

**Івано-Франківська обласна державна (військова) адміністрація
Управління екології та природних ресурсів**

**РЕГІОНАЛЬНА ДОПОВІДЬ
ПРО СТАН НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА
В ІВАНО-ФРАНКІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ В 2022 РОЦІ**

**м. Івано-Франківськ
2023 рік**

ЗМІСТ		
Вступне слово		7
1	Загальні відомості	7
1.1	Географічне розташування та кліматичні особливості території	8-10
1.2	Соціальний та економічний розвиток області	10-11
2	Атмосферне повітря	11
2.1	Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря	11
2.1.1	Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря	11-13
2.1.2	Основні забруднювачі атмосферного повітря (за видами економічної діяльності)	13-14
2.2	Транскордонне забруднення атмосферного повітря	14
2.3	Якість атмосферного повітря в населених пунктах	14-16
2.4	Стан радіаційного забруднення атмосферного повітря	16
2.5	Вплив забруднюючих речовин на здоров'я людини та біорізноманіття	16-17
2.6	Державна політика та заходи у сфері поліпшення та відновлення стану атмосферного повітря	17-18
3	Зміна клімату	18
3.1	Тенденції зміни клімату	18-19
3.2	Політика та заходи у сфері скорочення антропогенних викидів парникових газів та адаптації до зміни клімату	19
3.3	Політика та заходи у сфері охорони озонowego шару	19
4	Водні ресурси	19
4.1	Водні ресурси та їх використання	19-20
4.1.1	Загальна характеристика	20-21
4.1.2	Водокористування та водовідведення	21-23
4.2	Забруднення поверхневих вод	23
4.2.1	Скидання забруднюючих речовин у водні об'єкти та очистка стічних вод	23-24
4.2.2	Основні забруднювачі водних об'єктів (за сферами діяльності)	25-27
4.2.3	Транскордонне забруднення поверхневих вод	27
4.3	Стан поверхневих вод	27
4.3.1	Екологічний стан та потенціал масивів поверхневих вод	27-33
4.3.2	Хімічний стан масивів поверхневих вод	34
4.3.3	Мікробіологічна оцінка якості вод з огляду на епідемічну ситуацію	35
4.3.4	Радіаційний стан поверхневих вод	35
4.4	Екологічний стан Азовського та Чорного морів	35
4.5	Державна політика та заходи щодо поліпшення стану водних об'єктів	35

5	Збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, розвиток природно-заповідного фонду та формування національної екологічної мережі	36
5.1	Збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, формування національної екологічної мережі	36
5.1.1	Загальна характеристика	36-37
5.1.2	Загрози та вплив антропогенних чинників на структурні елементи екомережі, біологічне та ландшафтне різноманіття	37-38
5.1.3	Заходи щодо збереження біологічного та ландшафтного різноманіття	38-39
5.1.4	Формування національної екомережі	39-41
5.1.5	Біобезпека та поводження з генетично модифікованими організмами	42-43
5.2	Охорона, використання та відтворення рослинного світу	43
5.2.1	Загальна характеристика рослинного світу	43-44
5.2.2	Охорона, використання та відтворення лісів та інших рослинних ресурсів	44-48
5.2.3	Охорона та відтворення видів рослин та грибів, занесених до Червоної книги України, та тих, що підпадають під дію міжнародних договорів	49-59
5.2.4	Охорона природних рослинних угруповань, занесених до Зеленої книги України	59-60
5.2.5	Охорона, використання та відтворення зелених насаджень	61-62
5.2.6	Інвазійні чужорідні види рослин у флорі в межах адміністративно-територіальної одиниці	62-63
5.3	Охорона, використання та відтворення тваринного світу	63
5.3.1	Загальна характеристика тваринного світу	63-64
5.3.2	Стан і ведення мисливського господарства	64-67
5.3.3	Стан і ведення рибного господарства	67-70
5.3.4	Охорона та відтворення видів тварин, занесених до Червоної книги України, та тих, що підпадають під дію міжнародних договорів	70-77
5.3.5	Охорона, використання та відтворення водних біоресурсів	77-78
5.3.5.1	Інвазійні чужорідні види тварин у фауні в межах адміністративно-територіальної одиниці	78-79
5.4	Природні території та об'єкти, що підлягають особливій охороні	79
5.4.1	Стан і перспективи розвитку природно-заповідного фонду	79-83
5.4.2	Водно-болотні угіддя міжнародного значення	84
5.4.3	Біосферні резервати та Всесвітня природна спадщина	84

5.4.4	Формування Смарагдової мережі	84-85
5.5	Еколого-освітня та рекреаційна діяльність у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду	85-87
5.6	Державна політика та заходи збереження біорізноманіття	87
6	Земельні ресурси та ґрунти	87
6.1	Структура та стан земель	87
6.1.1	Структура та динаміка основних видів земельних угідь	87-88
6.1.2	Стан ґрунтів	88-92
6.1.3	Деградація земель	92-96
6.2	Основні чинники антропогенного впливу на земельні ресурси та ґрунти	97
6.3	Державна політика та заходи у сфері охорони земель	97
6.3.1	Практичні заходи	97
6.3.2	Нормативно-правове, фінансове та інституційне забезпечення, міжнародне співробітництво	97-98
7	Надра	99
7.1	Мінерально-сировинна база	99
7.1.1	Стан та використання мінерально-сировинної бази	99
7.2.	Система моніторингу геологічного середовища	99
7.2.1	Підземні води: ресурси, використання, якість	99-100
7.2.2	Екзогенні геологічні процеси	100
7.3	Дозвільна діяльність у сфері використання надр	101
7.4	Геологічний контроль за вивченням та використанням надр	101
7.5	Державна політика та заходи щодо геологічного вивчення та раціонального використання надр	101-102
8	Відходи	102
8.1	Структура утворення та накопичення відходів	102-104
8.2	Поводження з відходами (збирання, зберігання, утилізація та видалення)	105
8.3	Транскордонне перевезення небезпечних відходів	106
8.4	Державна політика та заходи у сфері поведження з відходами	106
9	Екологічна безпека	106
9.1	Екологічна безпека як складова національної безпеки	106-107
9.2	Об'єкти підвищеної небезпеки	107
9.3	Радіаційна безпека	107
9.3.1	Стан радіоактивного забруднення території адміністративно-територіальної одиниці	108
9.3.2	Поведження з радіоактивними відходами	108
9.3.3	Стан радіаційної безпеки у зоні відчуження і зоні безумовного (обов'язкового) відселення	108

9.4	Тимчасово окуповані території	108
9.5	Державна політика та заходи з забезпечення екологічної безпеки	108
10	Промисловість та її вплив на навколишнє природне середовище	109
10.1	Структура та обсяги промислового виробництва	109
10.2	Вплив на навколишнє середовище	109
10.2.1	Гірничодобувна промисловість	109-110
10.2.2	Металургійна промисловість	110
10.2.3	Хімічна та нафтохімічна промисловість	110
10.2.4	Харчова промисловість	110-111
10.3	Державна політика та заходи з екологізації промислового виробництва	111
11	Сільське господарство та його вплив на навколишнє природне середовище	111
11.1	Тенденції розвитку сільського господарства	111-112
11.2	Вплив на навколишнє середовище	112
11.2.1	Внесення мінеральних і органічних добрив на оброблювані землі та під багаторічні насадження	112-113
11.2.2	Використання пестицидів	113
11.2.3	Зрошення та осушення земель	113-114
11.2.4	Тенденції в тваринництві	114-115
11.3	Органічне сільське господарство	115
11.4	Державна політика та заходи з екологізації сільського господарства	115
12	Енергетика та її вплив на навколишнє природне середовище	116
12.1	Структура виробництва та використання енергії	116
12.2	Ефективність енергоспоживання та енергозбереження	116
12.3	Вплив енергетичної галузі на навколишнє природне середовище	116-118
12.4	Використання відновлювальних джерел енергії та розвиток альтернативної енергетики	118
12.5	Державна політика та заходи щодо зменшення впливу енергетики на навколишнє природне середовище	118-119
13	Транспорт та його вплив на навколишнє середовище	119
13.1	Транспортна мережа адміністративно-територіальної одиниці	119-120
13.1.1	Структура та обсяги транспортних перевезень	120
13.1.2	Склад парку та середній вік транспортних засобів	120
13.2	Вплив транспорту на навколишнє середовище	120-121

13.3	Державна політика та заходи щодо зменшення впливу транспорту на навколишнє середовище	121
14	Стале споживання та виробництво	122
14.1	Тенденції та характеристика споживання	122
14.2	Запровадження елементів сталого споживання та виробництва	122
15	Державне управління у сфері охорони навколишнього природного середовища	122
15.1	Національна та регіональна екологічна політика	122-123
15.2	Удосконалення нормативно-правового регулювання у сфері охорони навколишнього природного середовища	123-124
15.3	Державний нагляд (контроль) у сфері охорони навколишнього природного середовища	124-125
15.4	Виконання державних цільових екологічних програм	125-126
15.5	Державна політика у сфері моніторингу навколишнього природного середовища	126-127
15.6	Оцінка впливу на довкілля	127
15.7	Економічні засади природокористування	127
15.7.1	Економічні механізми природоохоронної діяльності	127-128
15.7.2	Стан фінансування сфери охорони навколишнього природного середовища	129
15.8	Технічне регулювання у сфері охорони навколишнього природного середовища, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки	129-130
15.9	Державне регулювання природокористування	130-131
15.10	Стан та перспективи наукових досліджень у сфері охорони навколишнього природного середовища	131
15.11	Участь громадськості в процесі прийняття рішень з питань, що стосуються охорони навколишнього природного середовища	131-132
15.12	Екологічна освіта та інформування	132
15.13	Міжнародне співробітництво у сфері охорони навколишнього природного середовища	132
Висновки		132-134

ВСТУПНЕ СЛОВО

Охорона довкілля та раціональне використання природних ресурсів є виключною передумовою сталого суспільного розвитку. Оскільки природні ресурси є основою життєдіяльності, відтворення та невиснажливе використання забезпечить існування всього живого на планеті.

Збереження та раціональне використання природних ресурсів – один з пріоритетів Івано-Франківської обласної державної (військової) адміністрації.

Доповідь про стан навколишнього природного середовища в Івано-Франківській області у 2022 році підготовлена на виконання ст. 25 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища», наказу Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України від 28.10.2022 № 454 «Про затвердження Порядку взаємодії Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України з обласними Київською і Севастопольською міськими державними адміністраціями з питань охорони навколишнього природного середовища» та з метою виконання вимог, передбачених Орхуською конвенцією «Про доступ до інформації, участь громадськості у процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля».

Під час підготовки регіональної доповіді використано статистичні дані, інформацію структурних підрозділів обласної державної адміністрації, ряду територіальних підрозділів міністерств, відомств та інших центральних органів виконавчої влади, діяльність яких безпосередньо чи опосередковано пов'язана із природоохоронною сферою, суб'єктів господарювання та вищих навчальних закладів області, які здійснюють організацію підготовки спеціалістів екологічного профілю.

Доповідь розміщено на офіційному сайті Івано-Франківської обласної державної адміністрації, в розділі «Довкілля» (<https://www.if.gov.ua/dovkillya>)

1. ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ

Івано-Франківська область (до 1962 року – Станіславська область) була утворена 4 грудня 1939 року.

За адміністративно-територіальним поділом на початок 2023 року область налічує 6 районів – Верховинський, Івано-Франківський, Калуський, Коломийський, Косівський, Надвірнянський, 15 міст, 24 селища.

В області створені 15 міських територіальних громад, 23 селищні та 24 сільські територіальні громади.

Всього в області налічується 804 населених пункти, з них – 765 сільські.

Обласний центр – м. Івано-Франківськ.

Чисельність населення, що проживає на території області, на 1 січня 2023 року становила 1351,8 тисяч осіб, у тому числі міського 749,2 тисячі осіб, сільського – 602,6 тисяч осіб*.

**У зв'язку з військовою агресією російської федерації проти України, статистична*

інформація щодо чисельності населення, з урахуванням даних міжрегіонального обміну адміністративними даними щодо природного та міграційного рухів, починаючи з лютого 2022 року, є не повною і до моменту отримання й обробки органами державної статистики у всіх регіонах адміністративних даних у повному обсязі не підлягає поширенню.

1.1. Географічне розташування та кліматичні особливості території

Івано-Франківська область розміщена на заході України, недалеко від географічного центру Європи. Її територія лежить у середніх широтах, помірному кліматичному поясі. Межі Івано-Франківської області проходять дуже звивистою лінією, тому загальна довжина їх – близько 760 км. За конфігурацією територія Івано-Франківщини нагадує ромб, кожна із сторін якого межує з однією із сусідніх областей. На північному сході – з Тернопільською, а на південному сході по Білому Черемошу і власне по Черемошу – з Чернівецькою. З північного заходу межа прилягає до Львівської області. Південно-західна межа Івано-Франківської області проходить головним Карпатським вододілом, що розділяє басейн Тиси з басейнами Дністра і Прута, де область межує із Закарпаттям, а також по хребту Чивчин – із Румунією, протяжність державного кордону з якою становить 45 км.

Площа Івано-Франківської області становить 13,9 тис. км², або 2,3% території всієї України. За цим показником серед областей країни вона займає 21 місце (рис.1.1.1.).

Рис.1.1.1. Адміністративно-територіальний поділ

Клімат має перехідний характер – від теплого вологого західно-європейського до континентального східно-європейського з характерною вертикальною біокліматичною поясною.

Область розміщується в трьох різних за своєю природою ландшафтних зонах. Найнижча зона простягається з півночі до південного-сходу. Північну частину займає Придністровське Поділля, або Лівобережне Придністров'я і є частиною природної області Поділля. Південно-східна частина займає Придністровське Покуття. Абсолютні висоти Покуття в середньому коливаються у межах 300-320 м. Гряди і понижені рівнини, які розділяють їх, простягаються паралельно до долин Дністра і Прута. Рівнинна територія області – це західний край лісостепової зони Руської рівнини, тут панують лісостепові ландшафти.

Середня зона Прикарпаття – це передгірна височина, яка має загальний нахил на північний схід від Карпат до долини Дністра і Прута. Абсолютні висоти в долинах рік досягають 300-320 м, на межиріччях 350-500 м, а в передгір'ях 550-650 м. Територію Прикарпаття (в межах області) можна поділити на два різних передгірних райони, які відрізняються один від одного цілим рядом ознак: Івано-Франківське Прикарпаття та Покутське Прикарпаття. Івано-Франківське Прикарпаття – це розчленована височина, яка розташована між північними скибовими хребтами Горган і охоплює басейни Бистриць Надвірнянської та Солотвинської, Лукви, Лімниці, Сівки і частково Свічі. Покутське Прикарпаття розташоване на південному сході області між долиною Прута на півночі і північному заході та північним схилом Покутських Карпат на півдні. На південному сході границя проходить по широкій долині нижньої течії Черемошу.

Найвища зона – північно-східні схили Українських Карпат, які поділяються на три фізико-географічні області: Покутські Карпати, Горгани та Гуцульські Карпати (Гринявські гори). Покутські Карпати – це південно-східне продовження Бориславсько-Покутської підзони внутрішньої зони Прикарпаття у межах Івано-Франківської області. Вони простягаються від верхів'я р. Лючка до долини річки Черемош. Покутські гори мають невеликі абсолютні висоти (700-800 м) і складені з декількох паралельно простягнених у південно-східному напрямку хребтів. Горгани – одна з найбільших гірських областей Скибової зони Українських Карпат. Вони повністю розташовані у межах Івано-Франківської області, між долиною р. Мізуньки на північному заході і долиною р. Черемош на південному сході. Гуцульські Карпати складаються з Чорногори, Гринявських і Чивчинських гір.

Кліматичні умови області відрізняються значною різноманітністю, що обумовлено не тільки складністю її рельєфу (гори, рівнини, річкові долини, пересічені ярами і балками, підвищеності), але і наявністю тут великих лісових масивів.

Важливим кліматоутворюючим фактором на території області є рельєф. Гори впливають на температурний режим, на збільшення опадів, вологості, хмарності тощо.

Ліс, який займає близько третини території області також значно впливає на характер клімату. Він пом'якшує температурний режим, підвищує вологість повітря, ґрунту, уповільнює танення снігу, зменшує швидкість вітру.

Значний вплив на формування клімату має атмосферна циркуляція. У більшості днів на території області з помірних і північних широт Атлантичного океану надходить морське полярне і континентально-полярне повітря. Зимой морське полярне повітря має вищу температуру, тому його насунання обумовлює в області потепління, відлигу, хмарну погоду, тумани. Літом морське полярне повітря холодніше. Його вторгнення приносить похолодання, дощі, грози. Континентальне полярне повітря приносить літом жарку погоду, зимою – безхмарну, морозну.

В цілому область відноситься до типового континентального клімату, який пом'якшують вологі повітряні маси Атлантичного океану і Карпат.

В 2022 році середня річна температура повітря по області склала $+9,3^{\circ}\text{C}$ на $0,9^{\circ}$ вище норми, у високогір'ї $+3,9^{\circ}\text{C}$ в межах норми. На схилах Карпат сніг лежить понад 5 місяців на рік. Тривалість залягання стійкого снігового покриву складає 100-110 днів. Річна кількість опадів коливалася від 645,2 мм на рівнині до 1890,8 мм у високогір'ї.

1.2. Соціальний та економічний розвиток області*

Промисловість

Підприємствами області у 2022 році реалізовано промислової продукції на 84,04¹ млрд. гривень.

Сільське господарство

Індекс обсягу сільськогосподарського виробництва становив 94,8%.

Будівельна діяльність

Індекс будівельної продукції у 2022 році становив 53,0¹%, обсяг виробленої будівельної продукції становив 3439,0¹млн. гривень.

Транспорт

Згідно з пунктом 1 Закону України «Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни» від 03 березня 2022 року №2115-IX, фізичні особи, фізичні особи-підприємці, юридичні особи під час воєнного стану або стану війни та протягом трьох місяців після його припинення мають право не подавати статистичну та фінансову звітність.

Зважаючи на відсутність звітів у період дії воєнного стану або стану війни органами державної статистики призупинено оприлюднення статистичної

інформації, зокрема щодо перевезених вантажів та вантажообігу, кількості перевезених пасажирів та пасажирообігу.

Органи державної статистики поновлять оприлюднення статистичної інформації після завершення встановленого законом терміну для подання статистичної та фінансової звітності.

Зовнішньоекономічна діяльність

У 2022 році експорт товарів становив 684,6 млн. дол. США. Сальдо зовнішньої торгівлі товарами склало 86,7 млн. дол. США.

Населення

Чисельність наявного населення в області станом на 01.01.2022 року становила 1351,8¹ тис. осіб.

^{*1} За інформацією Головного управління статистики в Івано-Франківській області дані попередні та можуть бути уточнені з урахуванням надходження нових даних від респондентів. Інформація щодо чисельності населення з урахуванням даних міжрегіонального обміну адміністративними даними щодо природного та міграційного рухів, починаючи з лютого 2022 року, є неповною і до моменту отримання й обробки органами державної статистики у всіх регіонах адміністративних даних у повному обсязі не підлягає оприлюдненню.

2. АТМОСФЕРНЕ ПОВІТРЯ

2.1. Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря

За даними Головного управління статистики в Івано-Франківській області у 2022 році викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел становили 152,3 тис. т, які в порівнянні з попереднім роком зменшилися на 11,6%.

Значний вклад у забруднення атмосферного повітря вносить діоксид вуглецю якого надійшло 10,1 млн. т. (на 15,8% менше порівняно з 2021 роком) – основного парникового газу, який впливає на зміну клімату.

2.1.1. Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря

Таблиця 2.1.1.1.

Динаміка викидів в атмосферне повітря
по Івано-Франківській області, тис. т*

Роки	Викиди в атмосферне повітря			Щільність викидів у розрахунку на 1 кв. км,т	Обсяги викидів розрахунку на 1 особу, кг
	Всього	У тому числі			
		Стаціонарними джерелами	Пересувними джерелами		
2018	221,4	221,4	-	15,9	161,0
2019	205,02	205,02	-	14,7	149,6
2020	178,1	140,4	37,7	-	-
2021	210,3	172,4	37,9	-	-
2022	152,3	152,3	-**	-	-

* За даними Головного управління статистики в Івано-Франківській області

** Дані щодо викидів забруднювальних речовин від пересувних джерел за 2022 рік знаходяться в стадії обробки.

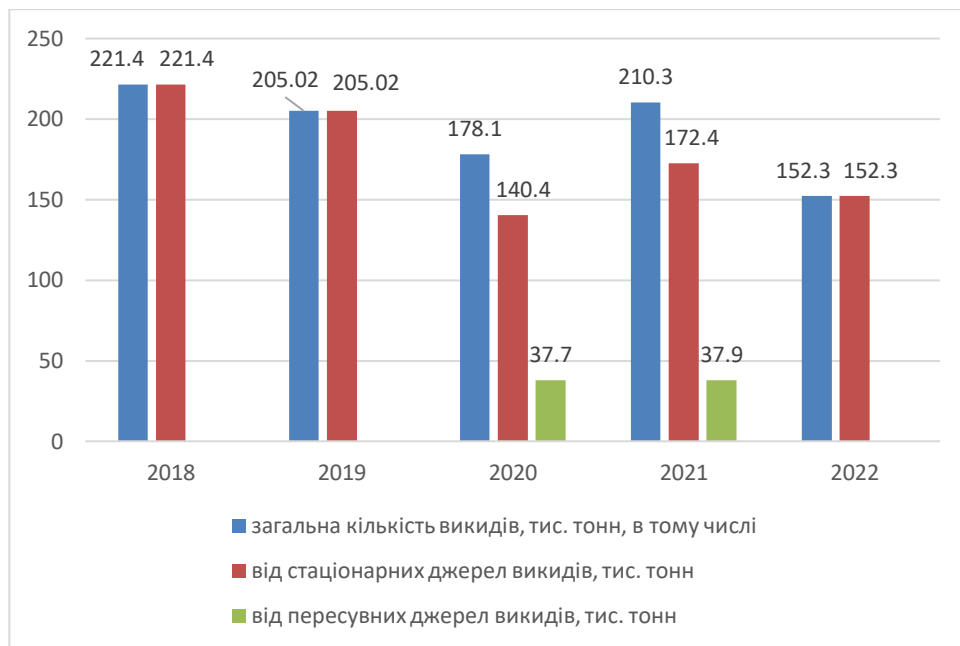

Рис. 2.1.1.1 Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря

За даними Головного управління статистики в Івано-Франківській області у структурі викидів забруднюючих речовин в 2022 році переважали діоксид та інші сполуки сірки – 104884,9 тонн речовини, зокрема найвищий показник становив в Івано-Франківському районі – 103487,9 тонн, найменший обсяг викидів в області встановлено по оксиду вуглецю – 2880,8 тонни. (таблиця: 2.1.1.2.).

Таблиця 2.1.1.2.

Динаміка викидів окремих забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами забруднення за районами у 2022 році*

	Обсяги викидів забруднюючих речовин усього	У тому числі						Крім того, викиди діоксиду вуглецю (тис. т)
		Діоксиду та інших сполук сірки	Сполуки азоту	Метану	Оксиду вуглецю	Речовин у вигляді суспендованих твердих частинок	Неметалових летких органічних сполук	
Область	152259,2	104884,9	12817,8	6381,5	2880,8	20537,3	4626,2	10044,8
Верховинський	6,1	2,1	0,9	-	3,1	0,0	-	-
Івано-Франківський	139244,4	103487,9	11151,0	2220,9	1413,5	19429,3	1477,1	9559,7
Калуський	8688,0	1360,2	1099,0	2028,1	1062,9	962,4	2112,0	410,0
Коломийський	322,3	5,4	66,9	32,6	134,0	67,4	15,3	11,8
Косівський	214,8	0,0	34,4	136,6	22,4	0,0	21,4	5,1
Надвірнянський	3783,6	29,3	465,6	1963,3	244,9	78,2	1000,4	58,2

* За даними Головного управління статистики в Івано-Франківській області інформація попередня та може бути уточнена після оприлюднення на державному рівні.

Рис. 2.1.1.2 Розподіл обсягів викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами у 2022 році за окремими речовинами.

2.1.2. Основні забруднювачі атмосферного повітря (за видами економічної діяльності)

Основними забруднювачами повітря за видами економічної діяльності продовжують залишатися підприємства з постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря, на які припадає 89,5% загальнообласних викидів, частка добувної промисловості і розроблення кар'єрів складає 3,5%; переробної промисловості – 3,1%; транспорту, складського господарства, поштової та кур'єрської діяльності – 2,1%; сільського, лісового та рибного господарства – 1,4%; решти галузі економіки - менше 1% (таблиця 2.1.3.2.).

Таблиця 2.1.2.1.

Основні забруднювачі атмосферного повітря*

Назва підприємства	Кількість викидів, тонн		
	2022 рік	2021 рік	збільшення/- зменшення до 2021 року
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря			
ВП «БУРШТИНСЬКА ТЕС» АТ «ДТЕК ЗАХІДЕНЕРГО»	133711,305	145630,256	-11918,951
ФІЛІЯ «КАЛУСЬКА ТЕЦ» ТОВ «КОСТАНЗА»	1962,238	6781,055	-4818,817
НГВУ «НАДВІРНАНАФТОГАЗ» ПАТ «УКРНАФТА», м. Надвірна	1955,241	1934,455	20,786
НГВУ «ДОЛИНАНАФТОГАЗ» ПАТ «УКРНАФТА», м. Долина	1371,783	1326,625	45,158
ТОВ «ОПЕРАТОР ГАЗОТРАНСПОРТНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ» ГКС ДОЛИНА	1231,728	1797,094	-565,366
ТОВ «ОПЕРАТОР ГАЗОТРАНСПОРТНОЇ	1075,124	1218,966	-143,842

СИСТЕМИ УКРАЇНИ» БОГОРОДЧАНСЬКЕ ЛВУМГ			
ДОЛИНСЬКИЙ ГАЗОПЕРЕРОБНИЙ ЗАВОД ПАТ «УКРНАФТА», м. Долина	826,529	1949,184	-1122,655
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів			
ПАТ «ІВАНО-ФРАНКІВСЬКЦЕМЕНТ», с. Ямниця, Івано-Франківський район	1443,475	2079,043	-635,568
Переробна промисловість			
ТОВ «СВІСС КРОНО»	383,450	485,508	-102,058
ТОВ «КАРПАТНАФТОХІМ»	808,681	1137,883	-329,202
Сільське, лісове та рибне господарства			
ТОВ «ГУДВЕЛЛІ Україна»	1989,629	1990,423	-0,794

* За даними Головного управління статистики в Івано-Франківській області

Таблиця 2.1.2.2.

Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря за видами економічної діяльності*

№ з/п	Види економічної діяльності	Обсяги викидів по регіону	
		тис. т	відсотків до загального підсумку
1	Усі види економічної діяльності, у тому числі:	152,3	100
1.1	Сільське, лісове та рибне господарства	2,126	1,4
1.2	Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	5,460	3,5
1.3	Переробна промисловість	4,725	3,1
1.4	Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	136,4	89,5
1.5	Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	3,201	2,1
1.6	Інші види економічної діяльності	0,388	0,4

* За даними Головного управління статистики в Івано-Франківській області

2.2. Транскордонне забруднення атмосферного повітря

В значній мірі на стан атмосферного повітря впливають транскордонні перенесення шкідливих речовин з країн центральної Європи, однак, відсутність мереж постів контролю не дає можливості реально оцінити величину впливу транскордонних забруднень на загальний стан атмосферного повітря області.

2.3. Якість атмосферного повітря в населених пунктах області

Спостереження за рівнем забруднення атмосферного повітря проводять спеціалісти ДУ «Івано-Франківський обласний центр контролю та профілактики хвороб Міністерства охорони здоров'я України» (таблиця 2.3.1., таблиця 2.3.2.).

Таблиця 2.3.1.

Кількість досліджень забруднюючих речовин
у атмосферному повітрі міст та районів Івано-Франківської області
за 2022 рік*

№ з/п	Інгредієнт	Міські поселення				Сільські поселення			
		кількість проб		з них перевищує ГДК		кількість проб		з них перевищує ГДК	
		усього	у т.ч. на стац.постах	усього	у т.ч. на стац.постах	усього	у т.ч. на стац.постах	усього	у т.ч. на стац.постах
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	усього	5815	—	154	—	3863	—	—	—
2	у т. ч.: пил	1293	—	37	—	1071	—	—	—
3	азоту діоксида	1534	—	55	—	505	—	—	—
4	аміак	248	—	10	—	665	—	—	—
5	ангідрид сірчистий	958	—	24	—	280	—	—	—
6	вуглеводи ароматичні, усього	—	—	—	—	6	—	—	—
7	ксилол	—	—	—	—	3	—	—	—
8	толуол	—	—	—	—	3	—	—	—
9	вуглецю оксид	915	—	20	—	519	—	—	—
10	сірководень	124	—	—	—	621	—	—	—
11	фенол і його похідні	24	—	—	—	25	—	—	—
12	формальдегід	707	—	8	—	101	—	—	—
13	інші	12	—	—	—	70	—	—	—

* За даними ДУ «Івано-Франківський обласний центр контролю та профілактики хвороб Міністерства охорони здоров'я України»

За даними Державної установи «Івано-Франківський обласний центр контролю та профілактики хвороб Міністерства охорони здоров'я України» з метою здійснення моніторингу рівнів забруднення атмосферного повітря у 2022 році досліджено 5815 проб атмосферного повітря у міських населених пунктах, у 154 пробах виявлено перевищення граничнодопустимих максимально-разових концентрацій забруднюючих речовин. В основному реєструвались перевищення встановлених нормативів по пилю, азоту діоксид, аміаку, ангідриду сірчистому, оксиду вуглецю та формальдегідах. У сільських населених пунктах досліджено 3863 проби у яких не виявлено перевищення ГДК.

**Найбільші середні і максимальні концентрації забруднюючих речовин
(в кратності ГДК) в атмосферному повітрі міст***

Назва забруднюючої речовини	Місто	Середньорічний вміст, мг/м ³	Середньодобові ГДК, мг/м ³	Максимальні разові ГДК, мг/м ³	Максимальний вміст, мг/м ³
Пил	м. Івано-Франківськ	0,12	0,15	0,5	0,2
Діоксид сірки		0,006	0,05	0,5	0,044
Оксид вуглецю		1,59	3	5	3
Діоксид азоту		0,045	0,04	0,2	0,15
Оксид азоту		0,031	0,06	0,6	0,09

* За даними Івано-Франківського обласного центру з гідрометеорології

Протягом 2022 року систематичні спостереження за вмістом шкідливих речовин в атмосферному повітрі міста Івано-Франківська проводилися на одному стаціонарному посту (ПСЗ) з періодичністю відбору чотири рази на добу шість днів на тиждень. Відбір і аналіз проб атмосферного повітря на вміст забруднюючих речовин проводився згідно РД 52.04.186-89.

Визначалося 5 забруднюючих домішок, з них основні – пил (завислі речовини), діоксид сірки, оксид вуглецю та діоксид азоту. До специфічних домішок відноситься оксид азоту.

У 2022 році перевищення максимально-разових ГДК не спостерігалось. У всіх місяцях 2022 року крім лютого та вересня зафіксовано перевищення по середньодобових ГДК діоксиду азоту.

2.4. Стан радіаційного забруднення атмосферного повітря

Радіаційний фон на території Івано-Франківської області у 2022 році вимірювався Івано-Франківським обласним центром гідрометеорології на п'яти метеостанціях: Івано-Франківськ, Долина, Коломия, Яремче та Пожижевська.

Загальні показники радіоактивного забруднення атмосферного повітря на території області за 2022 рік не перевищують рівень природного гамма-фону, в порівнянні з попереднім роком ці величини суттєво не змінилися.

2.5. Вплив забруднюючих речовин на здоров'я людини та біорізноманіття

Сучасний стан забруднення атмосфери є серйозною екологічною проблемою, яка негативно впливає на умови життя на Землі, здоров'я населення, та екосистеми в цілому.

Основними забруднюючими речовинами є: оксиди сірки та азоту (SO_x, NO_x), оксид вуглецю (CO) і тверді частинки (ТЧ₁₀ і ТЧ_{2,5}), на частку яких припадає близько 98% від загального обсягу викидів шкідливих речовин в атмосферу.

Викиди, хімічні реакції в атмосфері та опади, що містять сполуки сірки і азоту, зумовлюють підкислення в наземних та водних екосистемах, порушується

структура та функціонування екосистем, шкідливо впливають на здоров'я людей (ураження дихальних шляхів), нищать рослинність, знижують родючість ґрунтів, пришвидшують корозію металів, руйнують кам'яні будівлі та металоконструкції, прискорюють зменшення риб у водоймах та збільшують кількість водоростей.

Постійні впливи шкідливих хімічних речовин присутніх в атмосферному повітрі залишаються проблемою в оцінці ризиків і пов'язані з тим, що:

- концентрація атмосферних домішок надзвичайно нестабільна і залежна від метеоумов;

- до хвороб, у виникненні і перебігу яких забруднення повітря відіграє значущу роль, відносяться, головним чином, хвороби дихальної системи; але ці хвороби неспецифічні і можуть викликатися іншими факторами, наприклад, палінням, або професійним впливом, значну роль при цьому може відігравати дія внутрішніх алергенів.

2.6. Державна політика та заходи у сфері поліпшення та відновлення стану атмосферного повітря.

Незадовільний стан атмосферного повітря деяких населених пунктів обумовлений недотриманням підприємствами технологічного режиму експлуатації пилогазоочисного устаткування, у тому числі внаслідок обмеження енергопостачання, яке не здатне працювати в межах екологічних і санітарних норм, невиконанням у встановлені терміни заходів щодо зниження обсягів викидів до нормативного рівня, низькими темпами впровадження сучасних технологій очищення викидів, відсутністю ефективного очищення викидів підприємств від газоподібних домішок, відсутністю нормативних санітарно-захисних зон між промисловими та житловими районами.

Впровадження нової системи регулювання викидів забруднюючих речовин від стаціонарних та пересувних джерел забруднення, видача дозволів на викиди, встановлення нормативів гранично допустимих викидів забруднюючих речовин із стаціонарних джерел, встановлення жорстких технологічних нормативів та нормативів якості атмосферного повітря передбачає не тільки попередження забруднення атмосфери, але і боротьбу з ним.

На виконання постанови Кабінету Міністрів України від 14.08.2019 № 827 «Деякі питання здійснення державного моніторингу в галузі охорони атмосферного повітря» (зі змінами), рішенням обласної ради від 12.11.2021 № 277-10/2021 затверджено Програму державного моніторингу у галузі охорони атмосферного повітря зони «Івано-Франківська» на 2021-2025 роки.

Протягом 2022 року основними підприємствами забруднювачами за рахунок власних коштів проведено заходи, які спрямовані на покращення якості атмосферного повітря, зокрема:

- ВП «Бурштинська ТЕС» АТ «ДТЕК Західенерго» проведено капітальний

ремонт електрофільтрів енергоблоку № 7 та середній ремонт електрофільтрів енергоблоку № 9; поточний ремонт та технічне обслуговування електрофільтрів.

- ПрАТ «Івано-Франківськцемент» реалізовано проект зі встановлення 2 силосів клінкеру для герметичного його зберігання; встановлено 56 штук газоочисних установок у рамках реалізації проекту «Реконструкція об'єктів інфраструктури ПрАТ «Івано-Франківськцемент».

3. ЗМІНИ КЛІМАТУ

3.1. Тенденції змін клімату

Головними причинами кліматичних змін є значний викид парникових газів, а також порушення енергетичного балансу біосфери та її складників. У зв'язку з цим, природні екосистеми не можуть самі стабілізувати ситуацію, внаслідок чого виникає дисбаланс.

Порівняно з поточним періодом очікується, що протягом наступних 20 років (до 2040 року) кліматичні зміни призведуть до підвищення середньої річної температури в Україні у межах 0,8-1,1°C. У подальшому до кінця століття лише за прогнозом значного зменшення антропогенного впливу на кліматичну систему температурний режим залишатиметься в межах природної мінливості, тобто стабілізується на досягнутих показниках. За інших прогнозів антропогенного впливу на кліматичну систему, середня річна температура продовжуватиме зростати і на середину століття її підвищення становитиме 1,5-2°C, а на кінець – 2-4,3°C. Для всіх прогнозів антропогенного впливу на кліматичну систему максимальне підвищення температури в холодний період очікується на півночі та північному сході, а в теплий - на південному сході та півдні.

Річна кількість опадів за всіх прогнозів антропогенного впливу на кліматичну систему незначно зростатиме, у середньому на 2-6% з максимальним значенням 8% для прогнозу надмірного антропогенного впливу. Але для всіх прогнозів антропогенного впливу на кліматичну систему характерно посилення перерозподілу опадів протягом року в межах ± 20 відсотків із їх збільшенням у холодний період і зменшенням у теплий, особливо у липні і серпні, а для прогнозу надмірного антропогенного впливу на кліматичну систему - і в червні, при цьому максимальне зменшення опадів очікується на південному сході та півдні, а на заході та північному заході навіть улітку опади, скоріше, збільшуватимуться.

Підвищення температури повітря призведе до збільшення кількості тропічних ночей, коли мінімальна температура вночі буде вище за 20°C, з максимальних 15-20°C у поточний період вздовж Чорного та Каспійського морів та у Криму до 30-40°C на кінець століття за прогнозом помірного антропогенного впливу і 70-80°C за прогнозом надмірного антропогенного впливу на кліматичну систему. До кінця 21 століття очікується посилення

посушливості і розширення аридної зони півдня на весь центральний регіон за реалізації прогнозу надмірного антропогенного впливу на кліматичну систему.

3.2. Політика та заходи у сфері скорочення антропогенних викидів парникових газів та адаптація до зміни клімату

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 20.10.2021 № 1363-р схвалено Стратегію екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату на період до 2030 року та операційний план реалізації Стратегії на 2028-2030 роки.

Стратегія розроблена з метою підвищення рівня екологічної безпеки, зменшення впливів та наслідків зміни клімату в Україні.

В рамках проєкту APENA 3 експертами продовжувалася робота з розроблення Стратегії адаптації до змін клімату для Івано-Франківської області:

- проведено збір даних та вихідної інформації на рівні структурних підрозділів обласної державної адміністрації та територіальних громад області;
- розроблено методологію написання регіональних стратегій із адаптації до змін клімату, яка знаходиться на погодженні Міндовкілля;
- представниками проєкту APENA 3 проведені робочі онлайн-зустрічі на рівні територіальних громад;
- проведено збір кліматичних даних для розробки документу щодо кліматичних ризиків та загроз;
- розпочато роботу з написання загальних розділів стратегії з адаптації до зміни клімату.

3.3. Політика та заходи у сфері охорони озонowego шару

27.06.2020 введено в дію Закон України «Про регулювання господарської діяльності з озоноруйнівними речовинами та фторованими парниковими газами», який регулює правовідносини щодо виробництва, імпорту, експорту, зберігання, використання, розміщення на ринку та поводження з озоноруйнівними речовинами, фторованими парниковими газами, товарами та обладнанням, які їх містять або використовують, що впливає на озоновий шар та на рівень глобального потепління.

4. ВОДНІ РЕСУРСИ

4.1. Водні ресурси та їх використання

Гідрографічна мережа області представлена притоками району басейну річки Дністер та суббасейну річки Прут. Сітка правих та лівих приток р. Дністер, в зв'язку з особливостями рельєфу і клімату розвинена нерівномірно. Найбільш розвинена сітка правих приток, які формуються в Карпатах. До них належать ріки: Свіча, Лімниця, Луква, Сівка, Бистриця. Ці річки мають досить розвинену систему, особливо в гірській частині.

На Карпатські притоки припадає близько 70% водозбірної площі Дністра.

На Покутській височині правобережжя Дністра має дуже слабо розвинену річкову систему. Річки тут трапляються рідко, невеликі, маловодні. Довжина найбільших з них р. Тлумачик, р. Хотимирка, р. Лимець не перевищує 20-30 км. В лівобережній частині в межах області Дністер збирає води з Опільської височини (р. Гнила Липа, р. Свірж), які теж утворюють слабо розвинені системи.

Річкова мережа суббасейну р. Прут в своїй верхній частині збирає води з найвищої частини області – Гуцульських Карпат. Як і район басейну річки Дністер, суббасейн річки Прут має різку асиметричну будову, основна водозбірна площа – на правобережжі, там же – найбільші його притоки – Прутець Яблунецький, Прутець Чемигівський, Ослава, Лючка, Пістинька, Рибниця, Черемош. Ліві притоки малочисельні і маловодні. Найбільші з них – Турка і Чернява.

4.1.1. Загальна характеристика

Річки.

По території області протікає 8294 річки, загальною довжиною 15754 км, у тому числі: 4688 річок в районі басейну річки Дністер довжиною 9111 км і 3606 річок в суббасейні річки Прут довжиною 6643 км, з яких: 8100 – малі річки з площею водозбору менше 10 км² довжиною – 4494 км; 141 – річка з площею водозбору від 10 до 100 км² довжиною – 3760 км; 44 – річки з площею водозбору від 100 до 1000 км² довжиною – 5554 км; 5 – річок з площею водозбору від 1000,1 км² до 2000 км² довжиною – 1474 км; 3 – площею водозбору до 50000 км² загальною довжиною – 264 км, належать до середніх та одна річка Дністер довжиною 206 км із загальною площею водозбору понад 50000 км² належить до великої річки.

Загальна їх густота в середньому по області становить 0,2-0,4 км/км²; в окремих басейнах вона вища, наприклад, в басейнах Лімниці і Бистриці дорівнює 1,3 км/км², а басейнах Білого і Чорного Черемошів досягає 1,7 – 2,5 км/км².

Озера.

На території області нараховується 42 природних водойми – озер, загальною площею – 98,7876 га, які утворилися в старицях річок та в древньольдовикових формах рельєфу Чорногірського хребта Карпат, а також карстовими озерами незначного розміру в Коломийському районі.

Штучні водойми.

В області є три водосховища сезонного регулювання (Бурштинське, Чечвинське, Княгиницьке) загальною площею водного дзеркала при НПР 1631,2 га і повним об'ємом – 63,47 млн. м³. Бурштинське і Чечвинське водосховища служать для задоволення виробничих потреб у воді Бурштинської ТЕС і водокористувачів Калуського промислового вузла. Княгиницьке водосховище використовується для риборозведення.

Згідно проведеної інвентаризації в області нараховується 1227 ставків загальною площею 2635,2859 га і об'ємом 41,41 млн. м³, в т.ч. 498 ставків

знаходяться в оренді юридичних і фізичних осіб, які використовуються переважно для риборозведення. Кількість ставок, переданих в оренду щорічно уточняється. Розташовуються ставки в басейнах малих рік і в регулюванні стоку значної ролі не відіграють.

4.1.2. Водокористування та водовідведення

За даними державної статистичної звітності за формою 2-ТП (водгосп) в 2022 році господарствами та населенням області забрано 76,038 млн.м³ води, в т.ч. з поверхневих водойм – 70,049 млн. м³, з підземних джерел – 5,990 млн. м³ води. Порівняно з 2021 роком забір води зменшився на 14,999 млн.м³.

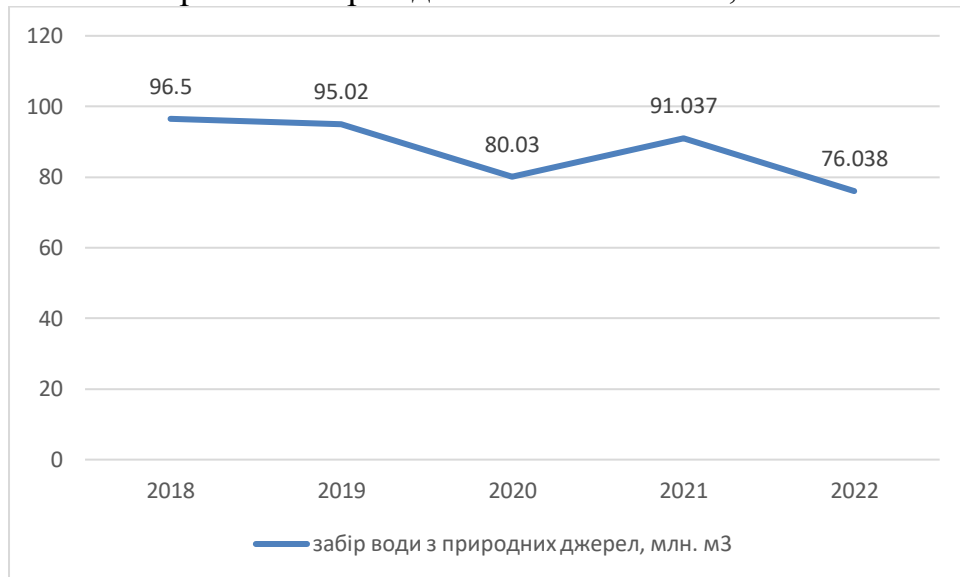

Рис. 4.1.2.1 Динаміка забору води з природних джерел

Зменшення забору свіжої води по області в 2022 році відбулося, в основному, по промисловості (на 13,47 млн.м³), а саме:

- зменшення використання води ВП «Бурштинська ТЕС» АТ «ДТЕК Західенерго» – на 2,805 млн.м³ у зв'язку із зменшенням в 2022 р. виробітку електроенергії;

- ТОВ «Карпатнафтохім» – на 8,383 млн.м³ у зв'язку із зменшенням в 2022 р. потужностей виробничої діяльності;

- зменшення використання води ФО Гергелюк Х. І. – на 2,356 млн.м³ у зв'язку із призупиненням виробництва бетонних розчинів, готових для використання.

По галузях «сільське господарство, лісове та рибне господарство» та «водопостачання, каналізація, поводження з відходами» спостерігається незначне зменшення заборів свіжої води – відповідна на 0,1 млн.м³ та 1,42 млн.м³.

Найбільші водозабори здійснюють наступні підприємства: ВП «Бурштинська ТЕС» АТ «ДТЕК Західенерго» (26,403 млн.м³); КП «Івано-

Франківськводоекотехпром» (18,337 млн.м³); ТОВ «Карпатнафтохім» (8,360 млн.м³); КП «Калуська енергетична компанія» (3,912 млн.м³); ПрАТ «Івано-Франківськцемент» (1,585 млн.м³); ПАТ «Нафтохімік Прикарпаття» (1,106 млн.м³).

За даними звітності про використання води за формою 2ТП-водгосп (річна) в 2022 р. в області було використано 64,366 млн.м³ води, в т.ч. 5,191 млн.м³ з підземних джерел. В 2021 р. використано відповідно 81,883 млн.м³ і 10,924 млн.м³ води.

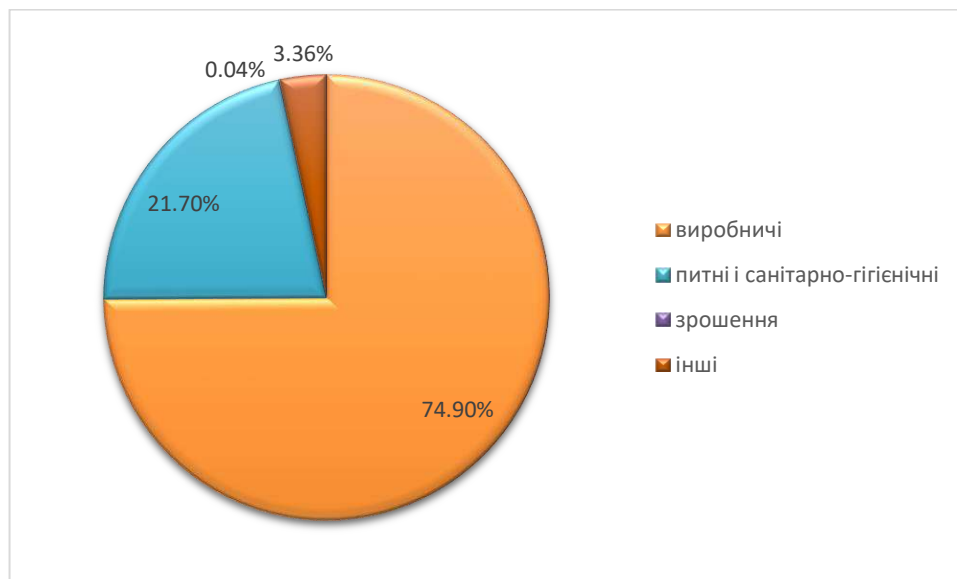

Рис. 4.1.2.2 Структура використання на потреби водних ресурсів

На зміну обсягів використання води по Івано-Франківській області в основному вплинуло, зменшення в 2022 році в порівнянні з попереднім роком використання води підприємствами промисловості на 12,824 млн.м³ (на 8,976 млн.м³ – підприємствами переробної промисловості; на 4,037 млн.м³ – підприємствами виробництва електроенергії) та на 4,144 млн.м³ підприємствами діяльності у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування – ТОВ «Захід контракт» зменшив свою виробничу діяльність із надання в оренду вантажних автомобілів, внаслідок чого зменшив використання води (із 4,146 млн.м³ в 2021 р. до 0,002 млн.м³ в 2022 р.).

Найбільше водокористування здійснюють такі підприємства, як: ВП «Бурштинська ТЕС» АТ «ДТЕК Західенерго» (26,367 млн.м³); КП «Івано-Франківськводоекотехпром» (11,593 млн.м³); ТОВ «Карпатнафтохім» (6,528 млн.м³); КП «Калуська енергетична компанія» (1,924 млн.м³); ПрАТ «Івано-Франківськцемент» (1,585 млн.м³); ПАТ «Нафтохімік Прикарпаття» (1,141 млн.м³).

Таблиця 4.1.2.1

Обсяг використаної свіжої води та витрати води в системах оборотного і послідовного постачання по галузях народного господарства і окремих підприємствах за 2022 рік*

/ млн.м³ /

Назва областей, галузей народного господарства, водокористувачів	Використано свіжої води		Витрати води в системах оборотного і послідовного постачання
	ліміт	факт	
Івано-Франківська область у тому числі:	195,189	64,366	1414,896
Промисловість	127,0	40,590	1409,395
АТ «ДТЕК Західенерго» (ВП «Бурштинська ТЕС»)	56,852	26,367	1265,394
НГВУ «Долинанафтогаз» ПАТ «Укрнафта»	1,520	0,404	2,617
ТОВ «Уніплит»	1,664	0,255	11,535
ТОВ «Карпатнафтохім»	19,171	6,528	34,159
ДП «Калуська ТЕЦ-Нова»	6,698	0,568	12,355
ПАТ «Нафтохімік Прикарпаття»	5,705	1,141	0,043
Долинський ГПЗ ПАТ «Укрнафта»	0,372	0,209	41,433
Інші підприємства	35,018	5,118	41,859
Сільське господарство	16,627	6,055	-
у т. ч.: рибне господарство	11,516	4,977	-
Інші підприємства	5,111	1,078	-
Житлово-комунальне господарство і побутове обслуговування населення	46,274	15,819	-
КП Водоканал	5,889	0,944	-
КП «Коломияводоканал»	3,814	1,492	-
КП «Івано-Франківськводокотехпром»	30,341	11,593	-
Інші підприємства	6,23	1,790	-
Транспорт	1,266	0,243	5,477
Інші галузі виробництва	4,022	1,659	0,024

*За даними Дністровського басейнового управління водних ресурсів

4.2. Забруднення поверхневих вод

4.2.1. Скидання забруднюючих речовин у водні об'єкти та очистка стічних вод

Разом із зменшенням використання води в 2022 році зменшився обсяг скиду зворотних вод в поверхневі водні об'єкти області – на 5,504 млн.м³ в порівнянні з минулим роком і становив 55,048 млн.м³, із яких 47,044 млн. м³ очищені до нормативних показників, 7,806 млн. м³ скинуто нормативно чистих без очистки та 0,198 млн. м³ недостатньо очищених (таблиця 4.2.1.1)*.

Таблиця 4.2.1.1

Область	Скинуто зворотних вод у поверхневі водні об'єкти, млн. м ³									
	Всього		в тому числі:							
			без очистки		недостатньо очищених		нормативно чистих (без очистки)		норм. очищен. на очисних спорудах	
	2021	2022	2021	2022	2021	2022	2021	2022	2021	2022
Івано-Франківська	60,552	55,048	0,027	-	1,279	0,198	6,760	7,806	52,485	47,044

* За даними Дністровського басейнового управління водних ресурсів

У 2022 році в Івано-Франківській області відбулись наступні зміни по кількості скидів забруднюючих речовин в поверхневі водні об'єкти в порівнянні з 2021 роком:

- по хрому загальному – збільшено скид забруднювача на 21,7 кг, в основному, за рахунок КП «Івано-Франківськводокотехпром» – на 19 кг;

- по міді – зменшено скид забруднювача на 16 кг за рахунок КП «Івано-Франківськводокотехпром»;

- по сухому залишку – зменшено скид забруднювача на 11739,6 т за рахунок: КП «Івано-Франківськводокотехпром» на 3447,3 т та ТОВ «Карпатнафтохім» – на 7738,8 т;

- по хлоридах – зменшено скид забруднювача на 3908,4 т, в основному, за рахунок ТОВ «Карпатнафтохім» – на 3796,1 тонн.

Таблиця 4.2.1.2

Скидання забруднюючих речовин у поверхневі водні об'єкти*

Назви забруднюючих речовин в складі скинутих зворотних вод	Одиниці виміру	Об'єм забруднюючих речовин в складі зворотних вод	
		2021	2022
Скид зворотних вод	млн.м ³	53,792	47,242
Азот амонійний	т	41,7	37
БСК 5	-"-	286,5	325,4
Завислі речовини	-"-	530,5	521,4
Нітрати	-"-	1416,8	1247,2
Нітроти	-"-	6,5	5,2
Сульфати	-"-	4261,5	3405,7
Сухий залишок	-"-	35596,4	23856,8
Хлориди	-"-	11380,4	7472
ХСК	-"-	2120,2	1812,3
Азот загальний	кг	1,0	-
Залізо	-"-	5823,2	6015
Кальцій	-"-	129106	143823,5
Магній	-"-	17515	18982,5
Марганець	-"-	63	64
Мідь	-"-	64	48
Нафтопродукт	-"-	1345,5	1137,8

* За даними Дністровського басейнового управління водних ресурсів

4.2.2. Основні забруднювачі водних об'єктів (за сферами діяльності).

Основними галузями, які здійснюють скид зворотних вод у поверхневі водні об'єкти по області є: водопостачання, каналізація та поводження з відходами – 34,444 млн. м³, переробна промисловість – 12,222 млн. м³ та сільське, лісове і рибне господарства – 4,007 млн. м³, постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря – 2,075 млн. м³, добувна промисловість – 1,389 млн. м³ та інші галузі – 0,911 млн. м³.

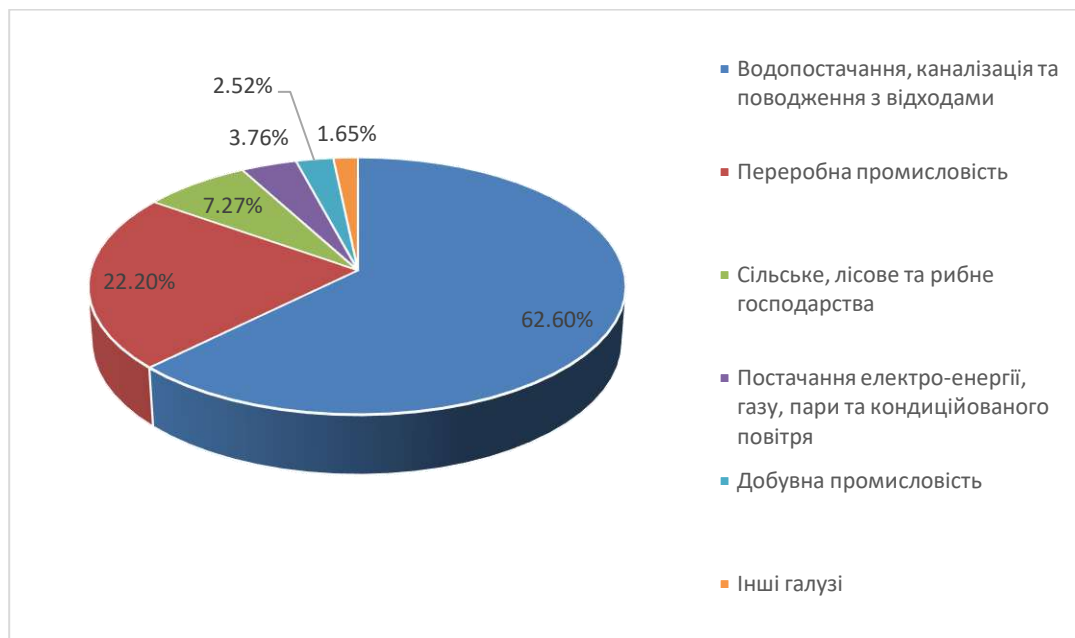

Рис. 4.2.1.1 Розподіл скидів зворотних вод у поверхневі об'єкти за галузями виробництва

Таблиця 4.2.1.3

Список водокористувачів, що допустили скид забруднених зворотних вод в поверхневі водні об'єкти за 2022 рік по Івано-Франківській області (по сферах діяльності) /млн. м³/*

Виробництво фанери, дерев'яних плит і панелей шпону

Назва підприємства	Викор. прісн. фактично	Повт. зворот. фактично	Скид поверх. всього	Скид поверх. без очист.	Скид поверх. НДО	Скид поверх. норм./ч б/очист.	Скид поверх. нормат. очищен.	Потуж. очисн. споруд всього
ТОВ «Уніплит»	0,255	11,535	0,748	-	0,093	0,047	0,607	1,464

Забір, очищення та постачання води

Назва підприємства	Викор. прісн. фактично	Повт. зворот. фактично	Скид поверх. всього	Скид поверх. без очист.	Скид поверх. НДО	Скид поверх. норм./ч б/очист.	Скид поверх. нормат. очищен.	Потуж. очисн. споруд всього
Верховинське ВКП	0,052	-	0,020	-	0,020	-	-	0,031
ЖКП «Техносервіс» П'ядицької ТГ	0,012	-	0,012	-	0,012	-	-	0,200
КП «Сільський водник» П'ядицької ТГ	0,006	-	0,004	-	0,004	-	-	0,073
КП «Тлумачкомунсервіс»	0,074	-	0,088	-	0,059	-	0,029	0,657

Обслуговування будинків і територій

Назва підприємства	Викор. прісн. фактично	Повт. зворот. фактично	Скид поверх. всього	Скид поверх. без очист.	Скид поверх. НДО	Скид поверх. норм./ч б/очист.	Скид поверх. нормат. очищен.	Потуж. очисн. споруд всього
Солотвинське ЖКГ	-	-	0,002	-	0,002	-	-	0,018

Діяльність лікарняних закладів

Назва підприємства	Викор. прісн. фактично	Повт. зворот. фактично	Скид поверх. всього	Скид поверх. без очист.	Скид поверх. НДО	Скид поверх. норм./ч б/очист.	Скид поверх. нормат. очищен.	Потуж. очисн. споруд всього
КНП «Долинська багатопрофільна лікарня»	0,039	-	0,004	-	0,004	-	-	0,009

Функціонування ботанічних садів, зоопарків та природних заповідників

Назва підприємства	Викор. прісн. фактично	Повт. зворот. фактично	Скид поверх. всього	Скид поверх. без очист.	Скид поверх. НДО	Скид поверх. норм./ч б/очист.	Скид поверх. нормат. очищен.	Потуж. очисн. споруд
Національний природний парк «Синьогора»	0,003	-	0,003	-	0,003	-	-	-

* За даними Дністровського басейнового управління водних ресурсів

Основними забруднювачами поверхневих водних об'єктів по області є підприємства переробної промисловості (0,093 млн.м³ недостатньо очищених зворотних (стічних) вод) та водопостачання, каналізації, поводження з відходами (0,095 млн.м³ недостатньо очищених зворотних (стічних) вод), а саме: ТОВ «Уніплит» с-ще Вигода (0,093 млн.м³ недостатньо очищених стоків); КП «Тлумачкомунсервіс» (0,059 млн.м³ недостатньо очищених стоків); Верховинське ВКП (0,020 млн.м³ недостатньо очищених стоків); ЖКП «Техносервіс» П'ядицької ОТГ (0,012 млн.м³ недостатньо очищених стоків).

4.2.3. Транскордонне забруднення поверхневих вод

В Івано-Франківській області не проводяться транскордонні дослідження забруднення поверхневих водних об'єктів.

4.3. Стан поверхневих вод

4.3.1. Екологічний стан та потенціал масивів поверхневих вод*

Лабораторія моніторингу вод Західного регіону Дністровського БУВР (далі – Лабораторія) здійснює спостереження за станом поверхневих вод відповідно до вимог Водної Рамкової Директиви ЄС. Метою моніторингу є визначення загальної характеристики поверхневих вод річкового басейну, встановлення основних антропогенних впливів на річковий басейн для розробки заходів щодо досягнення «доброго хімічного стану» річок. На території Івано-Франківської області проводиться відбір проб для дослідження, відібрані у річкових басейнах Дністра та Дунаю (суббасейн Прута).

Протягом 2022 року, відповідно до наказу Держводагентства № 5 від 05.01.2022, з метою встановлення хімічного стану масивів поверхневих вод на території Івано-Франківської області Лабораторією проводився державний моніторинг на 24 масивах поверхневих вод річкового басейну Дністра та суббасейну Прута. Програмою діагностичного та операційного моніторингу на 2022 рік затверджено 25 пунктів моніторингу, з них 6 пунктів – на масивах поверхневих вод, що використовуються для питних потреб населення, 18 – на масивах поверхневих вод, які перебувають під ризиком на основі антропогенних впливів на якісний та кількісний стан вод, 1 – для визначення референційних умов та на об'єктах Смарагдової мережі встановлено 6 пунктів моніторингу. У рамках виконання діагностичного та операційного моніторингу Лабораторією проведено 1 288 вимірювань 300 проб, відібраних із басейну Дністра та суббасейну Прута.

У басейні Дністра на території Івано-Франківської області встановлено 17 пунктів моніторингу на 16 масивах поверхневих вод, з них:

- на масивах поверхневих вод, забір води з яких здійснюється для задоволення питних і господарсько-побутових потреб населення встановлено 4 пункти моніторингу:

1. р. Свіча, 57 км, с. Княжолука;
2. р. Лімниця, 30 км, с. Вістова;
3. р. Бистриця Солотвинська, 18 км с. Скобичівка;
4. р. Бистриця Надвірнянська, 16 км, с. Березівка;

– на масивах поверхневих вод, які перебувають під ризиком на основі антропогенних впливів на якісний та кількісний стан вод встановлено 13 пунктів моніторингу:

1. р. Дністер, 1 111 км, с. Козина;
2. р. Саджава, 9 км, м. Долина;
3. р. Гериня, 11 км, м. Болехів;
4. р. Сівка, 39,5 км, м. Калуш;
5. р. Сівка, 2 км, с. Сівка-Войнилівська;
6. р. Кропивник, 12 км, с. Мостище;
7. р. Дуба, 1 км, с-ще. Рожнятів;
8. р. Луква, 23 км, с. Боднарів;
9. р. Гнила Липа, 38 км, с. Бабухів;
10. р. Бистриця, 2 км, с-ще. Єзупіль;
11. р. Воропа, 55 км, м. Тисмениця;
12. р. Павельче, 10,2 км, с. Павлівка;
13. р. Тлумачик, 21 км, с. Локітка;

– для визначення референційних умов та на об'єктах Смарагдової мережі встановлено 1 пункт моніторингу:

1. р. Лімниця, 105 км, с. Осмолода;

У суббасейні річки Прут басейну Дунаю на території Івано-Франківської області затверджено 7 пунктів моніторингу на 7 масивах поверхневих вод, з них:

– 2 пункти моніторингу на масивах поверхневих вод, забір води з яких здійснюється для задоволення питних і господарсько-побутових потреб населення:

1. р. Прут, 986 км, м. Яремче;
2. р. Прут, 864 км, с. Шепарівці.

– 5 пунктів моніторингу на масивах поверхневих вод, які перебувають під ризиком на основі антропогенних впливів на якісний та кількісний стан вод:

1. р. Прут, 941 км, присілок Вербовський;
2. р. Прутець-Яблуницький, 1 км, с. Татарів;
3. р. Чорнява, 22,5 км, с. Хом'яківка;
4. р. Чорний Черемош, 18 км, с-ще Верховина;
5. р. Волиця, 1 км, с. Рибне.

У басейні річки Дністер на території Івано-Франківської області протягом звітної періоду з-поміж виявлених пріоритетних забруднюючих речовин із Переліку 45⁺ зафіксовано перевищення максимально допустимого значення нормативу екологічної якості (ЕНЯ_{мах}) у пунктах моніторингу:

1. р. Саджава, 9 км, м. Долина:
 - антрацен ($ЕНЯ_{\max}=0,1$ мкг/дм³): 0,93 мкг/дм³, 0,93 мкг/дм³;
 - хлорпірифос (хлорпірифос-етил) ($ЕНЯ_{\max}=0,1$ мкг/дм³): 1,5 мкг/дм³;
 - флуорантен ($ЕНЯ_{\max}=0,12$ мкг/дм³): 0,17 мкг/дм³, 0,312 мкг/дм³;
 - циперметрин ($ЕНЯ_{\max}=0,0006$ мкг/дм³): 0,026 мкг/дм³, 0,075 мкг/дм³, 0,006 мкг/дм³.
2. р. Кропивник, 12 км, с. Мостище:
 - кадмій ($ЕНЯ_{\max}=1,5$ мкг/дм³): 2,13 мкг/дм³, 1,86 мкг/дм³, 1,56 мкг/дм³;
 - ртуть ($ЕНЯ_{\max}=0,07$ мкг/дм³): 1,82 мкг/дм³.
3. р. Дуба, 1 км, с-ще Рожнятів:
 - бензо(б)флуорантен ($ЕНЯ_{\max}=0,017$ мкг/дм³): 0,02 мкг/дм³.
4. р. Луква, 23 км, с. Боднарів:
 - бензо(б)флуорантен ($ЕНЯ_{\max}=0,017$ мкг/дм³): 0,019 мкг/дм³;
 - бензо(г,х,і)перілен ($ЕНЯ_{\max}=0,0082$ мкг/дм³): 0,013 мкг/дм³.
5. р. Гнила Липа, 38 км, с. Бабухів:
 - флуорантен ($ЕНЯ_{\max}=0,12$ мкг/дм³): 1,09 мкг/дм³;
 - бензо(б)флуорантен ($ЕНЯ_{\max}=0,017$ мкг/дм³): 0,13 мкг/дм³, 0,02 мкг/дм³;
 - бензо(к)флуорантен ($ЕНЯ_{\max}=0,017$ мкг/дм³): 0,13 мкг/дм³, 0,018 мкг/дм³;
 - бензо(г,х,і)перілен ($ЕНЯ_{\max}=0,0082$ мкг/дм³): 0,047 мкг/дм³.
6. р. Ворона, 55 км, м. Тисмениця:
 - бензо(б)флуорантен ($ЕНЯ_{\max}=0,017$ мкг/дм³): 0,049 мкг/дм³, 0,025 мкг/дм³;
 - бензо(к)флуорантен ($ЕНЯ_{\max}=0,017$ мкг/дм³): 0,044 мкг/дм³, 0,035 мкг/дм³;
 - бензо(г,х,і)перілен ($ЕНЯ_{\max}=0,0082$ мкг/дм³): 0,016 мкг/дм³, 0,029 мкг/дм³.
7. р. Павельче, 10,2 км, с. Павлівка:
 - свинець ($ЕНЯ_{\max}=14$ мкг/дм³): 18,74 мкг/дм³.
8. р. Тлумачик, 21 км, с. Локітка:
 - бензо(б)флуорантен ($ЕНЯ_{\max}=0,017$ мкг/дм³): 0,017 мкг/дм³, 0,023 мкг/дм³;
 - бензо(к)флуорантен ($ЕНЯ_{\max}=0,017$ мкг/дм³): 0,034 мкг/дм³;
 - бензо(г,х,і)перілен ($ЕНЯ_{\max}=0,0082$ мкг/дм³): 0,029 мкг/дм³.

З-поміж пріоритетних важких металів зафіксовано вміст нікелю у 15 пунктах моніторингу річкового басейну Дністра у концентрації нижчих встановлених максимальним нормативом якості ($ЕНЯ_{\max}$), що становить 34 мкг/дм³. Свинець та кадмій зафіксовано у п'яти пунктах моніторингу. Перевищення $ЕНЯ_{\max}$ за вмістом кадмію зафіксовано у р. Кропивник, 12 км, с. Мостище у 1,1-1,4 рази у січні-березні, а за вмістом свинцю – у пункті р.Павельче, 10,2 км, с. Павлівка у 1,3 рази у червні. Зафіксована концентрація

ртуті лише у р. Кропивник, 12 км, с. Мостище у квітні, що перевищувала встановлений норматив у 26 разів.

Серед досліджуваних специфічних показників протягом звітного року зафіксовано присутність у річках басейну Дністра речовин - карбарил, ацетохлор, метолахлор, тербутилазин, флуконазол та триклозан. З поміж досліджуваних показників жодного разу не зафіксовано лише вміст карбамазепіну. Для порівняльного аналізу даних специфічних показників не встановлені нормативи вмісту.

Вміст важких металів, які є специфічними для річкового басейну Дністра порівнювався до норм, встановлених для водойм рибогосподарського призначення згідно Узагальненого переліку гранично допустимих концентрацій (ГДК) та орієнтовно безпечних рівнів впливу (ОБРВ) шкідливих речовин для води рибогосподарських водойм, 1990 р у пунктах моніторингу, розташованих за межами населених пунктів та до Гігієнічних нормативів якості води водних об'єктів для задоволення питних, господарсько-побутових та інших потреб населення, Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 02 травня 2022 року № 721 для пунктів моніторингу, які знаходяться у межах населених пунктів.

У пунктах моніторингу р. Лімниця, 30 км, с. Вістова та р. Дуба, 1 км, с-ще Рожнятів не зафіксовано вмісту пріоритетних (кадмій, нікель, свинець, ртуть) важких металів та басейнових специфічних (цинк, мідь, хром, миш'як) протягом 2022 року, також протягом звітного періоду вмісту миш'яку не зафіксовано у жодному пункті на території області у межах річкового басейну Дністра.

Вміст міді зафіксовано у 5 пунктах моніторингу, цинку – у 15. При нормативному значенні ГДК/ОБРВ вмісту даних елементів 1 мг/дм³ не виявлено перевищення зафіксованих концентрацій.

Вміст хрому зафіксовано у 8 пунктах річкового басейну Дністра. При нормативному значенні ГДК і ОБРВ вмісту даного елемента 0,05 мг/дм³ не виявлено перевищення зафіксованих концентрацій.

Особлива увага приділяється визначенню хімічних та фізико-хімічних показників якості вод, відібраних на масивах поверхневих вод, забір води з яких здійснюється для задоволення питних і господарсько-побутових потреб населення області.

Якість води у місцях питних водозаборів за показниками:

– органічними:

БСК (норматив екологічної безпеки =3 мгО₂/дм³): р. Свіча, 57 км, с. Княжолука у межах 1,3-3,2 мгО₂/дм³; р. Лімниця, 30 км, с. Вістова 1,4-2,5 мгО₂/дм³, р. Бистриця Надвірнянська, 16 км, с. Березівка 1,2-1,8 мгО₂/дм³; р. Бистриця Солотвинська, 18 км, с. Скобичівка 1,3- 1,8 мгО₂/дм³.

ХСК (норматив екологічної безпеки =50 мгО/дм³): р. Свіча, 57 км, с. Княжолука у межах 5,6-16 мгО/дм³; р. Лімниця, 30 км, с. Вістова 6,2-11 мгО/дм³, р. Бистриця Надвірнянська, 16 км, с. Березівка 5-9,8 мгО/дм³;

р. Бистриця Солотвинська, 18 км, с. Скобичівка 6 – 8,9 мгО/дм³.
– біогенними:

Амоній-іони (норматив =0,5 мг/дм³): р. Свіча, 57 км, с. Княжолука у межах 0,14-0,34 мг/дм³; р. Лімниця, 30 км, с. Вістова 0,052-0,44 мг/дм³, р. Бистриця Надвірнянська, 16 км, с. Березівка 0,089- 0,41 мг/дм³; р. Бистриця Солотвинська, 18 км, с. Скобичівка 0,22 - 0,88 мг/дм³.

Нітрат-іони (норматив =45 мг/дм³): р. Свіча, 57 км, с. Княжолука у межах 1,1 – 3,2 мг/дм³; р. Лімниця, 30 км, с. Вістова 1,3 – 3,1 мг/дм³, р. Бистриця Надвірнянська, 16 км, с. Березівка 1,3 - 3,78 мг/дм³; р. Бистриця Солотвинська, 18 км, с. Скобичівка 2,3 – 3,6 мг/дм³.

Нітрит-іони (норматив =3,3 мг/дм³): р. Свіча, 57 км, с. Княжолука у межах 0,01 – 0,034 мг/дм³; р. Лімниця, 30 км, с. Вістова 0,009 – 0,057 мг/дм³, р. Бистриця Надвірнянська, 16 км, с. Березівка 0,006- 0,037 мг/дм³; р. Бистриця Солотвинська, 18 км, с. Скобичівка 0,006 – 0,059 мг/дм³.

Фосфат-іони (норматив =50 мг/дм³): р. Свіча, 57 км, с. Княжолука у межах 0,005- 0,052 мг/дм³; р. Лімниця, 30 км, с. Вістова 0,012 – 0,042 мг/дм³, р. Бистриця Надвірнянська, 16 км, с. Березівка 0,005- 0,14 мг/дм³ р. Бистриця Солотвинська, 18 км, с. Скобичівка 0,002 – 0,083 мг/дм³.

У суббасейні річки Прут на території Івано-Франківської області протягом звітнього періоду з-поміж виявлених пріоритетних забруднюючих речовин із Переліку 45⁺ зафіксовано перевищення максимально допустимого значення нормативу екологічної якості (ЕНЯ_{мах}) у пункті моніторингу:

1. р. Чорнява, 22,5 км, с. Хом'яківка:
 - бензо(б)флуорантен (ЕНЯ_{мах}=0,017 мкг/дм³): 0,022 мкг/дм³;
 - бензо(к)флуорантен (ЕНЯ_{мах}=0,017 мкг/дм³): 0,032 мкг/дм³;
 - бензо(г,х,і)перілен (ЕНЯ_{мах}=0,0082 мкг/дм³): 0,029 мкг/дм³.

З-поміж пріоритетних важких металів зафіксовано вміст нікелю у трьох пунктах моніторингу (р. Чорнява, 22,5 км, с. Хом'яківка; р. Прут, 864 км, с.Шепарівці; р. Прут, 986 км, м. Яремче). Вміст кадмію та свинцю зафіксований лише у одному пункті – р. Прут, 864 км, с.Шепарівці. Зафіксовані концентрації даних металів знаходились у межах встановлених нормативів ЕНЯ_{мах}. Вміст ртуті не виявлено у жодному пункті річкового суббасейну Прута протягом звітнього періоду. У чотирьох пунктах моніторингу - р. Волиця, 1 км, с. Рибне, р. Чорний Черемош, 18 км, с-ще Верховина, р. Прутець-Яблуницький, 1 км, с. Татарів р. Прут, 941 км, присілок Вербовський - не зафіксовано вмісту пріоритетних важких металів (Cd, Ni, Pb, Hg).

Серед досліджуваних басейнових специфічних показників протягом року зафіксовано присутність у річках суббасейну Прута речовин - метолахлору, тербутилазину та триклозану. Жодного разу у пунктах моніторингу річкового суббасейну Прута за звітній період не зафіксовано вмісту ацетохлору, карбамазепіну, карбарилу та флуконазолу. Для порівняльного аналізу даних

басейнових специфічних показників не встановлені нормативи вмісту.

Вміст важких металів, які є специфічними порівнювався до норм, встановлених для водойм рибогосподарського призначення згідно Узагальненого переліку гранично допустимих концентрацій (ГДК) та орієнтовно безпечних рівнів впливу (ОБРВ) шкідливих речовин для води рибогосподарських водойм, 1990 р у пунктах моніторингу, розташованих за межами населених пунктів та до Гігієнічних нормативів якості води водних об'єктів для задоволення питних, господарсько-побутових та інших потреб населення, Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 02 травня 2022 року № 721 для пунктів моніторингу, які знаходяться у межах населених пунктів.

У пункті моніторингу р. Волиця, 1 км, с. Рибне не зафіксовано вмісту басейнових специфічних важких металів (цинк, мідь, хром, миш'як) протягом року. Вміст цинку зафіксовано у 6 пунктах моніторингу річкового суббасейну Прута. При нормативному значенні ГДК і ОБРВ вмісту цинку $0,01 \text{ мг/дм}^3$ не виявлено перевищення. Вміст міді та хрому зафіксовано в одному пункті моніторингу без перевищення встановлених нормативних значень. Вміст арсену (миш'яку) зафіксовано лише у р. Чорнява, 22,5 км, с. Хом'яківка у концентраціях, що не перевищують нормативні значення вмісту.

Якість води у місцях питних водозаборів за показниками:

– органічними:

БСК (норматив екологічної безпеки $=3 \text{ мгO}_2/\text{дм}^3$): р. Прут, 986 км, м. Яремче, у межах $1,3\text{-}1,7 \text{ мгO}_2/\text{дм}^3$; р. Прут, 864 км, с. Шепарівці, $1,3\text{-}2,3 \text{ мгO}_2/\text{дм}^3$.

ХСК (норматив екологічної безпеки $=50 \text{ мгO}/\text{дм}^3$): р. Прут, 986 км, м. Яремче у межах $7\text{--}8,9 \text{ мгO}/\text{дм}^3$; р. Прут, 864 км, с. Шепарівці $7,1\text{--}15 \text{ мгO}/\text{дм}^3$.

– біогенними:

Амоній-іони (норматив $=0,5 \text{ мг/дм}^3$): р. Прут, 986 км, м. Яремче у межах $0,19\text{-}0,7 \text{ мг/дм}^3$; р. Прут, 864 км, с. Шепарівці $0,15\text{-}0,72 \text{ мг/дм}^3$.

Нітрат-іони (норматив $=45 \text{ мг/дм}^3$): р. Прут, 986 км, м. Яремче у межах $2,1\text{--}3,9 \text{ мг/дм}^3$; р. Прут, 864 км, с. Шепарівці $1,8\text{--}4,5 \text{ мг/дм}^3$.

Нітрит-іони (норматив $=3,3 \text{ мг/дм}^3$): р. Прут, 986 км, м. Яремче у межах $0,012\text{--}0,032 \text{ мг/дм}^3$; р. Прут, 864 км, с. Шепарівці $0,019\text{--}0,083 \text{ мг/дм}^3$.

Фосфат-іони (норматив $=50 \text{ мг/дм}^3$): р. Прут, 986 км, м. Яремче у межах $0,017\text{--}0,073 \text{ мг/дм}^3$; р. Прут, 864 км, с. Шепарівці $0,016\text{--}0,45 \text{ мг/дм}^3$.

Загальним аналізом лабораторних досліджень, проведених протягом 2022 року встановлено, що у 6 масивах поверхневих вод басейну Дністра на території області вміст забруднюючих речовин не перевищує екологічних нормативів якості і масиви відповідають I класу хімічного стану – «доброму», зокрема: р. Дністер (с. Козина, вплив стічних вод КП «Галичводоканал»), р. Свіча (с. Княжолука, питний водозабір м. Долина), р. Гериня (м. Болехів, вул. Олени Степанівни, міст через річку, відсутність міської каналізації), р. Лімниця

(с. Осмолода, Рожнятівський р-н, ландшафтний заказник місцевого значення «Ріка Лімниця з водоохоронною смугою вздовж берегів шириною 100 м», с. Вістова, питний водозабір м. Калуш, КП «Водотеплосервіс»), р. Бистриця Надвірнянська (с. Березівка, питний в/з м. Івано-Франківськ, КП «Івано-Франківськводокотехпром»)

У 11 масивах поверхневих вод зафіксовано перевищення екологічних нормативів якості за вмістом пріоритетних забруднюючих речовин із Переліку 45+ та визначено II клас хімічного стану – «недосягнення доброго», а саме: р. Саджава (м. Долина, вплив скидів стічних вод Долинського ВУКГ та підприємств-водокористувачів), р. Сівка (м. Калуш, автодорожній міст, вплив Домбровського кар'єру, с. Сівка-Войнилівська, Калуський р-н, зона надзвичайної екологічної ситуації), р. Кропивник (с. Мостище, автодорожній міст, вплив Домбровського кар'єру), р. Дуба (сmt. Рожнятів, вплив стічних вод КП «Рожнятівводгосп»), р. Луква (с. Боднарів, вплив стічних вод ТОВ «Райсількомунгосп»), р. Гнила Липа (с. Бабухів, вплив стоків КП «Рогатинводоканал»), р. Бистриця (с. Єзупіль, автодорожній міст, вплив очисних споруд КП «Івано-Франківськводокотепром»), р. Ворона (м. Тисмениця, вплив ПАТ «Нафтохімік Прикарпаття»), р. Бистриця Солотвинська с. Скобичівка, питний в/з м. Івано-Франківськ, КП «Івано-Франківськводокотехпром»), р.Павельче (с. Павлівка, Калуське шосе, автодорожній міст, вплив сміттєзвалища м. Івано-Франківськ), р. Тлумачик (с. Локітка, вплив стічних вод КП «Тлумачкомунсервіс»).

4.3.2. Хімічний стан масивів поверхневих вод

Таблиця 4.3.1.1.

Середньорічні концентрації речовин в контрольних створах водних об'єктів регіону за 2022 рік
(в одиницях кратності відповідних ГДК) *

Місце спостереження за якістю води	Показники складу та властивостей																						
	Температура, °С	Водневий показник (pH) ГДК ОБРВ від 6,5 до 8,5	Розчинений окисен, мгО2/дм3 ГДК ОБРВ > 6,0	Питома електропровідність, мСм/см	Мінералізація, мг/дм3 ГДК ОБРВ <1000	БСК5, мгО2/дм3 Норматив екологічної безпеки <3,0	ХСК, мгО/дм3 Норматив екологічної безпеки < 50	Нітроген загальний, мг/дм3	Нітроген амонійний, мг/дм3 Норматив екологічної безпеки від 0,5 до 1,0	Нітроген нітритний, мг/дм3 ГДК ОБРВ <0,02	Нітроген нітратний, мг/дм3 ГДК ОБРВ < 9,1	Фосфор загальний, мг/дм3	Фосфор ортофосфатів, мг/дм3 Норматив екологічної безпеки <0,7	Завислі речовини, мг/дм3 Норматив екологічної безпеки < 25	Кольоровість (в градусах) ГДК ОБРВ <20	СПАР, мг/дм3 ГДК ОБРВ <0,1	Марганець, мг/дм3 ГДК ОБРВ <0,01	Залізо загальне, мг/дм3 ГДК ОБРВ <0,1	Жорсткість, мг-екв/дм3 ГДК ОБРВ від 1,5 до 7,0	Кальцій, мг/дм3ГДК ОБРВ <180	Магній, мг/дм3ГДК ОБРВ <40	Сульфати, мг/дм3ГДК ОБРВ <100	Хлориди, мг/дм3 ГДК ОБРВ <300
Контрольні створи водного об'єкту господарсько-побутового призначення:																							
1. р. Свіча, с. Княжолука	8,6	7,7	10,5	201,5	112,1	1,6	11,8	0,76	0,19	0,007	0,56	0,02	0,011	9,6	5,0	0,1	0,005	0,025	1,8	28,1	10,0	28,5	15,5
2. р. Лімниця, с. Вістова	7,9	7,4	10,5	265,5	144,1	1,8	8,4	0,66	0,15	0,006	0,5	0,014	0,007	9,1	4,8	0,1	0,005	0,013	2,3	32,2	10,3	31,0	18,8
3. р. Бистриця Надвірнянська, с. Березівка	9,7	7,5	10,1	317,2	169,4	1,6	8,4	0,76	0,2	0,005	0,5	0,02	0,014	9,0	5,0	0,1	0,005	0,015	2,8	42,4	10,0	34,4	38,9
4. р. Бистриця Солотвинська, с. Скобичівка	9,7	7,6	10,9	325,4	166,4	1,5	6,9	1,1	0,34	0,008	0,64	0,02	0,012	9,9	5,0	0,1	0,005	0,014	3,25	46,6	11,0	32,3	30,4
5. р. Прут, м. Яремче	7,6	7,4	10,8	254,2	147,1	1,5	8,15	1,1	0,39	0,006	0,6	0,033	0,017	11,0	5,0	0,1	0,005	0,028	3,47	46,0	12,6	41,4	22,4
6. р. Прут, с. Шепарівці	8,7	7,6	10,3	437,7	235,2	1,8	11,0	0,98	0,35	0,013	0,58	0,092	0,048	11,7	5,0	0,1	0,005	0,037	3,4	53,9	10,1	55,4	61,5

* За даними Дністровського басейнового управління водних ресурсів

4.3.3. Мікробіологічна оцінка якості вод з огляду на епідемічну ситуацію

У 2022 році фахівцями ДУ «Івано-Франківський обласний центр контролю та профілактики хвороб МОЗ України» з комунальних централізованих водопроводів досліджено 536 проб води питної на мікробіологічні показники, з них 5 не відповідають вимогам ДСанПіН 2.2.4-171-10 «Гігієнічні вимоги до води питної, призначеної для споживання людиною», з відомих водопроводів досліджено 146 проб води, з яких 2 не відповідають вимогам ДСанПіН, по сільських водопроводах досліджено 68 проб, з яких 4 не відповідають вимогам.

Протягом звітного періоду отруєнь та спалахів інфекційних захворювань, пов'язаних з водним фактором на території області не фіксувалось.

4.3.4. Радіаційний стан поверхневих вод

Порядком здійснення державного моніторингу вод, який затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 19.09.2018 № 758 не передбачено проведення радіологічних досліджень масивів поверхневих вод.

4.4. Екологічний стан Азовського та Чорного морів

Морські водойми на території області відсутні.

4.5. Державна політика та заходи щодо поліпшення стану водних об'єктів

Одним із основних заходів з покращення екологічного стану річок, водоохоронних зон та прибережних захисних смуг – це недопущення забруднення поверхневих вод і прилягаючих земельних масивів у т.ч. водоохоронних зон і прибережних захисних смуг, будівництво нових та реконструкція і ремонт діючих очисних споруд, недопущення скидання у відкриті водойми неочищених стоків.

У 2022 році з обласного фонду охорони навколишнього природного середовища на охорону і раціональне використання водних ресурсів, було передбачено фінансування на суму 5294,104 тис. гривень, з яких станом на 31.12.2022 використано 166,796 тис. гривень на виготовлення проектно-кошторисних документацій на реконструкцію очисних споруд в с. Боднарів Калуської міської територіальної громади, очисних споруд закладу освіти Нижньовербізької сільської територіальної громади, та будівництва каналізаційних мереж. Інші заплановані заходи не фінансувалися у зв'язку з триваючою збройною агресією російської федерації проти України.

5. ЗБЕРЕЖЕННЯ БІОЛОГІЧНОГО ТА ЛАНДШАФТНОГО РІЗНОМАНІТТЯ, РОЗВИТОК ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ ТА ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ МЕРЕЖІ

5.1. Збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, формування національної екологічної мережі

5.1.1. Загальна характеристика

Збереження біологічного різноманіття передбачає охорону водночас і окремих особин, і їхніх груп у межах певної території, й екосистем у цілому разом з їхнім середовищем існування. Зменшення біологічного різноманіття є в значній мірі результатом діяльності людини. Основну загрозу для біологічного різноманіття становлять незаконні забудови та вирубування лісів, браконьєрство, розорювання місць поширення видів, здійснення господарської діяльності на території прибережних захисних смуг, гірських та степових районів, інтродукція чужорідних видів, кліматичні зміни, забруднення довкілля, неконтрольований видобуток природних багатств.

Зниження рівня біорізноманіття займає особливе місце серед головних екологічних проблем сучасності. Наслідком зникнення видів стане руйнування існуючих екологічних зв'язків та деградація природних угруповань, неспроможність їх до самовідновлення, що призводитиме до їх зникнення. Подальше скорочення біорізноманіття може призвести до дестабілізації біоти, втрати цілісності біосфери та її здатності підтримувати найважливіші характеристики середовища. Внаслідок незворотного переходу біосфери в новий стан вона може стати непридатною для життя людини.

Ландшафтне різноманіття визначається кількістю природних географічних комплексів - ландшафтів, як сукупностей рельєфу, клімату, вод, ґрунтів, об'єктів рослинного й тваринного світу, які знаходяться у складній взаємодії і взаємозумовленості та утворюють однорідну за умовами розвитку і єдину цілісну систему.

Серед сучасних концепцій збереження та відтворення (ренатуралізації) природного середовища, біотичного і ландшафтного різноманіття помітне місце посідає концепція створення екомережі як своєрідної комплексної технології екологічно доцільної консервації земель та відтворення природних властивостей навоколишнього середовища. Створення Всеєвропейської екомережі у рамках Всеєвропейської стратегії збереження біотичного і ландшафтного різноманіття (Софія, 1995) на основі поєднання національних, регіональних і місцевих екомереж визнано на сьогодні найбільш перспективним шляхом реалізації одного із принципів сталого розвитку – збереження і поетапне відтворення цілісності природного середовища, біотичного і ландшафтного різноманіття.

Необхідність формування екомережі на території Івано-Франківської області обумовлена порушенням цілісності і структурно-функціональної організації природних ландшафтів внаслідок значного антропогенного і

техногенного навантаження. В результаті їх денатуралізації утворилися антропогенні ландшафти, в яких природні біоценози замінені агроценозами і урбоекосистемами. Наслідком цього є збіднення біотичного і ландшафтного різноманіття, яке складає основу природних ресурсів і є необхідною умовою формування безпечного середовища життєдіяльності людей.

У зв'язку з цим, виникає потреба формувати нове середовище, адаптоване до сучасних умов, із застосуванням басейнового, ландшафтно-екологічного, географічного та геоботанічного підходів. Формування такого середовища здійснюється шляхом створення екомережі, ренатуралізації антропогенних екосистем і конструювання «культурних ландшафтів».

Забезпечення збалансованого проектування та функціонування екомережі, як комплексного природоохоронного просторового об'єкта, потребує формування його оптимальної територіальної структури, визначення місця об'єктів екомережі у складі земельного фонду, встановлення порядку (процедури) формування екомережі і її структурних елементів (таблиця 5.1.1.1). Зазначені аспекти проблеми є недостатньо обґрунтованими з наукових і методично-прикладних позицій, особливо в регіональному аспекті. Тому розробка засад, принципів і способів формування екомережі в Івано-Франківській області є актуальною.

Таблиця 5.1.1.1.

Площі земельних угідь – складових національної екомережі
за роками, тис. га

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Категорії землекористування						
Землі природоохоронного призначення	218,8	218,9	218,9	222,39	223,85	223,85
Сіножаті та пасовища	191,98	191,98	191,98	191,98	191,98	191,98
Землі водного фонду:	23,9	23,9	23,9	23,9	23,9	23,9
у т.ч. площа рибних ставків	3,8	3,8	3,8	3,8	3,8	3,8
Землі оздоровчого призначення	0,13	0,13	0,13	0,13	0,13	0,13
Землі рекреаційного призначення	11,47	11,47	11,47	11,47	11,47	11,47
Землі історико-культурного призначення	0,07	0,07	0,07	0,07	0,07	0,07
Ліси та ін. лісовкриті площі	474,7	474,7	474,7	474,7	474,7	474,7

5.1.2. Загрози та вплив антропогенних чинників на структурні елементи екомережі, біологічне та ландшафтне різноманіття

Внаслідок дії негативних антропогенних факторів все більша кількість видів тварин і рослин в Україні опиняються під загрозою зникнення. Рациональне використання природних ресурсів передбачає певне регламентування господарської діяльності. Для збереження природного середовища особливе значення має збереження біотичного і ландшафтного різноманіття, яке складає основу природних ресурсів, забезпечує сировиною і продуктами харчування, є необхідною умовою формування безпечного середовища життєдіяльності людей.

Найбільшою загрозою біорізноманіттю є порушення цілісності і єдності природного рослинного покриву. Цей процес є результатом фрагментації, яка відбувається внаслідок знищення рослинного покриву через надмірне сільськогосподарське освоєння території, урбанізацію, осушення земель.

Фрагментація рослинного покриву, що наближається до 50%, призводить до погіршення гідрологічного режиму території, клімат стає більш континентальним, збільшується швидкість вітру, розвивається ерозія ґрунтів, погіршуються умови існування всіх видів. На другому критичному рівні (75-80% фрагментації) негативні процеси починають переважати і ведуть до зміни газового складу атмосфери, опустелювання земель. З'являється загроза, що природні території при подальшій деградації не зможуть виконувати свої основні функції (екологічну, генетичну, еволюційну, економічну, ресурсну, естетичну, оздоровчу) і людство втратить перспективу сталого розвитку.

Територіальна структура екологічної мережі має відповідати принципам достатності території для збереження біотичного і ландшафтного різноманіття, забезпечення просторової цілісності і репрезентативності цих територій і формуватися з урахуванням ландшафтно-будови території. Складовою частиною процесу створення екомережі є добір достатньо збережених природних ландшафтних утворень, які б склали основу (природно-ландшафтний каркас) екомережі.

Формування регіональної екологічної мережі на території Івано-Франківської області є актуальним завданням, оскільки внаслідок антропогенного впливу порушена цілісність і структурно-функціональна організація ландшафтів. У результаті денатуралізації природних ландшафтів утворилися природно-антропогенні ландшафти, в яких природні біоценози замінені агроценозами і урбоекосистемами. Наслідком цього є втрата біотичного і ландшафтного різноманіття, спрощення структури ландшафтних комплексів, погіршення водного балансу території, зниження енергетичної ефективності продукційного процесу.

5.1.3. Заходи щодо збереження біологічного та ландшафтного різноманіття

Основою для створення екомережі є природно-заповідний фонд області, який нараховує 526 територій та об'єктів загальною площею 223,852 тис. га, з них 33 об'єкти загальнодержавного значення, площею 131,6 тис. га і 493 об'єкти місцевого значення, площею 92,23 тис. га, що становить 16,07 % території області (таблиця 5.1.4.1.).

Флора області нараховує понад 1500 видів рослин, що складає більше половини списку флори України. На заповідних територіях області охороняється більше 1000 видів судинних рослин, що становить майже 55 % всієї флори Українських Карпат. Майже третина природної флори Івано-

Франківщини, потребує повної або часткової охорони. Сюди належать ендемічні та реліктові, рідкісні та зникаючі види рослин. 126 видів рослин і грибів занесені до Червоної книги України та Європейського Червоного списку, 21 вид рослинних угруповань, занесених до Зеленої книги України, з них 19 – рідкісних рослинних угруповань, 88 – типових рослинних угруповань, що підлягають охороні, 7 видів рослин та грибів, які перебувають під загрозою зникнення.

Тваринний світ – один з компонентів природних ресурсів області. Різноманітність і багатство природних ландшафтів та вигідне географічне розташування стало передумовою розвитку та існування своєрідної рідкісної фауни, котра порівняно з іншими регіонами України значно багатша. Хребетні представлені 435 видами, ссавці – 74 видами, птахи – 280 видами, 109 видів зникаючих тварин занесені до Червоної книги України.

5.1.4. Формування національної екомережі

Прийнятий у 2000 році Закон України «Про загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000-2015 роки» та Закон України «Про екологічну мережу України» є законодавчою основою для організації заходів щодо формування екологічної мережі.

За попередніми підрахунками до складу регіональної екологічної мережі області може бути залучено понад 60% земельного фонду. За часткою земель у структурі екологічної мережі цей показник відповідатиме європейським і світовим стандартам. Основу перспективної регіональної екологічної мережі складатимуть території та об'єкти природно-заповідного фонду з істотно обмеженим режимом природокористування. Програмою розвитку регіональної екологічної мережі прогнозується збільшення частки природно-заповідних земель, що дасть можливість забезпечити збереження та відтворення генетичного, видового та ландшафтного різноманіття. Решта територій, що передбачається включити до регіональної екологічної мережі, виконуватимуть функції екологічних коридорів, буферних зон, зон відтворення природної рослинності.

Процес формування екомережі є складним і тривалим, оскільки вимагає поєднання і оптимізації багатьох елементів природної і соціальної сфер. Це системна форма охорони природи, головною метою якої є відновлення природної, територіальної і функціональної цілісності екосистем у поєднанні із невиснажливим використанням природних ресурсів.

До обласної програми охорони навколишнього природного середовища до 2025 року, затвердженої рішенням Івано-Франківської обласної ради від 23.12.2020 № 30-2/2020, включено підпрограму «Наука, інформація і освіта, підготовка кадрів, оцінка впливу на довкілля, стратегічна екологічна оцінка, організація праці, забезпечення участі у діяльності міжнародних організацій природоохоронного спрямування, впровадження економічного механізму

забезпечення охорони навколишнього природного середовища», яка передбачає заходи щодо розроблення екологічної мережі Івано-Франківської області та підпрограму «Збереження природно-заповідного фонду».

На замовлення обласної державної адміністрації Українським науково-дослідним інститутом гірського лісівництва імені П. С. Пастернака реалізовано природоохоронний захід «Розроблення проекту схеми регіональної екологічної мережі Івано-Франківської області». Визначено об'єкти і структурні елементи екомережі області. Загальна площа регіональної екомережі Івано-Франківської області становитиме орієнтовно 806,3 тис. га, у тому числі: макроекокоридори – 502,1 тис. га, базові ключові території національного значення в їх складі – 280,5 тис. га. Решта територій буде представлена природними ядрами та екокоридорами регіонального та локального значення, буферними та відновними територіями (таблиця 5.1.4.1.)

Таблиця 5.1.4.1.

Складові структурних елементів екологічної мережі в розрізі одиниць адміністративно-територіального устрою регіону

№ з/п	Одиниці адміністративно-територіального устрою регіону	Загальна площа тис. га	Загальна площа еко-мережі, тис. га	Складові елементи екомережі, тис. га											
				Об'єкти ПЗФ	Водно-болотні угіддя	Відкриті заболочені землі	Водоохоронні зони	Прибережні захисні смуги	Ліси та інші лісовкриті площі	Курортні та лікувально оздоровчі території	Рекреаційні території	Землі під консервацію	Відкриті землі без рослинного покриву або з незначним рослинним покривом	Пасовища, сіножаті	Радіоактивно забруднені землі, що не використовуються в господарстві
1.	Верховинський	125,4	114,84	34,048	1,625	0,024	0,8	0,4	51,114	0,002	0,178	0	1,774	25,394	-
2.	Івано-Франківський	384,1	164,119	45,397	2,08	0,071	8,43	4,58	50,713	0,044	10,999	14,1	0,914	27,094	-
3.	Калуський	356,3	230,999	31,463	0	0	5,49	4,62	176,377	0,041	0,085	4,3	0	13,892	-
4.	Коломийський	241,6	79,745	15,162	0	0,379	5,01	6,6	28,149	0,015	0,034	8,4	1,816	14,18	-
5.	Косівський	90,3	72,439	50	0	0,001	0,79	0,4	0,01	0,02	0,159	0	0,706	20,353	-
6.	Надвірнянський	195,1	144,158	49,425	4,935	0	1,727	1,6	82,485	0,008	0	1,2	0	3,29	-
	По області	1392,7	806,3	223,852	8,64	0,475	22,247	18,2	388,848	0,13	11,455	28	5,21	104,203	-

5.1.5. Біобезпека та поводження з генетично модифікованими організмами

Генетично модифіковані організми та продукція з їх вмістом є результатом застосування методів генної інженерії – одного із напрямів новітніх біотехнологій, який, починаючи з 70-х років минулого століття і до сьогодні, інтенсивно розвивається. Досягнення в галузі біотехнології відкривають широкі перспективи і знаходять своє застосування сьогодні у медицині, виробництві фармацевтичних препаратів, сільському господарстві, харчовій промисловості, зберіганні продуктів, запобіганні захворюваності тварин, переробці сміття, біологічному відновленні або очищенні довкілля тощо, але переміщення продуктів генної інженерії за межі лабораторій і поширення їх у найрізноманітніших сферах людського життя сприймається досить неоднозначно як вченими, так і широкою громадськістю. Зумовлено це різними причинами, передусім відсутністю науково доведеного факту безпечності застосування генетично модифікованих організмів для людини та довкілля, тобто використання досягнень генної інженерії з одного боку надає людині значні можливості як у науково-дослідній, так і у прикладній сферах, з іншого – пов'язане із певним ризиком.

Тому на даному етапі необхідним є забезпечення запобігання потенційним негативним наслідкам (у тому числі віддаленим у часі) здійснення генетично-інженерної діяльності. Важлива роль у цьому процесі належить засобам правового регулювання відповідної сфери суспільних відносин. Саме тому протягом останніх десятиліть в екологічному праві (насамперед міжнародному) в рамках інституту правового забезпечення збереження біологічного різноманіття розвивається новий напрям – правове регулювання забезпечення біобезпеки при поводженні з генетично модифікованими організмами.

Важливу роль відіграє Конвенція про біологічне різноманіття, прийнята 5 червня 1992 р. та ратифікована Україною 29 листопада 1994 р. Її метою є збереження та стале використання біологічного різноманіття, спільне отримання на справедливій та рівній основі вигод, пов'язаних із використанням генетичних ресурсів. Низка положень цієї конвенції стосується здійснення діяльності у сфері сучасної біотехнології, у тому числі генної інженерії. Зокрема у ній визначається доступ до генетичних ресурсів, передача біотехнологій, розподіл вигод, пов'язаних із використанням біотехнологій, питання біобезпеки. У ст. 19 Конвенції звертається увага на необхідність прийняття додаткового документа, який визначав би порядок безпечної передачі, використання та застосування генетично модифікованих організмів; умови міждержавного обміну наявною інформацією про правила використання таких організмів та порядок дотримання техніки безпеки при поводженні з ними, а також про потенційно можливий шкідливий вплив генетично модифікованих організмів на довкілля, тощо.

29 січня 2000 р. у Монреалі (Канада) було підписано Протокол з біобезпеки до Конвенції про біологічне різноманіття, який набув чинності 11

вересня 2003 р. Основною метою Протоколу є забезпечення належного рівня захисту людини та навколишнього природного середовища у сфері передачі, обробки та використання генетично модифікованих організмів, які є результатом сучасної біотехнології, при цьому основна увага приділяється транскордонному переміщенню.

У 2002 р. Україна приєдналася до Протоколу з біобезпеки. Це лише один із перших кроків на шляху до формування сукупності нормативно-правових актів, призначених врегульовувати відносини у сфері поводження з генетично модифікованими організмами. В українському законодавстві немає спеціального закону про забезпечення біобезпеки при здійсненні генетично-інженерної діяльності.

Поряд із цим, протягом останніх років до ряду законів були внесені зміни та доповнення, якими частково врегульовано й відносини у сфері поводження з генетично модифікованими об'єктами. Йдеться, зокрема, про Закон України "Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення", який серед ряду факторів середовища життєдіяльності виділяє й біологічні, до яких віднесено вірусні, пріонні, бактеріальні, паразитарні тощо.

Важливими є норми, що містяться в Законі України «Про захист прав споживачів». Їх належне застосування також сприятиме досягненню необхідного рівня біобезпеки. Так ст. 18 Закону закріплює право споживачів на інформацію про товари (роботи, послуги). До такої інформації належить також обов'язкова позначка на відповідному товарі, яка свідчить про "застосування генної інженерії під час виготовлення товарів". Це положення Закону співзвучне з відповідними вимогами міжнародних документів, наприклад, Картахенського протоколу з біобезпеки (ст. 18), де закріплені вимоги щодо обов'язкового маркування продукції, яка містить або складається з генетично модифікованих організмів.

5.2. Охорона, використання та відтворення рослинного світу

5.2.1. Загальна характеристика рослинного світу

Ландшафтні та ґрунтово-кліматичні умови, геологічна будова та інші природні фактори Івано-Франківщини зумовили різноманітність та багатство рослинного світу.

Флора області нараховує понад 1500 видів рослин, що складає більше половини списку флори України. На заповідних територіях області охороняється більше 1000 видів судинних рослин, що становить майже 55 % всієї флори Українських Карпат.

Майже третина природної флори Івано-Франківщини, потребує повної або часткової охорони. Сюди належать ендемічні та реліктові, рідкісні та зникаючі види рослин, 126 видів рослин і грибів занесено до Червоної книги України та Європейського Червоного списку.

Рішенням обласної ради від 23.04.2021 № 150-6/2021 «Про затвердження

списку регіонально рідкісних і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів рослин на території Івано-Франківської області» затверджено перелік (412 видів рослин), рідкісних і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів рослин на території Івано-Франківської області.

5.2.2. Охорона, використання та відтворення лісів та інших рослинних ресурсів

За даними основних лісокористувачів землі лісового фонду Івано-Франківської області складають 612,2 тис. га, з яких вкрито лісовою рослинністю 551,4 тис. га, що складає 40,5% від адміністративної площі області (таблиця 5.2.2.1.). Ліси на території області розміщені нерівномірно і знаходяться в основному в гірських районах (73% лісів області належить до гірських). Тому лісистість різних районів коливається від 11% до 68%.

Таблиця 5.2.2.1.

Землі лісогосподарського призначення Івано-Франківської області станом на 01.01.2023року*

№ з/п		Одиниця виміру	Кількість	Примітка
1	Загальна площа земель лісогосподарського призначення :	тис. га	612,2	-
	у тому числі :			
1.1	площа земель лісогосподарського призначення державних лісогосподарських підприємств	тис. га	456,2	-
1.2	площа земель лісогосподарського призначення комунальних лісогосподарських підприємств	тис. га	73,8	-
1.3	площа земель лісогосподарського призначення, що не надана в користування	тис. га	-	-
2	Площа земель лісогосподарського призначення, що вкрита лісовою рослинністю	тис. га	551,4	-
3	Лісистість (відношення покритої лісом площі до загальної площі області)	%	40,5	-

* За даними лісокористувачів області

Лісовий фонд Івано-Франківської області закріплений за постійними лісокористувачами: 75 % земель лісового фонду надано в постійне користування підприємствам Державного агентства лісових ресурсів України, 25% земель лісового фонду закріплено за іншими користувачами, а саме: спеціалізованим підприємствам ОКП «Івано-Франківськблагроліс» – 73,8 тис. га, національними природними парками і природним заповідником Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України – 51,5 тис. га (ПЗ «Горгани» – 5,3 тис. га, НПП «Гуцульщина» – 7,6 тис. га, Карпатський НПП – 38,3 тис. га, НПП «Верховинський» – 12 тис. га, Галицький НПП – 14,7 тис. га), НПП «Синьогора» – 10,9 тис. га, ДП «Прикарпатський військовий лісгосп» Міністерства оборони України – 8,0 тис. га.

Ліси Івано-Франківської області поділені за категоріями: природоохоронного, наукового, історико-культурного призначення (займають

19% від вкритої лісом площі), рекреаційно-оздоровчі ліси – 13%, захисні ліси – 23%, експлуатаційні ліси – 45%. Більша частина лісів області віднесена до лісів з особливими захисними функціями, де обмежено режим лісокористування. На території лісового фонду області більше 300 об'єктів природно-заповідного фонду.

За віковими групами землі постійних лісокористувачів поділяються на молодняки, які складають 17,3% (93,72 тис. га), середньовікові 50,6% (275,52 тис. га), пристигаючі 14,2% (77,54 тис. га) та стиглі і перестійні 17,9% (97,28 тис. га) (таблиця 5.2.2.2.).

За породним складом в лісах області переважають хвойні породи, що складають 56% або 314,7 тис. га, твердолистяні деревостани складають 37% – 206 тис. га, м'яколистяні 7% – 45 тис. га.

Таблиця 5.2.2.2.

Структура лісів в межах вікових груп*

Користувачі	Групи віку	2007 тис. га/%	2014 тис. га/%	2022 тис. га/%
Івано-Франківське ОУЛМГ	молодняки	85,3/20	71,6 /17	66,5/16,3
	середньовікові	237,3/55	222,1 /52,8	193,1/47,3
	пристигаючі	57,1/14	61,03/14,5	62,3/15,3
	стиглі	49,1/11	65,51 /15,7	85,7/21,1
	Всього:	428,8/100	420,24 /100	407,6/100
ОКП «Івано- Франківськблагроліс»	молодняки	20,1/29	20,0 /29	19,9/28,7
	середньовікові	38,5/55	38,3 /55	38,3/54,3
	пристигаючі	8,3/12	8,5 /12	8,5/12,1
	стиглі	3,1/4	3,3 /4	3,4/4,9
	Всього:	70,0/100	70,1 /100	70,1/100
Інші лісокористувачі	молодняки	11,6/17	8,74 /12,5	7,32/11,0
	середньовікові	44,1/62	47,56/67,8	44,12/66,5
	пристигаючі	6,5/9	6,43 /9,2	6,74/10,1
	стиглі	8,6/12	7,46/10,5	8,19/12,4
	Всього:	70,8/100	70,19 /100	66,37/100
Разом по області	молодняки	117,0/21	100,34 /17,9	93,72/17,3
	середньовікові	319,8/56	307,96 /54,9	275,52/50,6
	пристигаючі	72,0/13	75,96 /13,6	77,54/14,2
	стиглі	60,8/10	76,27 /13,6	97,29/17,9
	Всього:	569,6/100	560,5/ 100	544,07/100

* За даними лісокористувачів області

У лісовому фонді області відбулись зміни зумовлені розпорядженням Кабінету Міністрів України від 25 жовтня 2017 р. № 766-р «Про вилучення та надання земельних ділянок у постійне користування із зміною цільового призначення» згідно з яким вилучено з постійного користування ДП «Верховинське лісове господарство» та ДП «Гринявське лісове господарство» земельні ділянки загальною площею 12022,9 га та надані у постійне користування національному природному парку «Верховинський» (табл. 5.2.2.3)

Таблиця 5.2.2.3.

Динаміка лісового фонду Івано-Франківської області*

Лісокористувачі	Загальна площа земель лісового фонду тис. га	Вкриті лісовою рослинністю землі, тис. га				Вікова структура деревостанів, тис. га				загальний запас деревини, млн. м³.	середній запас на 1 га вкритих лісовою рослинністю земель, м³.	запас стиглих та перестійних насаджень, млн.м³.	Розрахункова лісосіка головного користування, тис. м³.
		всього	в т.ч. по господарствах			молодняки	середньовікові	пристигаючі	стиглі та перестійні				
			хвойні	твердолі	м'яколіні								
Разом по ОУЛМГ 2008	468,4	428,5	258,4	159,0	11,1	83,0	232,8	58,0	54,7	125,1	292	19,2	344,4
Разом по ОУЛМГ 2015	468,3	420,3	241,4	167,5	11,4	70,7	220,3	62,8	66,6	123,0	293	22,9	562,96
Разом по ОУЛМГ 2020	458,8	412,0	229,6	167,7	14,7	70,1	204,2	67,6	69,7	124,1	302	24,3	562,96
Разом по ОУЛМГ 2021	456,2	413,1	231,8	167,7	11,2	66,5	193,1	62,3	85,7	121,191	295,1	25,5	540,1
Разом по ОУЛМГ 2022	456,2	413,4	233,6	168,6	11,2	66,5	193,1	62,3	85,7	121,913	295,1	25,49	540,1
Разом по ОКП Івано-Франківсьоблагроліс 2008	73,2	70,1	34,8	28,1	7,2	20,1	38,2	8,5	3,3	13,1	188	0,89	24,0
Разом по ОКП Івано-Франківсьоблагроліс 2015	73,8	70,1	34,8	28,1	7,2	20,0	38,3	8,5	3,3	13,3	189	0,89	34,2
Разом по ОКП Івано-Франківсьоблагроліс 2020	73,8	70,1	34,8	28,1	7,2	20,1	38,3	8,5	3,4	13,95	198	0,9	40,1
Разом по ОКП Івано-Франківсьоблагроліс 2021	73,8	70,1	34,8	28,1	7,2	19,9	38,3	8,5	3,4	14,151	201,877	0,928	40,11
Разом по ОКП Івано-Франківсьоблагроліс 2022	73,8	70,1	34,8	28,1	7,2	19,9	38,3	8,5	3,4	14,151	201,877	0,928	40,11
Всього по області: 2008	620,8	569,1	345,8	202,2	21,1	114,5	317,6	72,1	65,0	162,1	285	22,8	381,6
Всього по області: 2015	621,4	560,9	328,2	210,9	21,8	98,6	306,1	78,0	78,2	161,5	288	26,86	610,8
Всього по області: 2020	620,3	564,3	326,9	211,5	25,9	98,3	295,7	85,2	85,1	169,1	299	29,7	623,7
Всього по області: 2021	612,2	551,4	314,7	206,4	45,2	93,72	275,5 2	77,54	97,29	147,9	282	28,7	595,31
Всього по області: 2022	629,035	576,9 04	329,7	211,9	35,3	93,71	274,9	77,54	97,3	148,0	283,0	28,8	595,3

* За даними лісокористувачів області

У 2022 році рубки лісу проведено на площі 18,9 тис. га. Від усіх видів рубок та проведення підготовчих робіт заготовлено 589 тис. м³ деревини. Відносно 2021 року заготівля деревини від рубок головного користування зменшилась. В порядку поступових та вибіркового рубок головного користування заготовлено 260,43 тис. м³ ліквідної деревини, тобто фактично проектується та проводяться суцільні рубки, зокрема у ялицевих та букових деревостанах. Вибіркові способи рубок головного користування зменшились відносно 2021 року.

Протягом 2022 року переведено у покриту лісом площу 3,9 тис. га. Лісовідновлення здійснено на площі 1,7 тис га земель лісового фонду, з них на 0,72 тис. га – посадка лісу та 0,989 тис. га – природне поновлення.

Лісозахисні заходи щодо локалізації осередків шкідників та хвороб лісу проведено на площі 5,1 тис. га. Частина робіт по захисту лісів від шкідників проводилась біологічними препаратами.

Таблиця 5.2.2.4.

Динаміка спеціального використання
лісових ресурсів державного значення*

Рік	Розрахункова лісосіка, тис. м ³ .	Фактично зрубано, тис. м ³ .	Зрубано по господарствах					
			хвойні		твердолистяні		м'яколистяні	
			Розрахункова лісосіка тис. м ³	Фактично зрубано тис. м ³	Розрахункова лісосіка, тис. м ³	Фактично зрубано, тис. м ³ .	Розрахункова лісосіка, тис.м ³	Фактично зрубано, тис.м ³
Рубки головного користування								
2012	600	482,4	406,4	356,8	173,9	123,4	19,6	12,6
2015	610	430,6	418,0	278,6	172,4	137,0	20,4	15,0
2018	626	382,0	424,0	242,0	177,0	128,0	26,0	12,0
2019	624	370,0	421,0	238,0	177,0	123,0	26,0	8,7
2020	624	258	421	178	177	73	26	9
2021	618	266,8	420	174,5	177	81	21	11,3
2022	626	260,4	422,5	167,2	181,8	87,338	18,68	13,87

* За даними лісокористувачів області

У 2022 році заготівля лісових ресурсів побічного користування та другорядних лісових матеріалів здійснювалася на підставі лімітів, затверджених розпорядженням Івано-Франківської обласної державної адміністрації від 23.05.2022 № 185. Ліміт на заготівлю лікарської сировини по підприємствах обласного управління лісового та мисливського господарства становив 60340 кг, ОКП «Івано-Франківськоблагроліс» ліміт на заготівлю лікарської сировини 3540,0 кг сухої ваги. Фактично лікарську сировину в порядку спеціального використання лісових ресурсів не заготовляли.

Ліміт на заготівлю білих грибів по державних підприємствах Держлісагентства у 2022 році становив 1243 т свіжої ваги, ліміт на ягоди чорниці 950 т свіжої ваги, ліміт на ягоди малини, ожини, брусницю – 505,0 т свіжої ваги.

Використання природних рослинних лісових ресурсів на території Івано-Франківської області за 2022 рік.

№ з/п	Назва виду рослини (ресурсу)	Встановлений ліміт (тонн свіжої ваги)	Фактично зібрано (тонн свіжої ваги)		Примітка
			усього	у тому числі на території природно-заповідного фонду	
1	Гриби білі	1249,5	102,5	-	-
2	Лисички	266,0	0	-	-
3	Опеньки і інші	1743,0	0	-	-
4	Чорниця (плоди, листя)	970	109,35	-	-
5	Ожина	75,0	0	-	-
6	Малина	430,7	0	-	-
7	Брусниця	40,0	0	-	-
8	Калина	7,7	0	-	-
9	Горобина звичайна	31	0	-	-
10	Горобина плідна	96,5	0	-	-
11	Шипшина	10,6	0	-	-
12	Лікарська сировина (кг сухої ваги)	63880,0	0	-	-

5.2.3. Охорона та відтворення видів рослин та грибів, занесених до Червоної книги України, та тих, що підпадають під дію міжнародних договорів

Фізико - географічний район	Усього видів рослин, занесених до Червоної книги України, екз.		Кількість видів рослин, занесених до Червоної книги України, відтворено на територіях та об'єктах ПЗФ, екз., назва	Кількість популяцій видів рослин, занесених до Червоної книги України, які зникли, од., назва
Буковинське передгір'я (національний природний парк «Гуцульщина»)	Allium ursinum L.	Цибуля ведмежа	Зелениця сплюснута <i>Diphasiastrum complanatum</i> (L.) Holub	-
	Arnica montana L.	Арніка гірська	Плаун <i>Lycopodium</i> н	-
	Astrantia major L.	Астранція велика	Баранець звичайний <i>Huperzia selago</i> (L.)	-
	Atropa belladonna L.	Беладона звичайна	Гронянка півмісяцева <i>Botrychium lunaria</i> (L.)	-
	Carex umbrosa Host	Осока затінкова	Пухирник судетський <i>Cystopteris sudetica</i>	-
	Centaurea carpatica (Porc.) Porc.	Волошка карпатська	Сосна кедрова європейська <i>Pinus cembra</i> L.	-
	Cephalanthera longifolia (L.) Fritsch	Булатка довголиста	Тис ягідний <i>Taxus baccata</i> L	-
	Colchicum autumnale L.	Пізноцвіт осінній	Берека <i>Sorbus torminalis</i> (L) Crantz	-
	Corallorhiza trifida Chatel.	Коральковець тричінадрізаний	Берека темна <i>Betula obscura</i>	-
	Crocus heuffelianus Herb.	Шафран Гейфелів, крокус Гейфелів	Рутвиця смердюча <i>Thalictrum foetidum</i> L	-
	Dactylorhiza fuchsii (Druce) Soo	Пальчатокорінник Фукса	Лунарія оживаюча <i>Lunaria rediviva</i> L	-
	Dactylorhiza incarnata (L.) Soo	Пальчатокорінник м'ясочервоний	Тирлич безстебловий <i>Gentiana acaulis</i> L	-
	Dactylorhiza maculata (L.) Soo	Пальчатокорінник плямистий	Тирлич роздільний <i>Gentiana laciniata</i>	-
	Dactylorhiza majalis (Reichenb.) p. F. Hunt et Summerhayes	Пальчатокорінник травневий	Беладонна звичайна <i>Atropa bella donna</i> L.	-
	Dactylorhiza sambucina (L.) Sop	Пальчатокорінник бузиновий	Шолудивник лісовий <i>Pedicularis sylvatica</i> L	-
	Epipactis helleborine (L.) Crantz.	Коручка чемерниковидна, коручка морозниковидна, коручка	Відкаслик осотоподібний <i>Carlina cirsioides</i> Klokov	-

		широколиста		
	Epipactis palustris (L.) Crantz.	Коручка болотна	Чихавка язиколіста <i>Ptarmica lingulata</i>	-
	Epipactis purpurata Smith	Коручка пурпурова	Пізнюцвіт осінній <i>Colchicum autumnale</i> L	-
	Galanthus nivalis L.	Підсніжник білосніжний, підсніжник звичайний	Лілія лісова <i>Lilium martagon</i> L	-
	Goodyera repens (L.) R. Br.	Гудайєра повзуча	Цибуля ведмежа <i>Allium ursinum</i> L.	-
	Grifola umbellata (Fr.) Pil.	Грифола зонтична, поліпіл зонтичний	Підсніжник білосніжний <i>Galanthus nivalis</i> L.	-
	Gymnadenia conopsea (L.) R. Br.	Билинець довгорогий, билинець комарниковий	Білоцвіт весняний <i>Leucojum vernal</i> L	-
	Hericium	Герицій	Шафран Гейфелів	-
	coralloides (Fr.) S. F. Crays. str.	кораловидний, герицій альпійський	<i>Crocus heufelianus</i> Herb	
	Huperzia selago (L.) Bernh. ex Schrank et Mart.	Баранець звичайний	Косарик черепитчасті <i>Gladiolus imbricatus</i> L	-
	Leucojum vernal L.	Білоцвіт весняний, сніжинка весняна	Півники сибірські <i>Iris sibirica</i> L	-
	Lilium martagon L.	Лілія лісова, лілія кучерява	Плодоріжка блощи́чна <i>Anacamptis coriophora</i> (L.)	-
-	Listera cordata (L.) R. Br.	Зозулині сльози серцелисті	Плодоріжка салепова <i>Anacamptis morio</i> (L.)	-
	Listera ovata (L.) R. Br.	Зозулині сльози яйцевидні	Булатка великоквіткова <i>Cephalanthera damasonium</i>	-
	Linaria rediviva L.	Лунарія оживаюча	Булатка довголиста <i>Cephalanthera longifolia</i> L	-
	Lycopodium annotinum L.	Плаун річний, плаун колючий	Коральковець тричінадрізаний <i>Corallorhiza trifida</i>	-
	Malaxis monophyllos (L.) Sw.	Малаксіс однолистий	Зозульки мясочервоні <i>Dactylorhiza incarnata</i> (L.)	-
	Neottia nidus-avis (L.) Rich.	Гніздівка звичайна	Пальчатокорінник Фукса <i>Dactylorhiza fuchsii</i>	-
	Orchis coriophora L.	Зозулинець блощи́чний	Пальчатокорінник плямистий <i>Dactylorhiza maculata</i> (L.)	-
	Orchis mascula (L.) L.	Зозулинець чоловічий	Пальчатокорінник травневий <i>Dactylorhiza majalis</i>	-
	Orchis militaris L.	Зозулинець шоломоносний	Пальчатокорінникбузиновий <i>Dactylorhiza sambucina</i>	-

	Orchis morio L.	Зозулинець салеповий	Коручка темно-червона <i>Epipactis atrorubens</i>	-
	Pinus cembra L.	Сосна кедрова європейська, сосна кедрова	Коручка чемерниковидна <i>Epipactis helleborine</i> (L.)	-
	Platanthera bifolia (L.) Rich.	Любка дволиста	Коручка болотна <i>Epipactis palustris</i> (L.)	-
	Sparassis crispa (Fr.) Fr.	Спарасис кучерявий, листочниця кучерява	Коручка пурпурова <i>Epipactis purpurata</i> Smith	-
	Spiranthes spiralis (L.) Chevall.	Скрученик спіральний	Язичок зелений <i>Coeloglossum viride</i> (L.)	-
	Strobilomyces floccopus (Vahl.: Fr.) Karst.	Стробіломіцес стовбурчастолускатий, лускач	Гудайєра повзуча <i>Goodyera repens</i> (L.)	-
	Taxus baccata L.	Тис ягідний, тис негній- дерево	Билинець довгорогий <i>Gymnadenia conopsea</i> (L.)	-
	Traunsteinera globosa (L.) Reichenb.	Траунштейнера куляста	Малаксис однолистий <i>Malaxis monophyllos</i> (L.)	-
	Tuckermannopsis laureri (Krempelh.) Hale	Тукерманопсис Лаурєра, цетрарія Лаурєра	Зозуліні сльози яйцевидні <i>Listera ovata</i> R.Br	-
	Usnea longissima Ach.	Уснея найдовша	Гніздівка звичайна <i>Neottia nidus-avis</i> L	-
Район Горган і Чорногори (Карпатський національний природний парк) -	Aconitum jacquinii Reichenb.	Аконіт Жакена	Аконіт Жакена <i>Aconitum jacquinii</i> Rchb.	-
	Allium ursinum L.	Цибуля ведмежа	Анемона нарцисоквіта <i>Anemone narcissiflora</i> L	-
	Antennaria carpatica L.	Котячі лапки карпатські	Баранець звичайний (<i>Huperzia selago</i> (L.)	-
	Arnica montana L.	Арніка гірська	Белладонна звичайна <i>Atropa belladonna</i> L	-
	Aster alpinus L.	Айстра альпійська	Билинець довгорогий <i>Gymnadenia conopsea</i> (L.) R.Br	-
	Astrantia major L.	Астранція велика	Билинець найзапашніший <i>Gymnadenia odoratissima</i> (L.)	-
	Atropa belladonna L.	Беладонна звичайна	Білотка альпійська <i>Leontopodium alpinum</i> Cass.	-
	Botrichium lunaria (L.) Sw.	Гронянка півмісяцева	Білоцвіт весняний <i>Leucojum vernal</i> L.	-
	Campanula abietina Griseb. et Schenk.	Дзвоники ялицеві	Бровник однобульбовий <i>Herminium monorchis</i> (L.)	-
	Campanula carpatica Jacq.	Дзвоники карпатські	Булатка довголиста <i>Cephalanthera longifolia</i> (L.) Fritsch.	-
	Carex pauciflora Lightf.	Осока малокіткова	Булатка червона <i>Cephalanthera rubra</i> (L.)	-
	Carex rupestris All.	Осока скельна	Верба лапландська <i>Salix lapponum</i> L.	-

	<i>Centaurea carpatica</i> Porc.	Волошка карпатська	Верба трав'яна <i>Salix herbacea</i> L.	-
	<i>Cypripedium calceolus</i> L.	Черевички зозулині справжні	Верба туполиста <i>Salix retusa</i> L.	-
	<i>Cephalanthera longifolia</i> (L.) Fritsch.	Булатка довголиста	Гніздівка звичайна <i>Neottia nidus-avis</i> (L.)	-
	<i>Cephalanthera rubra</i> (L.) Rich.	Булатка червона	Горянка дворядна <i>Oreochloa disticha</i> (Wulfen) Link	-
	<i>Coeloglossum viridae</i> L.	Язичок зелений	Гронянка півмісяцева <i>Botrychium lunaria</i> (L.)	-
	<i>Colchicum autumnale</i> L.	Пізноцвіт осінній	Гудієра повзуча <i>Goodyera repens</i> (L.) R.Br.	-
	<i>Corallorhiza trifida</i> Chatel.	Коральковець тричінадрізаний	Дзвоники карпатські <i>Campanula carpatica</i> Jacq.	-
	<i>Crocus heuffelianus</i> Herb.	Шафран Гейфеля	Дріада восьмипелюсткова <i>Dryas octopetala</i> L.	-
	<i>Dactylorhiza cordigera</i> (Fries) Soo	Пальчатокорінник серценосний	Жовтець татранський <i>Ranunculus thora</i> L.	-
	<i>Dactylorhiza fuchsii</i> (Druce) Soo.	Пальчатокорінник Фукса	Жовтозілля карпатське <i>Senecio capraticus</i> Herbich	-
	<i>Dactylorhiza incarnata</i> (L.) Soo	Пальчатокорінник м'ясо-червоний	Журавлина дрібноплода <i>Oxycoccus microcarpus</i> Turcz. ex Rupr.	-
	<i>Dactylorhiza maculata</i> (L.) Soo	Пальчатокорінник плямистий	Зелениця альпійська <i>Diphasiastrum alpinum</i> (L.) Holub	-
	<i>Dactylorhiza majalis</i> (Reichenb.) P.F. Hunt et	Пальчатокорінник травневий	Зелениця сплюснута <i>Diphasiastrum complanatum</i> (L.) Holub	-
-	<i>Dactylorhiza sambucina</i> (L.) Soo	Пальчатокорінник бузиновий	Злинка альпійська <i>Erigeron alpinus</i> L.	-
	<i>Doronicum clusii</i> All.	Сугайник Клузія	Зозулинець прикрашений <i>Orchis signifera</i> Vest	-
	<i>Dryas octopetala</i> L.	Дріада восьмипелюсткова	Зозулинець шоломоносний <i>Orchis militaris</i> L.	-
	<i>Epipactis atrorubens</i> (Hoffm. ex Bernh) Schult	Коручка темно-червона	Зозулині сльози серцелисті <i>Listera cordata</i> (L.) R.Br.	-
	<i>Epipactis helleborine</i> (L.) Crantz.	Коручка чемерниковидна	Зозулині сльози яйцеподібні <i>Listera ovata</i> (L.) R.Br.	-
	<i>Epipactis palustris</i> (L.) Crantz.	Коручка болотна	Зозулині черевички справжні <i>Cypripedium calceolus</i> L.	-
	<i>Epipactis purpurata</i> Smith	Коручка пурпурова	Зозульки бузинові <i>Dactylorhiza sambucina</i> (L.) So	-
	<i>Epipogon aphyllum</i> (F.W.Schmidt) Sw.	Надбородник безлистий	Зозульки м'ясочервоні <i>Dactylorhiza incarnata</i> (L.) So	-

	<i>Festuca porcii</i> Hack.	Костриця Порціуса	Зозульки плямисті <i>Dactylorhiza maculata</i> (L.) So	-
	<i>Galanthus nivalis</i> L.	Підсніжник гайовий	Зозульки серценосні <i>Dactylorhiza cordigera</i> (Fries) So	-
	<i>Gentiana acaulis</i> L.	Тирлич безстебловий	Зозульки травневі <i>Dactylorhiza majalis</i> (Rchb.)	-
	<i>Gentiana laciniata</i> Kit. ex Kanitz	Тирлич роздільний	Зозульки Фукса <i>Dactylorhiza fuchsii</i> (Druce) So	-
	<i>Gentiana lutea</i> L.	Тирлич жовтий	Коральковець тричінадрізаний <i>Corallorhiza trifida</i> Chtel.	-
	<i>Gentiana punctata</i> L.	Тирлич крапчастий	Коручка болотна <i>Epipactis palustris</i> (L.) Crantz	-
	<i>Gentiana verna</i> L.	Тирлич весняний	Коручка темно-червона <i>Epipactis atrorubens</i>	-
	<i>Goodyera repens</i> (L.) R.Br.	Гудайєра повзуча	Коручка пурпурова <i>Epipactis purpurata</i> Smith	-
	<i>Gymnadenia conopsea</i> (L.) R.Br.	Билинець комарниковий	Коручка чемерникоподібна <i>Epipactis helleborine</i> (L.)	-
	<i>Gymnadenia odoratissima</i> (L.) Rich.	Билинець найзапашніший	Косарики черепитчасті <i>Gladiolus imbricatus</i> L.	-
	<i>Heracleum carpaticum</i> Porcius	Борщівник карпатський	Костриця Порціуса <i>Festuca porcii</i> Hack.	-
	<i>Herminium monorchis</i> (L.) R.Br	Бровник одноклубневий	Котячі лапки <i>Antennaria carpatica</i> (Wahlenb.) Bluff et Fingerh.	-
	<i>Huperzia selago</i> (L.) Bernh.	Баранець звичайний	Лілія пізня (<i>Lloydia serotina</i> (L.) Rchb.	-
	<i>Larix polonica</i> Racib.	Модрина польська	Лілія лісова <i>Lilium martagon</i> L.	-
	<i>Leontopodium alpinum</i> Cass.	Білотка альпійська	Ломикамінь айзоподібний <i>Saxifraga aizoides</i> L.	-
	<i>Leucojum vernum</i> L.	Білоцвіт весняний	Ломикамінь карпатський <i>Saxifraga carpatica</i> Rchb.	-
	<i>Leucorchis albida</i> (L.) E.Mey	Левкорхіс білуватий	Любка дволиста <i>Platanthera bifolia</i> (L.)Rich.	-
-	<i>Lilium martagon</i> L.	Лілія лісова	Любка зеленіквітова <i>Platanthera chlorantha</i> (Cust.) Rchb.	-
	<i>Linnea borealis</i> L.	Ліннея північна	Місячниця оживаюча <i>Lunaria rediviva</i> L.	-
	<i>Listera cordata</i> (L.) Br.	Зозулині сльози серцелисті	Мітлиця альпійська <i>Agrostis alpina</i> Scop.	-
	<i>Listera ovata</i> L.	Зозулині сльози яйцевидні	Мітлиця скельна <i>Agrostis rupestris</i> All.	-
	<i>Lunaria rediviva</i> L.	Лунарія оживаюча	Модрина польська <i>Larix polonica</i> Racib.	-
	<i>Lycopodium annotinum</i> L	Плаун колючий	Молодило гірське <i>Sempervivum montanum</i> L.	-

	Neottia nidus-avis (L.) Rich.	Гніздівка звичайна	Надбородник безлистий <i>Epipogium aphyllum</i> Sw.	-
	Orchis militaris L.	Зозулинець шоломоносний	Наскельниця лежача <i>Loiseleuria procumbens</i> (L.) Desv.	-
	Orchis ustulata L.	Зозулинець обпалений	Неотінея обпалена <i>Neotinea ustulata</i> (L.) R.M.	-
	Oreochloa disticha (Wulf.) Link.	Горянка дворядна	Осока двоколірна <i>Carex bicolor</i> All.	-
	Oxycoccus microcarpus Turcz. ex Rupr.	Журавлина дрібноплода	Осока затінкова <i>Carex umbrosa</i> Host	-
	Pedicularis oederi Vahl	Шолудивник Едера	Осока Лахеналія <i>Carex lachenalii</i> Schkuhr	-
	Pinguicula alpina L.	Товстянка альпійська	Осока малоквіткова <i>Carex pauciflora</i> Lightf.	-
	Pinguicula vulgaris L.	Товстянка звичайна	Осока піхвова <i>Carex vaginata</i> Tausch	-
	Pinus cembra L.	Сосна кедрова європейська	Осока скельна <i>Carex rupestris</i> All.	-
	Platanthera bifolia L.	Любка дволиста	Осока темно-бура <i>Carex fuliginosa</i> Schkuhr	-
	Poa deyllii Chriek et Juras.	Тонконіг Дейла	Первоцвіт малий <i>Primula minima</i> L.	-
	Primula poloninensis (Domin) Fed	Первоцвіт полонинський	Підсніжник білосніжний <i>Galanthus nivalis</i> L.	-
	Primula minima L.	Первоцвіт малий	Пізньоцвіт осінній <i>Colchicum autumnale</i> L.	-
	Ptarmica lingulata (Waldst. et Kirt.) DC	Чихавка язиколіста	Плаун річний <i>Lycopodium annotinum</i> L.	-
	Ptarmica tenuifolia (Schur) Schur.	Чихавка тонколіста	Плаунок плауноподібний <i>Selaginella selaginoides</i> (L.)	-
	Pulmonaria filarszkyana Javorka	Медунка Філярського	Псевдорхіс білуватий <i>Pseudorchis albida</i> (L.)	-
	Pulsatilla alba Rchb.	Сон білий	Роговиця роговикова <i>Dichodon cerastioides</i> ((L.) Rchb.	-
	Ranunculus tatrae Borb.	Жовтець татранський	Родіола рожева <i>Rhodiola rosea</i> L.	-
	Rhodiola rosea L.	Родіола рожева	Рододендрон східнокарпатський <i>Rhododendron myrtifolium</i> Schott et Kotschy	-
	Rhododendron kotschy Simonk	Рододендрон східнокарпатський	Сверція багаторічна <i>Swertia perennis</i> L.	-
	Saussurea alpina (L.) DC	Соссюрея альпійська	Скополія карніолійська <i>Scopolia carniolica</i> Jacq.	-
	Saxifraga aizoides L.	Ломикамінь аїзовидний	Сон білий <i>Pulsatilla alba</i> auct. non Rchb.	-
	Scopolia carniolica L.	Скополія карніолійська	Сосна кедрова європейська <i>Pinus cembra</i> L.	-
	Selaginella selaginelloides (L.) Link.	Плаунок плауновидний	Соссюрея альпійська <i>Saussurea alpina</i> (L.) DC	-

	<i>Sempervivum montanum</i> L.	Молодило гірське	Сугайник Клузія <i>Doronicum clusii</i> (All.)Tausch	-
	<i>Saussurea porcii</i> Deger	Соссюрея Порца	Цибуля ведмежа <i>Allium ursinum</i> L.	-
	<i>Swertia alpestris</i> Baumg.	Сверція альпійська	Чихавка язичкова <i>Ptarmica lingulata</i> (Willd. et Kit.) DC.	-
	<i>Traunsteinera globosa</i> (L.) Reichb.	Траунштейнера куляста	Шафран Гейфелів <i>Crocus heuffelianus</i> Herb	-
	<i>Taxus baccata</i> L.	Тис ягідний	Язичок зелений <i>Coeloglossum viride</i> (L.) C.Hartm	-
Бурштинське опілля (Галицький національний природний парк)	<i>Allium ursinum</i> L.	Цибуля ведмежа	Цибуля ведмежа <i>Allium ursinum</i> L.	-
	<i>Anemonastrum narcissiflorum</i> (L.) Holub	Анемона нарцисоцвіта	Анемона нарцисоцвіта <i>Anemonastrum narcissiflorum</i> (L.)	-
	<i>Astrantia major</i> L.	Астранція велика	Головатень високий <i>Echinops exaltatus</i>	-
	<i>Carlina cirsioides</i> Klok.	Відкасник осотовидний	Відкасник осотовидний <i>Carlina cirsioides</i> Klok	-
	<i>Carlina onopordifolia</i> Bess. ex Szaf., Kucz. et Pawt.	Відкасник татарниколистий	Відкасник татарниколистий <i>Carlina onopordifolia</i>	-
	<i>Cephalanthera damasonium</i> (Mill.) Druce	Булатка великоквіткова	Булатка великоквіткова <i>Cephalanthera damasonium</i>	-
	<i>Chamaecytisus blockianus</i> (Pawt.) Klaskova	Зіновать Блоцького	Зіновать Блоцького <i>Chamaecytisus blockianus</i>	-
	<i>Chamaecytisus podolicus</i> (Btrocki) Klaskova	Зіновать подільська	Зіновать подільська <i>Chamaecytisus podolicus</i>	-
	<i>Cypripedium calceolus</i> L.	Зозуліні черевички справжні	Зозуліні черевички справжні <i>Cypripedium calceolus</i> L	-
	<i>Dactylorhiza fuchsii</i> (Druce) Soo	Пальчатокорінник Фукса	Пальчатокорінник Фукса <i>Dactylorhiza fuchsii</i>	-
	<i>Dactylorhiza maculata</i> (L.) Soo	Пальчатокорінник плямистий	Пальчатокорінник плямистий <i>Dactylorhiza maculata</i> (L.)	-
	<i>Dactylorhiza majalis</i> (Reichenb.) P. F.Hunt et Summerhayes	Пальчатокорінник травневий	Пальчатокорінник травневий <i>Dactylorhiza majalis</i>	-

Epipactis atrorubens (Hoffm. ex Benth.) Bess.	Коручка темно-червона	Коручка темно-червона <i>Epipactis atrorubens</i>	-
Epipactis helleborine (L.) Crantz	Коручка чемерниковидна	Коручка болотна <i>Epipactis palustris</i> (L.) Crantz	-
Epipactis palustris (L.) Crantz	Коручка болотна		
Epipactis pwpurata Smith	Коручка пурпурова	Коручка пурпурова <i>Epipactis pwpurata</i> Smith	-
Chamaecytisus paczoskii (V. Krecz.) Klaskova	Зіновать Пачоського	Пізнюцвіт осінній <i>Colchicum autumnale</i> L.	-
Euphorbia volhynica Bess. ex Racib.	Молочай волинський	Молочай волинський <i>Euphorbia volhynica</i> Bess. ex Racib.	-
Festuca pallens Host	Костриця бліднувата	Костриця бліднувата <i>Festuca pallens</i> Host	-
Fritillaria meleagris L.	Рябчик шаховий	Рябчик шаховий <i>Fritillaria meleagris</i> L.	-
Galanthus nivalis L.	Підсніжник білосніжний	Підсніжник білосніжний <i>Galanthus nivalis</i> L.	-
Gymnadenia conopsea (L.) R. Br.	Билинець довгорогий	Горицвіт весняний <i>Adonis vernalis</i> L.	-
Leucojum vernalis L.	Білоцвіт весняний	Білоцвіт весняний <i>Leucojum vernalis</i> L.	-
Lilium martagon L.	Лілія лісова	Лілія лісова <i>Lilium martagon</i> L.	-
Listera ovata (L.) R. Br.	Зозулині сльози яйцевидні	Зозулині сльози яйцевидні <i>Listera ovata</i> (L.)	-
Lunaria rediviva L.	Лунарія оживаюча	Лунарія оживаюча <i>Lunaria rediviva</i> L.	-
Neottia nidus-avis (L.) Rich.	Гніздівка звичайна	Гніздівка звичайна <i>Neottia nidus-avis</i> (L.) Rich.	-
Nymphaea peltata (S.G. Gmel.) O.Kuntze	Плавун щитолістий	Плавун щитолістий <i>Nymphaea peltata</i> (S.G. Gmel.) O.Kuntze	-
Orchis militaris L.	Зозулинець шоломоносний	Зозулинець шоломоносний <i>Orchis militaris</i> L.	-
Orchis morio L.	Зозулинець салеповий	Булаткачервона <i>Cephalanthera rubra</i> (L.)	-
Platanthera bifolia (L.) Rich.	Любка дволиста	Любка дволиста <i>Platanthera bifolia</i> (L.) Rich.	-
Platanthera chlorantha (Cust.) Reichenb.	Любка зеленоквіткова	Любка зеленоквіткова <i>Platanthera chlorantha</i> (Cust.) Reichenb.	-

	Poa versicolor Bess.	Тонконіг різнобарвний	Шефран Гейфеля <i>Crocus heuffelianus</i>	-
	Pulsatilla grandis Wend.	Сон великий	Сон великий <i>Pulsatilla grandis</i> Wend	-
	Salvinia natans (L.) All.	Сальвінія плаваюча	Сальвінія плаваюча <i>Salvinia natans</i> (L.)	-
	Sedum antiquum Omelcz. et Zaverucha	Очиток застарілий	Очиток застарілий <i>Sedum antiquum</i> Omelcz. et Zaverucha	-
	Scopolia camiolica Jacq.	Скополія карніолійська	Скополія карніолійська <i>Scopolia camiolica</i> Jacq.	-
	Stipa capillata L.	Ковила волосиста	Ковила волосиста <i>Stipa capillata</i> L.	-
	Stipa pennata L.	Ковила пірчаста	Ковила пірчаста <i>Stipa pennata</i> L	-
	Stipa pulcherrima C. Koch	Ковила найкрасивіша	Ковила найкрасивіша <i>Stipa pulcherrima</i> C	-
	Stipa tirsia Stev.	Ковила вузьколиста	Ковила вузьколиста <i>Stipa tirsia</i> Stev	-
	Salix starkeana Willd.	Верба Старке	Рутвиця смердюча <i>Thalictrum foetidum</i> L.	-
	Thalictrum foetidum L.	Рутвиця смердюча	Тофільдія чашечкова <i>Tofieldia calyculata</i> (L.)	-
	Trapa natans L.	Водяний горіх плаваючий	Водяний горіх плаваючий <i>Trapa natans</i> L.	-
	Traunsteinera globosa (L.) Reichenb.	Траунштейнера куляста	Траунштейнера куляста <i>Tofieldia calyculata</i> (L.)	-
	Tofieldia calyculata (L.) Wahlenb	Тофільдія чашечкова	Конюшина червонувата <i>Trifolium rubens</i> L	-
	Lycopodium annotinum L.	Плаун колючий	Зелениця альпійська <i>Diphasiastrum alpinum</i> (L.) Holub	-
Горгани (природний заповідник «Горгани»)	Huperzia selago (L.) Bernh	Баранець звичайний	Плаун річний <i>Lycopodium annotinum</i> L	-
	Botrychium lunaria (L.) Sw.	Гронянка півмісяцева	Баранець звичайний <i>Huperzia selago</i> (L.) Bernh	-
	Pinus cembra L.	Сосна кедрова європейська	Гронянка півмісяцева <i>Botrychium lunaria</i> (L.) Sw	-
	Betula obscura A. Kotula	Береза темна	Гронянка багатороздільна <i>Botrychium</i> <i>multifidum</i> (S.G.Gmel.) Rupr	-
	Lunaria rediviva L.	Лунарія оживаюча	Міхурниця гірська <i>Cystopteris montana</i> (Lam.) Desv	-

RhododendronkotschyiSi monk.	Рододендрон східнокарпатський	Міхурниця судетська <i>C. sudetica</i> A. Br. et Midle	-
Oxycoccus microcarpus Turcz. ExRupr	Журавлина дрібноплода	Сосна кедрова європейська <i>Pinus cembra</i> L	-
Chamaespartium sagittale (L.) P. Gibbs	Віничник крилатий	Береза темна <i>Betula obscura</i> A. Kotula	-
Astrantia major L.	Астранція велика	Місячниця оживаюча <i>Lunaria rediviva</i> L	-
Arnica montana L.	Арніка гірська	Рододендрон східнокарпатський <i>Rhododendron kotschyi</i> Simonk	-
Centaurea carpatica (Porc.) Porc.	Волошка карпатська	Журавлина дрібноплода <i>Oxycoccus microcarpus</i> Turcz. Ex Rupr.	-
Lilium martagon L.	Лілія лісова	Дрочок крилатий <i>Genistella sagittalis</i> (L.) Gams	-
Galanthus nivalis L.	Підсніжник білосніжний	Конюшина червонувата <i>Trifolium rubens</i> L	-
Leucojum vernum L.	Білоцвіт весняний	Лілія лісова <i>Lilium martagon</i> L.	-
Crocus heuffelianus Herb.	Шафран Гейфелів	Підсніжник білосніжний <i>Galanthus nivalis</i> L.	-
Coeloglossum viride (L.) C.Hartm.	Язичок зелений	Білоцвіт весняний <i>Leucojum vernum</i> L.	-
Dactylorhiza cordigera (Fries) Soo	Пальчатокорінник серценосний	Шафран Гейфелів <i>Crocus heuffelianus</i> Herb.	-
Dactylorhiza maculatum (L.) Soo	Пальчатокорінник плямистий	Косарика черепитчасті <i>Gladiolus imbricatus</i> L.	-
Dactylorhiza majalis (Reichenb.) P.F. Hunt et Summerhayes	Пальчатокорінник травневий	Язичок зелений <i>Coeloglossum viride</i> (L.)	-
Epipactis helleborine (L.) Crantz.	Коручка чемерниковидна	Зозульки серценосні <i>Dactylorhiza cordigera</i> (Fries)	-
Goodyera repens (L.) R. Br.	Гудайєра повзуча	Зозульки Фукса <i>Dactylorhiza fuchsii</i> (Druce)	-
Gymnadeniacaenopsea (L.) R. Br.	Билинець комарниковий	Зозульки плямисті <i>Dactylorhiza maculatum</i> (L.)	-
Leucorchis albida (L.) E. Mey.	Левкорхіс білуватий	Зозульки травневі <i>Dactylorhiza majalis</i> (Reichenb.)	-
Listera cordata (L.) R. Br.	Зозулині сльози серцелисті	Коручка чемерникоподібна <i>Epipactis helleborine</i> (L.)	-
Listera ovata (L.) R. Br.	Зозулині сльози яйцевидні	Гудієра повзуча <i>Goodyera repens</i> (L.)	-

	Neottianidus-avis (L.) Rich.	Гніздівка звичайна	Билинець довгорогий <i>Gymnadenia conopsea</i> (L.)	-
	Orchismacula (L.) L.	Зозулинець чоловічий	Зозулині сльози серцелисті <i>Listera cordata</i> (L.)	-
	Platantera bifolia (L.) Rich.	Любка дволиста	Псевдорхіс білуватий <i>Pseudorchis albida</i> (L.)	-
	Traunsteineraglobosa (L.) Reichenb	Траунштейнера куляста	Траунштейнера куляста <i>Traunsteinera globosa</i> (L.)	-

5.2.4. Охорона природних рослинних угруповань, занесених до Зеленої книги України

Фізико - географічний район	Усього рослинних угруповань, занесених до Зеленої книги України, од.	
Буковинське передгір'я (національний природний парк «Гуцульщина»)	Piece Pineta(cembre)	Субформація ялиново-кедрово-соснових лісів
	Quercetum (roburis) coryloso-caricosum (brizoides)	Група асоціацій дубових лісів
	Quercetum (roburis)	ліщиновотрясункоосокових та
	Franguloso-caricosum (brisoides)	свидиновотрясункоосокових
	Carpineto-Quercetum (roburis) hederosum, Carpineto-Quercetum (roburis) asperuloso-hederosum	Асоціації грабово-дубового лісу плющевого та маренково-плющевого
	Fagela fluticosa	Група асоціацій букових лісів чагарникових
	Alnetum (incane) matteuccidosum	Асоціація сіривільхового лісу страусникового
	Fageto – Pineta (sylvestris)	Субформація буково-соснових лісів
	Quercetum (roboris) corylosa	Група асоціацій дубових лісів ліщинових (типіві старі ліси)
	Carpineto-Quercetum caricosum (pilosae), Carpineto-Quercetum aegopodiosum	Асоціації грабово-дубового лісу волосистоосокового та яглицевого (старі типові насадження)
	Fagetum vincosum	Асоціація букового лісу барвінкового
	Fagetum dryopteridosum	Асоціація букового лісу щитникового (типіві угруповання)
	Fagetum symphytosum, F. adenostylosum	Асоціації букових лісів серцевидноживокостевих та аденостилесових
	Acereta pseudoplatani	Формація яворових лісів
	Sphagneta depressipiceetosa	Формація пригніченоялиново-сфагнова
Район Горган і Чорногори (Карпатський національний природний парк)	Pineto (mugi) – Sphagneta	Формація гірсько соснова-сфагнова
	Abieto-Piceeto-Fageta	Ялицево-смереково-букові ліси
	Pinetea sylvestris	Сосни звичайної
	Piceeto-Pinetum	Смереково-соснові ліси
	Abieto-Piceeto-Pineta	Ялицево-смереково-соснові ліси
	Piceeto-Cembreta	Смереково-кедрові ліси
	Cembreto-Piceeta	Кедрово-смерекові ліси
	Pineto-Abieto-Piceeta	Сосново-ялицево-смерекові ліси
	Piceeto-Fageto-Abieta	Смереково-буково-ялицеві ліси

	Pineto-Piceetum myrtilloso-hylocomiosimia	Соснова смєрєчина чорницево-зеленомохова
	Piceeto-Abietum dryopteridosum	Смєрекова яличина австрійськощитникова
	Piceetum sphagnosum	Смєрєчина сфагнова
	Sphagneta fusci	Сфагну рудого
	Sphagneta	Сфагнових мохів
	Cariceta (nigrae)	Осоки чорної
	Pineta mugi	Сосни гірської
	Saliceta herbaceae	Вєрби трав'яної
	Saliceta kitaibelianae	Вєрби Китайбєля
	Rhododendreta kotschy	Рододєндрона східнокарпатського
	Myrtilleta	Чорниці
	Poaeta deylii	Тонконога Дєйла
	Doroniceta carpaticae	Сугайника карпатського
	Festuceta carpatinaeae	Костриці карпатської
	Dryadeta octopetalae	Дріади восьмипелюсткової
	Loiseleuria procumbentis	Наскєльниці лєжачої
	Oreochloeta distichae	Горянки дворядної
	Adenostyleta	Адонєстилєсу сїролистого
Бурштинське опілля (Галицький національний природний парк)	Salviniaeta natans	Формація сальвінії плаваючої
	Trapeta natans	Формація водяного горіха
	Nymphoideta peltatae	Формація плавуна щитolistого
	Nymphaeeta albae	Формація латаття білого
	Nuphareta luteae	Формація глєчиків жовтих
	Ceratophylleta submersi	Формація кушира підводного
	Stipeta capillatae	Формація ковили волосистої
	Stipeta pulcherrimae	Формація ковили найкрасивішої
	Stipeta pennatae	Формація ковили пірчастої
	Stipeta tirsae	Формація ковили вузьколистї
	Festuceta pallentis	Формація костриці блїдої
	Cariceta humilis	Формація осоки низької
	Querceta (roboris) corymbosa	Група асоціацій дубових лісів з дуба звичайного ліщинових (Типові угруповання)
Горгани (природний заповідник «Горгани»)	Pineto (cembrae)- Piceetum (abietis) vaccinosa(myrtilli)- hylocomiosum	Кєдринова смєрєчина чорницево-зеленомохова
	Piceeto (abietis) – Pinetum (cembrae) sphagnosum	Смєрекова кєдрина сфагнова
	Piceeto (abietis)–Pinetum (cembrae) vaccinosa(myrtilli) – sphagnosum	Смєрекова кєдрина чорницево-сфагнова
	Piceeto (abietis)–Pinetum (cembrae) vaccinosa(myrtilli)– hylocomiosum	Смєрекова кєдрина чорницево-зеленомохова
	Pinetum (sylvestris) empetrosum (nigrae)	Сосняк чорноводянковий

5.2.5. Охорона, використання та відтворення зелених насаджень

Осередками зростання значної частини раритетного фітогенотипу на території Івано-Франківської області є установи природно-заповідного фонду, а саме: природний заповідник «Горгани», Карпатський національний природний парк, національний природний парк «Гуцульщина», Галицький національний природний парк, національний природний парк «Верховинський», національний природний парк «Синьогора».

На території природного заповідника «Горгани» ростуть два види рослин, які занесені до Додатку 1 Бернської конвенції, з 10, що зустрічаються у флорі Українських Карпат. Виявлено 30 видів судинних рослин, занесених до Червоної книги України, що становить понад 20% від загальної кількості червонокнижних видів, що ростуть в Українських Карпатах.

Загалом раритетна флора заповідника налічує 69 видів судинних рослин, що забезпечує охорону 17,1% раритетної компоненти Українських Карпат і 63% – району Горган.

На території Карпатського національного природного парку зареєстровано 78 видів вищих судинних рослин (відносяться до 27 родин), які занесені до Червоної книги України.

Флора природних фітоценозів НПП «Гуцульщина» налічує 687 видів судинних рослин, 161 – мохоподібних, 204 – лишайників та макроміцетів (загалом – 1052 види).

Із них до Червоної книги України занесені 39 видів судинних рослин (14 родин, 21 рід), 5 – макроміцетів (5 родин, 5 родів), 2 – лишайників (1 родина, 2 роди).

З метою збереження біологічного різноманіття, унікального генофонду рослинного світу області рішенням Івано-Франківської обласної ради від 23.04.2021 № 150-62021 «Про затвердження списку рідкісних і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів рослин на території Івано-Франківської області» затверджено перелік видів рослин, які не включені до Червоної книги України, які постійно або тимчасово (в періоди певних етапів життєвого циклу) ростуть у природних умовах на території Івано-Франківської області і перебувають під загрозою зникнення або істотного зменшення чисельності їхніх популяцій.

Перелік видів рослин, обсяги заготівлі, промислова заготівля на території області лімітуються, а любительський збір здійснюється за спеціальними дозволами та обов'язково узгоджується з користувачами угідь.

На ліси впливає низка абіотичних, біотичних і антропогенних чинників, під дією яких зменшується приріст деревини, відбувається часткова втрата крон, всихання окремих дерев і насаджень. Серед чинників негативного впливу на ліси провідне місце посідають хвороби лісу та листогризучі шкідники.

Станом на 01.01.2023 року площа осередків основних видів шкідників лісу становить 2,7 тис. га. Площа осередків хвороб складає – 45,7 тис. га, зокрема

коренева губка – 32,3 тис. га., опеньок осінній – 11,5 тис. га.

На практиці використовуються біологічні, лісогосподарські та інтегровані методи боротьби. Зокрема, здійснюючи санітарні рубки, лісосічні та позалісосічні очистки, протягом 2022 року .

Лісопатологічні обстеження та обґрунтування в лісових масивах області здійснює спеціалізована служба Держлісагентства – державне підприємство «Івано-Франківськлісозахист» та постійні лісокористувачі області.

Одним із основних напрямів діяльності лісових підприємств області залишається охорона лісу від пожеж та запобігання їх виникнення в лісових масивах, на торф'яниках і сільгоспугіддях.

Для попередження втрат від лісових пожеж лісогосподарські підприємства підтримують в належному стані і в достатній кількості протипожежний інвентар, проводять роботу по утриманню протипожежних розривів та мінералізованих смуг, поновлюють та встановлюють аншлаги та інформаційні панно на протипожежну тематику, організовують навчання лісової охорони по організації гасіння лісових пожеж, постійно проводять роз'яснювальну роботу серед місцевого населення, туристів та школярів. З настанням пожежонебезпечного періоду організовується цілодобове чергування та патрулювання лісових масивів.

Інформація щодо охорони, використання та відтворення зелених насаджень у межах населених пунктів області наведено у таблиці 5.2.6.1.

Таблиця 5.2.5.1.
Озеленення населених пунктів, га*

Заходи	Рік		
	2020	2021	2022
Створено нових зелених насаджень, га	13,58	71,2108	11,41
Проведено ландшафтну реконструкцію насаджень, га	10,59	8,26	23,39
Проведено догляд за насадженнями, га	87,475	155,212	90,95

* За інформацією органів місцевого самоврядування

5.2.6. Інвазійні чужорідні види рослин у флорі в межах області

В області простежуються тенденції до збільшення кількості адвентивних видів та розширення місця їх зростання і поширення.

Акцентуємо увагу на окремих адвентивних видах рослин, які зустрічаються на території області:

- ✓ амброзія полинолиста (природний ареал – Північна Америка). З'явилась в межах області 9-10 років назад, зустрічаються поодинокі популяції, як бур'ян;
- ✓ нетреба колюча (природний ареал – Південна Америка). Давно відмічена в області на окремих відкритих місцях Придністров'я, на околиці м. Івано-Франківська, а саме «Вовчинецьких горах» (зустрічається велика популяція);

- ✓ нетреба звичайна (природний ареал – Прикаспійська низовина), зустрічається рідко;
- ✓ хаменелюм римський (природний ареал – Західна Європа), зустрічається, як бур'ян на полях;
- ✓ хаоміла запашна (природний ареал – Північна Америка), зустрічається як бур'ян на полях;
- ✓ ромашка лікарська (природний ареал – Німеччина), розводять на присадибних ділянках як лікарську рослину;
- ✓ ехінацея пурпурова (природний ареал – Північна Америка), розводять в окремих лісництвах області як лікарську рослину;
- ✓ галінсога дрібноцвітна (природний ареал – Південна Америка), злісний бур'ян, популяції мають тенденцію до збільшення;
- ✓ стенаксис однорічний (природний ареал – Північна Америка), великі популяції на території області і навіть в Карпатах на висоті більше 1000м.;
- ✓ чорнобривці розлогі (Мексика), широко використовуються в озелененні;
- ✓ модрина японська (Японія), культивують в Карпатських Бескидах;
- ✓ сосна чорна (Західна Європа), розводять у парках культури та відпочинку.
- ✓ туя західна (природний ареал – Північна Америка), зустрічається в ботанічних садах та парках, широко застосовується в озелененні;
- ✓ гінкго дволопатеве (Китай), поодинокі дерева зустрічаються у великих містах.

Адвентивні види рослин в межах області значно впливають на місцеву флору та фауну. Їхні популяції з кожним роком збільшуються і витісняють місцеві види рослин. Наприклад, галінсога дрібноцвітна масово розмножується на присадибних ділянках і знищує врожай культурних рослин.

Для області найбільш поширеними інвазійними видами на сьогодні є 3 види. Це амброзія полинолиста (*Ambrosia artemisiifolia* L.), повитиця польова (*Cuscuta campestris* Junk.) та борщівник Сосновського (*Heracleum sosnovskyi* Manden). Експансія інвазійних видів гальмує процеси відновлення корінного рослинного покриву, створюючи можливості їх блокування та спричиняє умови до утворення угруповань з їх домінуванням.

Розпорядженням Івано-Франківської обласної державної адміністрації від 04.11.2021 № 426 схвалено Регіональну цільову програму боротьби з карантинним бур'яном –амброзією полинолистою в Івано-Франківській області на 2022-2025 роки.

5.3. Охорона, використання та відтворення тваринного світу

5.3.1. Загальна характеристика тваринного світу

Видова чисельність тваринного світу Івано-Франківщини порівняно з іншими регіонами України значно багатша. Хребетні представлені 435 видами, ссавці – 74 видами, птахи – 280 видами. Ряд видів перебувають під загрозою

зникнення і занесені до Червоної книги України: бурозубка альпійська, норка європейська, рись, тритон карпатський, саламандра плямиста, полоз лісовий, мідянка, вусач альпійський, вирезуб, чоп великий, бурий ведмідь.

Різноманітний тваринний світ Карпатського національного природного парку. Із поширених у Карпатах видів хребетних на території парку зареєстровано більше 200 видів, серед них: тритон альпійський, саламандра плямиста, кумка жовточерева, глухар, вивірка лісова, олень благородний, ведмідь бурий та ін. види.

На території природного заповідника «Горгани» зустрічається понад 100 видів безхребетних тварин, 149 видів хребетних, 103 види птахів, 47 видів ссавців. З них 20 видів занесені до Червоної книги України, 10 – до Європейського червоного списку (харіус європейський, тритон карпатський та альпійський, саламандра плямиста, лелека чорний, кіт лісовий).

У загальнозоологічних заказниках «Чорний ліс» та «Гирява» охороняються олень благородний, козуля європейська, рись, борсук, в орнітологічному заказнику «Пожератульський» – глухарі.

На території області нараховується 25 видів представників фауни, які перебувають під загрозою зникнення і занесені до Червоної книги України. Ці види потребують систематичної роботи щодо виявлення місць їхнього перебування, проведення постійного спостереження за станом популяцій та наукових досліджень з метою розробки наукових основ їхньої охорони та відтворення.

В області проживають такі представники червонокнижної фауни:

ссавці: бурозубка альпійська, кутора мала, підковик малий, підковик великий, широковух звичайний, норка європейська, борсук звичайний, видра річкова, кіт лісовий, рись, бурий ведмідь;

- земноводні: тритон карпатський, тритон альпійський, жаба прудка, саламандра плямиста;
- плазуни: полоз лісовий, мідянка;
- комахи: вусач альпійський;
- риби: харіус європейський (р. Лімниця), веризуб (р. Дністер), чоп великий (р. Дністер), чоп малий (р. Прут, притоки);
- птахи: лелека чорний, зміїд, беркут, глухар, тинівка альпійська.

Ліси населяють цінні мисливські види тварин: бурий ведмідь, олень благородний, сарна європейська, свиня дика, куниця лісова, лисиця руда, заєць сірий, вивірка лісова.

5.3.2. Стан і ведення мисливського господарства

Сучасне мисливство виконує економічну, соціальну та екологічну функції. Економічна функція мисливського господарства стосується надання мисливцям різноманітних послуг, пов'язаних з проведенням полювання. Соціальна функція полягає у задоволенні рекреаційних потреб людей, створення робочих місць,

сплаті податків в бюджети різних рівнів. Екологічна функція виражається в охороні та відтворенні мисливських тварин, примноженні їх популяції.

Ведення мисливського господарства та здійснення полювання регулюються законами України «Про мисливське господарство та полювання», «Про тваринний світ». Права та обов'язки користувачів мисливських угідь, визначені законодавчо, відображені у договорі про умови ведення мисливського господарства, який кожен користувач укладає із обласним управлінням лісового та мисливського господарства після надання йому в користування мисливських угідь.

Станом на 01.01.2023 року веденням мисливського господарства в області займаються 59 користувачів мисливських угідь різної форми власності на загальній площі 783,5 тис.га.

- 14 лісгосподарських підприємств Івано-Франківського обласного управління лісового та мисливського господарства на площі 262,7 тис. га, (34% всіх угідь області);

- 16 районних організацій УТМР та МРВП УТМР на площі 309,03 тис. га, (39 %),

- 29 підприємств інших форм власності на площі 211,8 тис. га (27 %).

Протягом останніх кількох років площа мисливських угідь області поступово збільшується за рахунок дозакріплення мисливських угідь державного мисливського резерву, які з'явилися в 2012-2015 роках під час основного перезакріплення мисливських угідь лісгоспів та районних організацій УТМР.

Фауна Прикарпаття надзвичайно багата, тут представлений практично весь видовий склад тварин і птахів України. У лісах водяться червонокнижні ведмідь бурий, рись, кіт лісовий, видра, горностай, норка європейська, глухар, тетерев, рябчик, голуб-синяк.

У гірських струмках та ріках відновлюється популяція рідкісних хариуса та струмкової форелі. Основною статтею доходів організацій системи УТМР та переважної більшості інших громадських організацій та користувачів є кошти від реалізації мисливцям відстрільних карток під час полювання на пернату й хутрову дичину, які є масовими видами полювання. Більшість державних лісгосподарських підприємств в порядку ведення мисливського господарства отримує найбільше надходжень від проведення ліцензійного полювання на добування копитних тварин.

У звітному 2022 році на порушників правил полювання по області складено 137 протоколів.

Таблиця 5.3.2.1.

Динаміка чисельності основних видів мисливських тварин (особин)*

Види мисливських тварин	2018 рік	2019 рік	2020 рік	2021 рік	2022 рік
Олень благородний	1379	1408	1471	1494	1443

Козуля європейська	6249	6109	6253	6512	6559
Кабан	2056	1665	1626	1552	1557
Лисиця	1100	617	721	767	779
Заєць – русак	24291	21788	22880	21679	22435
Вовк	68	56	65	75	73

* Згідно інформації обласного управління лісового та мисливського господарства

Згідно даних останнього обліку в області нараховується понад 9,5 тис. голів копитних тварин, зокрема 1,4 тис. оленів, 6,5 тис. козуль, 1,5 тис. кабанів, близько 25 тис. хутрових тварин та 170 тис. пернатих. Протягом останніх кількох років не спостерігається суттєвих змін чисельності основних видів мисливських тварин. Дещо зменшилась чисельність кабана та зайця. Чисельність оленя знаходиться в межах статистичної похибки, можливої під час обліків. Чисельність зайця-русака дещо збільшилася.

В січні 2022 року відповідно до ліміту 2021/2022 рр добуто 70 кабанів. Проект ліміту добування 2022/2023 рр не був затверджений та полювання не проводилося через введення в державі воєнного стану.

Таблиця 5.3.2.2.

Добування основних видів мисливських тварин (особин)*

Рік	Види мисливських тварин	Затверджений ліміт добування	Видано ліцензій	Добуто	Не використано ліцензій
2018	Кабан	412	410	178	22
	Козуля	362	368	245	13
	Олень	60	50	24	9
2019	Кабан	403	401	161	41
	Козуля	396	372	244	27
	Олень	62	46	19	6
2020	Кабан	384	374	119	36
	Козуля	422	390	234	26
	Олень	63	50	12	16
2021	Кабан	331	312	82	28
	Козуля	428	415	271	27
	Олень	53	39	11	16
2022	Кабан	0	87	70	5
	Козуля	0	2	0	2
	Олень	0	0	0	0

* Згідно інформації обласного управління лісового та мисливського господарства

Основні проблеми мисливського господарства та шляхи його покращення:

- складний соціально-економічний стан, низька зайнятість місцевого населення, значний фактор браконьєрства;
- невисока чисельність основних видів мисливських тварин, що викликано рядом об'єктивних та суб'єктивних причин (браконьєрство, хвороби,

висока щільність заселення та забудови);

- ускладнена процедура надання мисливських угідь в користування (отримання погоджень користувачів та власників земельних ділянок, яких в області зараз нараховується сотні тисяч осіб). Для вирішення даного питання необхідна співпраця усіх державних органів в галузі мисливського господарства, законодавчі зміни в частині надання мисливських угідь;

- для забезпечення дієвої охорони мисливських угідь області необхідно якісно покращити матеріально-технічне забезпечення егерської служби (гідними посадовими окладами, форменим одягом, табельною зброєю, транспортом, сучасними технічними засобами).

5.3.3. Стан і ведення рибного господарства

Фонд рибогосподарських об'єктів Івано-Франківщини складається з двох басейнів – Дністровського, р. Дністер з притоками та Дунайського – р. Прут з притоками.

До Дністровського басейну належить р. Дністер та 124 притоки (довжиною понад 10 км). Найбільші притоки: річки Бистриця Надвірнянська, Бистриця Солотвинська, Лімниця, Свіча, Сівка, Гнила Липа, Золота Липа, Луква, Ворона, Сукіль та інші.

До Дунайського басейну в межах Івано-Франківської області – р. Прут та 65 приток (довжиною понад 10 км). Найбільші притоки: Білий Черемош, Чорний Черемош, Рибниця, Пістинька, Чорнява, Лючка та інші.

Територія, що покрита поверхневими водами складає 23,7 тис. га.

Таблиця 5.3.3.1

Фонд рибогосподарських водних об'єктів*

Річки		Озера		Водосховища		Ставки	
Загальна кількість, шт.	Загальна протяжність, км	Загальна кількість, шт.	Загальна площа, га	Загальна кількість, шт.	Загальна площа, га	Загальна кількість, шт.	Загальна площа, га
8294	15754	42	98,7876	3	1631,2	1227	2635,2859

* За даними Дністровського басейнового управління водних ресурсів

У річках гірської частини області іхтіофауна представлена наступними видами: харіус європейський, форель струмкова, головень, голянь, пічкур, бички, верхоплавка, окунь тощо. Рибопродуктивність невелика – 8-9 кг/га; рибні запаси оцінюються в 100 тонн.

Іхтіофауна річок рівнинної частини представлена такими видами: марена, рибець, білизна, плітка, окунь, головень, підуст, сом, судак, шука, сазан, карась, короп, лящ, клепець, плоскирка, голянь, верхоплавка, пічкур, бички, зустрічаються стерлядь, вирезуб, чоп тощо. (таблиця 5.3.3.2.).

Виллов риби суб'єктами господарювання
(фізичні особи), які займаються рибництвом (аквакультурою) (тонн)*

Показники	2020	2021	2022
Виллов риби та добування інших водних живих ресурсів-усього	9,51	9,51	8,0
У тому числі : судак	-	-	-
Сазан, короп	6,28	9,42	6,5
Сом	-	-	-
Лящ	-	-	-
Щука	-	-	-
Товстолобик	2,23	1,45	1,1
Лин	-	-	-
Плітка	-	-	-
Карась	1,0	0,2	-
Окунь	-	-	-
Інші види риб	-	0,3	0,4
Виллов риби (без інших водних живих ресурсів)	9,51	11,37	-
Реалізовано риби та інших водних живих ресурсів (живих та охолоджених)	5,11	8,55	5,4

* За інформацією Управління Державного агентства рибного господарства у Івано-Франківській області.

Протягом звітнього 2022 року, як і у попередньому році, в межах Івано-Франківської області промисловий вилов не проводився. Не поступало також заявок від рибогосподарських підприємств і на поточний рік, тому ліміт на область не встановлювався (таблиця 5.3.3.5).

Згідно проведених інвентаризацій в області нараховується 1364 ставки загальною площею 5100,3 га і площею водного дзеркала 3630,8 га в т.ч. 549 ставок загальною площею 2107,1 га і площею водного дзеркала 1458,4 га знаходяться в оренді юридичних і фізичних осіб, які використовуються переважно для риборозведення.

Серед господарств, які займаються вирощуванням риби в області діє 7 рибгоспів: «Княгиничі» (с. Княгиничі, Рогатинської міської територіальної громади), «Міжріччя» (с. Міжріччя, Долинської міської територіальної громади), «Більшівці-Риба» (с. Більшівці, Галицької міської територіальної громади), ПрАТ «Бабин-Риба» (с. Середній Бабин Калуської міської територіальної громади) «Хом'яківка» (с. Хом'яківка Тисменицької міської територіальної громади), «Бурштинський» (Бурштинської міської територіальної громади), рибдільниця «Марківці» (с. Марківці, Тисменицької міської територіальної громади), а також Хотимирське СРФГ (с. Хотимир, Тлумацької міської територіальної громади).

Таблиця 5.3.3.3

**Виллов риби суб'єктами господарювання (юридичні особи), які
займаються рибництвом (аквакультурою) (тонн)***

№ з/п	Назва суб'єкта аквакультури	Форма №1-А- риба		
		2020 рік	2021 рік	2022 рік
1	ПрАТ «Бабин-Риба»	11,8	9,44	16,442
2	ПАП «Волі Дар»	4,0	3,0	2,0
3	ПрАТ «Тисмениця-Риба»	31,19	13,6	0,193
4	ДП «Осмолодське ЛГ»	1,3	0,015	0,206
5	Тзов Рибгосп Бурштинський	8,35	8,75	0,0
6	ПрАТ «Більшівці-Риба»	352,0	345,0	340,0
7	Тзов КСП рибгосп «Княгинині»	9,09	10,2	1,596
8	Тзов «Покуття Фрукт»	5,1	5,8	5,75
9	СРФГ «Хотимирське»	11,68	11,68	7,03
10	ПП «Плесо-Прут»	8,6	8,6	2,3
11	ФГ «Вікторія»	3,5	3,9	3,9
12	ФГ «Кухарський Петро»	2,5	2,5	2,0
13	Тзов «Карпат-Риба»	-	-	-
14	ФГ «Агро-Стандарт»	-	-	-
15	ФГ «Закамськ»	-	-	-
16	Мале ПП «Таля»	-	-	-
17	КП «Октан»	-	-	-
18	ФГ «Жилибори»	-	-	0,4
19	ПП «Степан Мельничук»	0,2	-	0,0
20	СФГ «Ярослав»	0,5	-	0,0
21	ФГ «Візит-Покуття»	-	-	-
22	ДП «Вигодське лісове господарство»	0,31	0,15	0,295
23	ПП фірма «Вотум»	-	-	-
24	ПФГ «Овіс»	-	2,0	1,5
25	ПФГ «Поточище»	0,15	0,15	0,546
26	ФГ «Еко-Ферма»	12,78	12,78	0,259
27	АТ «Рибне господарство Міжріччя»	6,4	6,4	5,8
Всього		469,45	443,965	390,17

* За інформацією Управління Державного агентства рибного господарства у Івано-Франківській області.

Таблиця 5.3.3.4.

**Динаміка вилову риби по водоймі-охолоджувач
Бурштинської ТЕС СТРГ (тонн)**

Вид риби	Роки					
	2020 рік		2021 рік		2022 рік	
	план	факт	план	факт	план	факт
Товстолиби	106,2	106,2	106,2	106,2	106,2	9,220
Короп	3,2	3,2	3,2	3,2	3,2	0,669
Лящ	1,1	1,1	1,1	1,1	1,1	0,332

Судак	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,042
Карась сріблястий	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,295
Інші види (окунь плітка)	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,034
Всього	111,3	111,3	111,3	111,3	111,3	10,592

5.3.4. Охорона та відтворення видів тварин, занесених до Червоної книги України, та тих, що підпадають під дію міжнародних договорів

На території області проживає 36 видів фауни, які перебувають під загрозою зникнення і занесені до Червоної книги України. Ці види потребують систематичної роботи щодо виявлення місць їх перебування, проведення постійного спостереження за станом популяцій та наукових досліджень з метою розробки наукових основ їх охорони та відтворення (таблиця 5.3.4.1. – 5.3.4.4.).

Із зареєстрованих видів хребетних на території природного заповідника «Горгани» зустрічаються види, занесені до Червоної книги України.

Клас Круглороті – Cyclostomata

Угорська мінога – *Lamperta danfordi* Regan

Клас Риби – Pisces

Ряд Лососеподібні – Salmoniformes

Харіус – *Thymalus thymalus* L.

Клас Земноводні – Amphibia

Ряд Хвостаті – Caudate .

Плямиста саламандра – *Salamandra salamandra* L

Тритон карпатський – *Triturus montandoni* (Boulienger)

Тритон альпійський – *Triturus alpestris* (Laurenti)

Клас Плазуни – Reptilia

Ряд Лускаті – Squamata

Мідянка – *Coronella austriaca* Laurenti

Клас Птахи – Aves

Ряд Лелекоподібні – Ciconiformes

Лелека чорний – *Ciconia nigra* L.

Ряд Соколоподібні – Falconiformes

Підорлик малий – *Aguilapomarina* C.L. Brehm

Беркут – *Aquila chrysaetos* L.

Ряд Куроподібні – Galliformes

Глухар – *Tetrao urogallus* L.

Ряд Журавленодібні – Gruiformes

Родина Журавлині – *Gruidae*

Сірий журавель – *Grus grus* L.

Ряд Совоподібні – Strigiformes

Пугач – *Bubo bubo* L.

Сичик-горобець – *Glaucidium passerinum* L.

Сова довгохвоста – *Strix uralensis* Pallas

Ряд Горобцеподібні – Passeriformes

Тинівка альпійська – *Prunella collaris* Scopoli

Клас Ссавці – Mammalia

Ряд Землерийкові – Soricidae

Бурозубка альпійська – *Sorex alpinus* Schinz

Кутора мала – *Neomys anomalus* Cabrera

Ряд Гризуни – Rodentia

Нориця мала водяна (повх) – *Arvicola scherman* (Shaw)

Нориця снігова – *Chionomys nivalis* (Martins)

Ряд Хижі – Carnivora

Бурий ведмідь – *Ursus arctos* L.

Горностай – *Mustela erminea* L.

Норка європейська – *Mustela lutreola* L.

Борсук – *Meles meles* (L.)

Видра – *Lutra lutra* (L.)

Кіт лісовий – *Felis silvestris* Schreber

Рись – *Felis lynx* L.

Із зареєстрованих видів на території Карпатського НПП зустрічаються види, занесені до Червоної книги України.

Комахи – Insecta

Ряд Бабки – Odonata

Родина Кордулегастериди – Cordulegasteridae

Кордулегастер кільчастий – *Cordulegaster annulatus* (Latreille)

Ряд Веснянки – Plekoptera

Родина Перліди – Perlidae

Веснянка велика – *Peria maxima* Scopoli

Ряд Твердокрилі або жуки – Coleoptera

Родина рогачі – Lucanidae

Жук – олень (рогач звичайний) – *Lucanus cervus* (Linnaeus)

Родина Вусачі – Cerambycidae

Розалія альпійська (вусач альпійський) – *Rosalia alpina* (Linnaeus)

Ряд скорпіонові мухи – Mecoptera

Родина Льодовичники – Boreidae

Льодовичник звичайний – *Boreus westwoodi* (Hagen)

Ряд лускокрилі – Lepidoptera

Родина Парусники – Papilionidae

Махаон – *Papilio machaon* (Linnaeus)

Родина Німфаліди – Nymphalidae

Райдужниця велика – *Apatur iris* (Linnaeus)

Родина Сатири – Satyridae

Чорнушка манто (сатирманто) – *Erebiamanto* (DenisetSchifermiiler)

Родина Ведмедиці – Arctiidae

Ведмедиця-господиня – *Callimorphadominula* (Linnaeus)

Родина Совки – Noctuidae

Евхальція різнобарвна – *Euchalciavariabilis* (Piller)

Совка сокиркова – *Peripheriesdetphinii* (Linnaeus)

Стрічка карпа голуба – *Catocalafraxini* (Linnaeus)

Стрічка орденська малинова – *Catocalaspona* (Linnaeus)

Риби – Pisces

Ряд Лососеподібні – Saimoniformes

Лосось дунайський – *Huchohuchohucho* L.

Земноводні – Amphibia

Ряд Хвостаті – Caudata

Тритон карпатський – *Thturusmontandoni* (Boulenger)

Тритон гірський – *Triturus alpestris* (Laurenti)

Саламандра плямиста – *Salamandra salamandra* L.

Плазуни – Reptilia

Ряд Лускаті – Squamata

Мідянка – *Coronella austriaca* Laurenti

Птахи – Aves

Ряд Лелекоподібні – Ciconiformes

Лелека чорний – *Ciconia nigra* L.

Ряд Соколоподібні – Falconiformes

Підорлик малий – *Aquila pomarina* C.L.Brehm

Беркут – *Aquila chrysaetos* L.

Лунь польовий – *Circus cyaneus* L.

Сапсан – *Faico peregrin'us* Tunstall

Ряд Куроподібні – Galliformes

Глушець – *Tetrao urogallus* L.

Ряд Совоподібні – Strigiformes

Пугач – *Bubo bubo* L.

Сич волохатий – *Aegolius funereus* L.

Сичик-горобець – *Glaucidium passennum* L.

Сова довгохвоста – *Sthx uralensis* Pallas

Сипуха – *Tyto alba* (Scopoli)

Ряд Горобцеподібні – Passeriformes

Тинівка альпійська – *Prunella collaris* Scopoli

Скеляр строкатий – *Monticola saxatilis* (L.)

Золотомушка червоночуба – *Regulus ignicapillus* Temminck

Ссавці – Mammalia

Ряд Землерийкові – SoricidaeБурозубка альпійська – *Sorex alpinus* SchinzКутора мала – *Neomys anomalus* Cabrera**Ряд Рукокрилі – Chiroptera**Підковоніс малий – *Rhinolophus hipposideros* (Bechstein)**Ряд Гризуни – Rodentia**Нориця мала водяна (повх) – *Arvicola scherman* (Shaw)Нориця снігова – *Chionomys nivalis* (Martins)**Ряд Хижі – Carnivora**Горностай – *Mustela erminea* L.Норка європейська – *Mustela lutreola* L.Борсук – *Meles meles* (L.)Видра – *Lutra lutra* (L.)Кіт лісовий – *Felis silvestris* SchreberРись – *Felis lynx* L.

Таблиця 5.3.4.1.

Види тварин НПП «Гуцульщина», занесені до Червоної книги України

Види тварин	Кількість особин
Сич волохатий	2
Беркут	1
Підорлик малий	2
Пугач	5
Лелека чорний	4
Мідянка	14
Мінога угорська	48
Кіт лісовий	2
Сичик-горобець	3
Орел-карлик	2
Лосось дунайський	38
Сорокопуд сірий	4
Видра річкова	5
Рись звичайна	2
Борсук	15
Горностай	8
Норка європейська	12
Кутора мала	18
Підковоніс малий	13
Саламандра плямиста	2700
Сова довгохвоста	11
Глухар	8
Тритон альпійський	122
Тритон карпатський	140
Ведмідь бурий	2
Бурозубка альпійська	42
Полівка водяна	30
Широковух європейський	4
Лунь польовий	2

Гоголь	1
Зміїд	1
Полоз лісовий	2

Таблиця 5.3.4.2.

Види тварин Галицького НПП, занесені до Червоної книги України

Види тварин	Кількість особин
Широковух європейський – <i>Barbastellbarbastellus</i> Schreb	>20
Підковоніс малий — <i>Rhinolophus hipposideros</i> Bechst.	>200
Рясоніжка мала – <i>Neomisanomalus</i> Cab	>30
Горностай – <i>Mustela erminea</i> L.	>35
Норка європейська – <i>Mustela lutreola</i> L.	>5
Тхір степовий — <i>Mustela eversmannii</i> L.	>10
Борсук – <i>Meles meles</i> L.	>30
Видра річкова – <i>Lutra lutra</i> L.	>25
Лелека чорний – <i>Ciconia nigra</i> L.	>7
Чернь білоока — <i>Aythya nyroca</i> Gmel.	8
Гоголь – <i>Bucephala clangula</i> L.	2120
Крех середній – <i>Mergus serrator</i> L.	6
Скопа – <i>Pandion haliaetus</i> L.	1
Підорлик малий – <i>Aquila pomarina</i> Brem.	9
Лунь польовий – <i>Circus cyaneus</i> L.	15
Кульон великий – <i>Numenius arquata</i> L.	80
Пугач – <i>Bubo bubo</i> L.	5
Сова довгохвоста – <i>Strix uralensis</i> Pall.	>50
Сорокопуд сирій – <i>Lanius excubitor</i> L.	25
Саламандра плямиста – <i>Salamandra salamandra</i> L.	>15
Мінога українська – <i>Eudontomyzon mariae</i> Berg.	>1
Стерлядь — <i>Acipenser ruthenus</i> L.	>5
Харіус європейський – <i>Thymallus thymallus</i> L.	>30
Вирезуб – <i>Rutilus frisii</i> Nordm.	>100
Чоп великий – <i>Zingel zingel</i> L.	>1
Пасомець тополевий – <i>Limenitis populi</i> L.	>50
Махаон – <i>Papilio machaon</i> L.	>70
Мінливець великий – <i>Apatura iris</i> L.	>100
П'явка медична – <i>Hirudo medicinalis</i> L.	>50

Таблиця 5.3.4.3.

Види тварин природного заповідника «Горгани» занесені до Червоної книги України

Види тварин	Кількість особин
Тетрадонтофора блакитна	100
Подалірій, косатець-вітрилець	25
Махаон, косатець-ластівець	18
Красуня діва	10
Дозорець-імператор	8

Кордулегастер двозубчастий	5
Бабка перев'язана	5
Стрічкарка тополева	5
Мінливець великий	8
Гірняк Манто, чорнушка Манто	5
Сатурнія мала	5
Сатурнія руда	5
Стрічкарка блакитна	8
Пилкоротиця південна	5
Сонцевик фаубіле	10
Вусач альпійський	10
Мінога угорська, карпатська	12
Харіус європейський	37
Тритон карпатський	55
Тритон гірський, альпійський	44
Саламандра плямиста	54
Жовточерева джерлянка	24
Мідянка	34
Глухар	50
Чорний лелека	3
Шуліка чорний	4
Підорлик малий	14
Беркут	7
Орябок	56
Сич волохатий	5
Сичик-горобець	19
Дятел білоспинний	10
Трипалій дятел	4
Дятел зелений (жовна зелена)	7
Золотомушка червоночуба	12
Сова довгохвоста	19
Журавель сірий	3
Пугач	13
Тинівка альпійська	24
Голуб-синяк	26
Бурозубка альпійська	24
Кутора мала	35
Нетопир звичайний	11
Лилик двоколірний	13
Нічниця Брандта	12
Вечірниця руда	14

Вухань звичайний	10
Полівка снігова	33
Горностай	12
Норка європейська	9
Тхір лісовий	4
Видра річкова	6
Кіт лісовий	3
Рись звичайна	3
Ведмідь бурий	3

Таблиця 5.3.4.4.

Види тварин Карпатський НПП, занесені до Червоної книги України

Види тварин	Кількість особин
Кордулегастер кільчастий	38
Жук-олень, рогач звичайний	12
Вусач альпійський	4
Махаон	2
Райдужниця велика	131
Чорнушка Манто	38
Бражник мертва голова	2
Сатурнія руда	20
Стрічкарка блакитна	46
Стрічкарка орденська малинова	36
Евхальція різнобарвна	19
Совка сокиркова	23
Ведмедиця-господиня	35
Рогохвіст-авгур	64
Мегариса рогохвостова	73
Марена звичайна	143
Карась звичайний, карась золотий	37
Лосось дунайський, головатиця	52
Саламандра плямиста	24750
Тритон альпійський	10850
Тритон карпатський	24620
Кумка жовточерева	32350
Мідянка звичайна	8
Лелека чорний	5
Скопа	2
Лунь польовий	2
Підорлик малий	7
Беркут	5
Сапсан	4
Тетерук	32
Глушець	76
Орябок	301
Голуб-синяк	40
Пугач	9

Сич волохатий	14
Сичик-горобець	12
Сова довгохвоста	74
Сипуха	1
Жовна зелена	178
Дятел білоспинний	62
Дятел трипаллий	46
Сорокопуд сірий	156
Тинівка альпійська	47
Золотомушка червоночуба	43
Скеляр строкатий	16
Білозубка велика	1420
Бурозубка альпійська	1520
Кутора мала	923
Підковоніс малий	2
Вухань звичайний	10
Вухань австрійський	12
Вечірниця руда	35
Нетопир звичайний	31
Лилик двоколірний	15
Кажан пізній	19
Кажан північний	17
Мишівка лісова	23
Полівка снігова	830
Ведмідь бурий	5
Горностай	65
Норка європейська	17
Тхір лісовий	67
Видра річкова	46
Кіт лісовий	5
Рись	11

Таблиця 5.3.4.5.

Кількість видів фауни, яким загрожує небезпека

Назва виду	Кількість видів	Види, яким загрожує небезпека				
		2018	2019	2020	2021	2022
Хребетні:	40	23	23	23	23	23
ссавці	5	5	5	5	5	5
птахи	18	12	12	12	12	12
плазуни	11	2	2	2	2	2
земноводні	6	4	4	4	4	4
риби	3	3	3	3	3	3
круглороті	1	1	1	1	1	1
Безхребетні	10	5	5	5	5	5

5.3.5. Охорона, використання та відтворення водних ресурсів

З метою раціонального використання та відновлення водних біоресурсів та беручи до уваги наказ Управління Державного агентства меліорації та рибного господарства у Івано-Франківській області від 30.03.2022 року № 10 «Про

встановлення весняно-літньої заборони на лов водних біоресурсів у рибогосподарських водних об'єктах Івано-Франківської області в 2022 році», Івано-Франківська обласна державна (військова) адміністрація видала розпорядження від 11.04.2022 № 136 «Про охорону водних біоресурсів під час весняно-літньої нерестової заборони на лов водних біоресурсів у рибогосподарських водних об'єктах Івано-Франківської області в 2022 році».

Для збереження та охорони популяції раків у період їх природного відтворення – спарювання та виношування ікри, враховуючи рекомендації Інституту рибного господарства Національної академії аграрних наук України встановлено заборону із 01.12.2022 по 30.06.2023 на будь-який вилов раків у рибогосподарських водних об'єктах Івано-Франківської області відповідно до наказу Управління Державного агентства меліорації та рибного господарства у Івано-Франківській області від 23.11.2022 № 27.

З метою збереження водних біоресурсів у зимовий період, забезпечення охорони місць зимівлі риби Івано-Франківським рибоохоронним патрулем видано наказ від 18.10.2022 № 23 «Про встановлення заборони вилову водних біоресурсів на зимувальних ямах». В документі визначено перелік зимувальних ям на водних об'єктах Івано-Франківської області на осінньо-зимовий період 2022-2023 років. Крім того, створено інтерактивну загальнодоступну карту зимувальних ям (де забороняється рибальство).

5.3.5.1. Інвазійні чужорідні види тварин у фауні в межах області

Список інвазивних видів включає види тварин, випадково занесених людиною в нові для них регіони, де вони успішно приживаються, починають розмножуватися і захоплювати нові території.

Інвазивні («агресивні») види негативно впливають на місцеву фауну і флору, від чого стають шкідниками і карантинними об'єктами.

Ця проблема поширюється, зумовлюючи соціально-економічні, медико-санітарні та екологічні втрати, впливає на сільське, лісове, рибне господарство та природні системи, що є важливою основою людства. Такий збиток ускладнюється зміною клімату, забрудненням навколишнього природного середовища, втратою середовища проживання та антропогенним забрудненням.

Прикладами інвазивних видів для Івано-Франківської області є усім відомі: колорадський жук, нутрія, ондатра, сіра ворона, сойка, сірий пацюк, чорний щур, слизняк іспанський.

Вирішення проблеми інвазивних видів, є невідкладною, оскільки загроза зростає щодня, викликаючи серйозні економічні та екологічні наслідки.

Профілактика є найбільш ефективним методом боротьби з проблемою. Необхідно більш ретельно проводити митну перевірку вантажів, підвищувати ефективність карантину, обмежити ввезення інвазивних та генетично-модифікованих видів тварин.

Охорона тваринного світу включає систему правових, організаційних,

економічних, матеріально-технічних, освітніх та інших заходів, спрямованих на збереження, відтворення і використання об'єктів тваринного світу.

Найбільш ефективним заходом щодо охорони об'єктів тваринного світу є створення нових територій та об'єктів природно-заповідного фонду, правовий режим яких визначає Закон України «Про природно-заповідний фонд». Тваринний світ на таких територіях може охоронятися, як у комплексі з іншими природними ресурсами (наприклад, у заповідниках, національних природних парках), так і в спеціально створених з метою охорони тваринного світу об'єктах (загальнозоологічні, орнітологічні, заказники, зоологічні пам'ятки природи, зоологічні парки, сади тощо).

Міністерством захисту довкілля та природних ресурсів України видано ряд наказів для затвердження щодо плану дій для забезпечення виконання положень законів України «Про Червону книгу України» «Про тваринний світ», стосовно збереження рисі євразійської (*Lynx lynx* L.), ведмеда бурого (*Ursus arctos*), лелеки чорного (*Ciconia nigra*).

В області налагоджена співпраця між установами природно-заповідного фонду та підприємствами, установами і організаціями, у віданні яких знаходяться території, які є місцем перебування ведмеда бурого, рисі євразійської та лелеки чорного, а також державними підприємствами лісової, мисливської галузі з науковцями та координація природоохоронних заходів.

5.4. Природні території, що підлягають особливій охороні

5.4.1. Стан і перспективи розвитку природно-заповідного фонду

Збереження біотичного і ландшафтного різноманіття шляхом створення нових та вдосконалення існуючих заповідних територій, формування регіональної екологічної мережі є одним з пріоритетних напрямків розвитку заповідної справи в Івано-Франківській області.

Станом на 01.01.2023 площа природно-заповідного фонду області становить 223,852 тис. га або 16,07 % від площі області та нараховує 526 територій та об'єктів у тому числі:

- 33 об'єкти загальнодержавного значення площею 131,6 тис. га;
- 493 об'єктів місцевого значення площею 92,227 тис. га.

Протягом останніх років спостерігалася тенденція щодо збільшення площі природно-заповідного фонду області. У порівнянні з 2008 роком площа природно-заповідного фонду області зросла відповідно із 195,9 тис. га до 223,852 тис. га (відсоток заповідності області зріс відповідно із 14% до 16,07 % від загальної площі області). За цей час створено два національні природні парки, ряд об'єктів місцевого значення (таблиця 5.4.1.1.). Рішенням Івано-Франківської обласної ради від 24.12.2021 № 359-11/2021 «Про території та об'єкти природно-заповідного фонду Івано-Франківської області» на території області створено (оголошено) 10 пралісових пам'яток природи місцевого значення на землях трьох державних лісгосподарських підприємств,

загальною площею 1464,2 га та збільшено площу 1 заповідного урочища на 0,3180 гектара.

Природно-заповідний фонд області (таблиця 5.4.1.2.) представляють: природний заповідник «Горгани» площею 5,3 тис. га; 5 національних природних парків загальною площею 12,03 тис. га (національний природний парк «Верховинський», національний природний парк «Гуцульщина», Галицький національний природний парк, Карпатський національний природний парк, національний природний парк «Синьогора»), 3 регіональні ландшафтні парки площею 38,41 тис. га; 67 заказників площею 47,81 тис. га; 238 пам'яток природи площею 4,37 тис. га; 7 дендрологічних парків площею 0,15 тис. га; 9 парків-пам'яток садово-паркового мистецтва площею 0,094 тис. га; 196 заповідних урочищ площею 7,32 тис. гектара.

Установи природно-заповідного фонду загальнодержавного значення утримуються за рахунок коштів Державного бюджету України. Галицький національний природний парк підпорядкований Державному агентству лісових ресурсів України, національний природний парк «Синьогора» перебуває в підпорядкуванні Державного управління справами. Інші території та об'єкти природно-заповідного фонду області передано під охорону підприємствам, установам, організаціям і громадянам, перебувають у їх віданні відповідно до оформлених охоронних зобов'язань.

Найбільш повно у природно-заповідному фонді представлені природні комплекси Горган і Чорногори (природний заповідник «Горгани», Карпатський національний природний парк, національний природний парк «Верховинський», національний природний парк «Синьогора», заказники «Грофа», «Яйківський», «Тавпиширківський» та ін.).

Полонинсько-Чорногірську область репрезентує ландшафтний заказник «Чивчино-Гринявський», Сколівські Бескиди – Полянницький регіональний ландшафтний парк, Покутсько-Буковинські Карпати – національний природний парк «Гуцульщина», Прут-Дністровську область – Дністровський регіональний ландшафтний парк, Рогатинське Опілля – Галицький національний природний парк.

Згідно фізико-географічного районування найбільше заповідних об'єктів зосереджено в гірській частині – біля 62% природно-заповідного фонду області, Передкарпаття – 25% і в рівнинній частині – 13%.

У кількісному відношенні переважають пам'ятки природи і заповідні урочища, проте за площею частка цих категорій незначна. За розмірами близько половини припадає на дрібні (від 1 до 10 га), трохи менше – об'єкти від 10 до 100 га. Великих заповідних територій (від 1000 га і більше) – 16.

Високий відсоток заповідності лісів у гірській частині області – Надвірнянському, Верховинському районах, (за рахунок Карпатського національного природного парку, національного природного парку «Верховинський»), Косівському (за рахунок національного природного парку

«Гуцульщина» та регіонального ландшафтного парку «Гуцульщина»); у рівнинній частині – в Івано-Франківському (за рахунок Галицького національного природного парку), у Івано-Франківському (частково), Коломийському – за рахунок Дністровського регіонального ландшафтного парку.

На виконання Рішення Ради національної безпеки і оборони України від 23.03.2021 «Про виклики і загрози національній безпеці України в екологічній сфері та першочергові заходи щодо їх нейтралізації» введеного в дію Указом Президента України від 23 березня 2021 року № 111/2021, Міндовкіллям створено відкритий електронний державний кадастр територій та об'єктів природно-заповідного фонду. Необхідність створення такого Кадастру передбачена Законом України «Про природно-заповідний фонд України».

Кадастр використовується при плануванні подорожей та відпочинку, оформленні земельних ділянок, плануванні бізнесу, здійсненні громадського контролю, розробці документів просторового планування та при реалізації проектів соціально-відповідального бізнесу та волонтерів, що, на щастя, стає все більш популярним в Україні.

Міндовкіллям подано для розгляду та погодження проект Указу Президента України «Про зміну меж Національного природного парку «Синьогора».

Івано-Франківською обласною державною адміністрацією не було проведено роботи стосовно створення та розширення існуючих територій та об'єктів природно-заповідного фонду, у зв'язку з введенням воєнного стану в Україні відповідно до Указу Президента України від 24.02.2022 № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні».

Таблиця 5.4.1.1.

Динаміка структури
природно-заповідного фонду Івано-Франківської області

№ з/п	Категорія територій та об'єктів ПЗФ	На 01.01.2021		На 01.01.2022		На 01.01.2023	
		Кількість, шт.	Площа, га	Кількість, шт.	Площа, га	Кількість, шт.	Площа, га
1	Природний заповідник	1	5344,2	1	5344,2	1	5344,2
2	Національні природні парки	5	120339,7	5	120339,7	5	120339,7
3	Регіональні ландшафтні парки	3	38417,0	3	38417,0	3	38417,0
4	Заказники	67	47813,46	67	47813,46	67	47813,46
	загальнодержавного значення	10	5415,8	10	5415,8	10	5415,8
	місцевого значення	57	42397,66	57	42397,66	57	42397,66
5	Пам'ятки природи	228	2909,98	238	4374,18	228	2909,98
	загальнодержавного значення	13	375,4	13	375,4	13	375,4
	місцевого значення	215	2534,58	225	3998,78	215	2534,58
6	Дендрологічні парки	7	152,96	7	152,96	7	152,96
	загальнодержавного значення	3	142,0	3	142,0	3	142,0
	місцевого значення	4	10,96	4	10,96	4	10,96
7	Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва	9	90,4	9	90,4	9	90,4
	загальнодержавного значення	1	7,0	1	7,0	1	7,0
	місцевого значення	8	83,4	8	83,4	8	83,4
8	Заповідні урочища	196	7319,8	196	7320,118	196	7319,8
	Фактична площа ПЗФ	516	222387,5	526	223852,018	516	222387,5
	% фактичної площі ПЗФ від площі області	15,96		16,07		16,07	

Таблиця 5.4.1.2.

Структура природно-заповідного фонду області станом на 01.01.2023 року

№ п/п	Найменування об'єктів ПЗФ	Об'єкти природно-заповідного фонду					
		Загальнодержавного значення		Місцевого значення		Всього	
		Кількість	Площа	Кількість	Площа	Кількість	Площа
1	Природні заповідники	1	5344,2	-	-	1	5344,2
2	Національні природні парки	5	120339,7	-	-	5	120339,7
3	Дендрологічні парки	3	142,0	4	10,96	7	152,96
4	Регіональні ландшафтні парки	-	-	3	38417,0	3	38417,0
5	Заказники – всього, в т.ч.:	10	5415,8	57	42397,66	67	47813,46
	ландшафтні	2	3486,8	9	17539,62	11	21026,42
	лісові	2	460,0	11	6289,7	13	6749,7
	ботанічні	4	1006,5	26	1377,6	30	2384,1
	загальнозоологічні	-	-	2	15120,84	2	15120,84
	орнітологічні	1	207,5	5	21,9	6	229,4
	іхтіологічні	-	-	-	-	-	-
	гідрологічні	1	255,0	4	2048,0	5	2303,0
	загальногеологічні	-	-	-	-	-	-
6	Пам'ятки природи – всього, в т.ч.:	13	375,4	225	3998,78	238	4374,18
	комплексні	2	148,0	10	91,2	12	239,2
	ботанічні	5	133,5	151	741,03	156	874,53
	лісові	-	-	-	-	-	-
	гідрологічні	5	33,9	10	11,84	15	45,74
	джерела	-	-	-	-	-	-
	зоологічні	-	-	1	0,01	1	0,01
	геологічні	1	60,0	9	21,20	10	81,20
	пралісові	-	-	44	3133,5	44	3133,5
7	Ботанічні сади	-	-	-	-	-	-
8	Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва	1	7,0	8	83,4	9	90,4
9	Заповідні урочища	-	-	196	7320,118	196	7320,118
	РАЗОМ	33	131624,1	493	92227,918	526	223852,018

5.4.2. Водно-болотні угіддя міжнародного значення

На виконання домовленостей України в рамках Рамсарської конвенції статус водно-болотних угідь міжнародного значення в Івано-Франківській області отримали: Бурштинське водосховище, Витоки ріки Погорілець, Витоки ріки Прут, Ріка Дністер (в межах Галицького району).

Водночас в області зосереджено 2,6 тис. га збережених водно-болотних угідь, частина яких входить до складу природно-заповідного фонду. Всього заповідано 87 боліт площею 1160,0 га.

Болота зосереджені переважно у стариці ріки Дністер у Рогатинському, Галицькому, Тлумацькому та Городенківському районах. В межиріччях і на терасах гірських річок, у замкнутих котловинах утворились сфагнові болота. Такі болота охороняються у Долинському та Рожнятівському районах. Серед них – гідрологічні пам'ятки природи загальнодержавного значення: «Болото Ширковець», «Болото Мшана», «Болото «Висяче», гідрологічний заказник загальнодержавного значення «Турова дача», ландшафтний заказник місцевого значення «Саджавський».

Пріоритетами в напрямку відтворення водно-болотних систем на території Івано-Франківської області є виявлення і забезпечення охорони цінних об'єктів, а також екологічно безпечне використання їх ресурсів.

5.4.3. Біосферні резервати та Всесвітня природна спадщина

Завдяки географічному положенню Івано-Франківська область має можливість міжнародної співпраці в унікальному за своєю природою і науковою цінністю районі Українських Карпат – райони Горган і Чивчино-Гринявські гори, які прилягають в південно-західній частині до кордону з Румунією. На території Івано-Франківської області у прикордонній зоні у 2010 році створено національний природний парк «Верховинський», площею 12022,9 га. З румунської сторони в повіті Марамуреш зосереджено ряд природоохоронних територій. Тобто існують реальні можливості створення транскордонного українсько-румунського природоохоронного об'єкта (біосферного резервату).

Створення транскордонного українсько-румунського біосферного резервату на території Верховинського району Івано-Франківської області та Марамуреського повіту окрім збереження унікального біотичного та ландшафтного різноманіття сприятиме економічному розвитку регіону, в основному, за рахунок екотуризму, транспортних інфраструктур і розвитку традиційних методів ведення господарства.

5.4.4. Формування Смарагдової мережі

Створення Смарагдової мережі – нова для України форма охорони природи, що впроваджується в рамках виконання вимог ратифікованої в Україні Конвенції про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі (Бернської конвенції), а також Угоди про асоціацію з Європейським Союзом.

На території Івано-Франківської області знаходяться 6 основних об'єктів, що відповідають критеріям Смарагдової мережі та включені до рекомендованого переліку українською стороною конвенції:

- природний заповідник «Горгани»;
- Карпатський національний природний парк;
- національний природний парк «Гуцульщина»;
- Галицький національний природний парк;
- національний природний парк «Верховинський»;
- Дністровський регіональний ландшафтний парк;

5.5. Еколого-освітня та рекреаційна діяльність у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду.

Івано-Франківська область, як і Карпатський регіон в цілому, характеризується унікальними природними та рекреаційними ресурсами. Тому невідкладною справою є реєстр національних культурних цінностей краю, їх дослідження, збереження і використання для розвитку Прикарпаття як туристично-оздоровчої зони.

Рекреаційні ресурси регіону визначаються наявністю цілющого клімату, широкого спектру мінеральних вод, лікувальних грязей, багатою історією і цікавою етнографією, сукупністю оздоровчих закладів. Усе це приваблює в наш край численних відпочиваючих і туристів.

У цій справі дуже важливе місце займають рекреаційні зони, як фундаментальна основа збереження генофонду. Це важливо з декількох сторін. Насамперед, рекреаційні зони є територіями найпридатнішими для збереження генофонду рослинного і тваринного світу відповідної ландшафтно-територіальної та кліматичної зони, оскільки тут найбільше зберігся створений за багато мільйонів років природний стан.

В Карпатському національному природному парку функціонують: екотуристичний візит-центр, який створено з метою сприяння розвитку привабливого еколого-туристичного іміджу території Карпатського НПП, три кімнати природи в садибах природоохоронного науково-дослідного відділення (далі – ПНДВ), «Зелена лабораторія» на базі Яремчанського ПНДВ.

На території парку прокладено 19 еколого-освітніх стежок довжиною 158 км: «Наш друг Природа», «На гору Маковиця», «Стежка Довбуша», «Урочище Женець – полонина Явірник», «Урочище Женець – гора Хом'як», «Урочище Вередівський – гора Хом'як», «На гору Говерла», «Урочище Бредулець – полонина Ягідний», «Село Дземброня – гора Піп Іван», «На гору Піп Іван», «Село Бистрець – гора Ребра - гора Шпиці - полонина Гаджина - полонина Маришевська», «Село Бистрець – гора Менчул – село Дземброня», «Урочище Женець – водоспад Гук», «Село Вороненко – полонина Лаб'єска», «Науково-дослідний розплідник з відтворення рідкісних видів тварин. Вольєрне господарство – водоспад «Дівочі сльози», «Ресторан «Гуцульщина» – до найстарішого дерева», «Село Микуличин – полонина Ліснови», «Село Микуличин – полонина Явірник», «Селище Ворохта – полонина Борсучина».

На території парку 3 науково-пізнавальних стежки протяжністю 21 км: «Спортивна база Заросляк - озеро Несамовите», «Урочище Вершок - урочище Жбир», «Урочище Погорілець – озеро Марічейка – полонина Шешурська»; та 9 прогулянкових стежок протяжністю 64 км: «На гору Горган Бурачківський», «Науково-дослідний розплідник з відтворення рідкісних видів тварин, вольтерне господарство – урочище Пересліп», «На полонину Явірник - хребет Горган», «Місто Яремче – полонина Явір – гора Катеринка – полонина Явірник», «На гору Синячка», «Урочище Піги – урочище Ліснови – урочище Ягідний», «Науково-дослідний розплідник з відтворення рідкісних видів тварин. Вольтерне господарство – хребет Горган», «Туристична база "Говерла" - гора Магура», «Вокзал селища Ворохта – болото Рудяк».

На території Галицького НПП розташовані наступні туристичні маршрути: «По діброві» – пролягає через квартали № 3,4,5 Крилоського лісництва Парку, довжина маршруту – 8,7 км;

«На риборозплідні ставки» – околиця с. Медуха, Галицького району, довжина маршруту – 10 км;

«До Галичинських печер» - довжина маршруту – 9 км;

«Вздовж Бурштинського водосховища» – околиця с. Дем'янів. Тривалість екскурсії – до 5 год. Орнітологічний туризм – на Бурштинському водосховищі;

Екологічно-пізнавальні стежки:

«Ворониця–Сімлин» – Галицьке лісництво, прокладений в кварталах 2, 3, площею 17,0 га, лісові карстові озера.

«Княжа криниця–Замкова гора» – довжина маршруту 7,4 км, приблизна тривалість екскурсії – 4 години.

«До Галичинських печер» – довжина маршруту 9 км.

Рекреаційні пункти: «На Сімлин», рекреаційно-туристичний комплекс «Підгірки», «Верби», «На р. Дністер поруч столітнього мосту», «Колодіїв», «Лісовий затишок», «Під Дугласією». В урочищі Галич-Гора створено еколого-освітній веломаршрут «Галицьким лісом на двох колесах», протяжність – 5,8 км.

На території національного природного парку «Гуцульщина» прокладено 13 еколого-пізнавальних маршрутів, загальною протяжністю 80 км: «По Дубині», «На гору Михалків», «До оглядового майданчика на гору Острій», «На гору Овид та Баба-Жбир», «На хребет Каменистий», «На гору Клифа», «На полонину Россохата», «На озеро Лебедин», «На хребет Брусний», «На хребет Брусний до каменя Довбуша», «До сірководневого джерела на р. Волійця», «Попід Каменистий», «Хребтом Кормитура».

На території НПП «Верховинський» розташовані еколого-пізнавальні туристичні маршрути: «Скала Баби» – протяжність 19 км; «Монастирський» – протяжність 13 км; «Цісаревича Рудольфа» – протяжність 13 км; «Кляуза Лостун» – протяжність 17 км; «Стежками Лесі України» - протяжність 18 км; «Перкалаба – Пробійнівка» – протяжність 25 км; «Чемірне» – протяжність 14 км; «Від джерела «Сірководневе» до джерела «Буркут»

протяжність 32 км». Загальна протяжність маршрутів – 132 км. Екологічні стежки НПП «Верховинський»: «Штефулець» – 12 км; «Мокринів Камінь» – 2,5 км; «Кляуза Балтагора» – 5 км; «Калиничі» – 6 км. Загальна протяжність стежок – 25,5 км.

5.6. Державна політика та заходи збереження біорізноманіття

Охорона тваринного світу включає систему правових, організаційних, економічних, матеріально-технічних, освітніх та інших заходів, спрямованих на збереження, відтворення і використання об'єктів тваринного світу.

Найбільш ефективним заходом щодо охорони об'єктів тваринного світу є створення нових територій та об'єктів природно-заповідного фонду, правовий режим яких визначає Закон України «Про природно-заповідний фонд». Тваринний світ на таких територіях може охоронятися як у комплексі з іншими природними ресурсами (наприклад, у заповідниках, національних природних парках), так і в спеціально створених з метою охорони тваринного світу об'єктах (загальнозоологічні, орнітологічні, заказники, зоологічні пам'ятки природи, зоологічні парки, сади тощо).

Міністерством захисту довкілля та природних ресурсів України видано ряд наказів про затвердження плану дій для забезпечення виконання положень законів України «Про Червону книгу України» «Про тваринний світ», стосовно збереження рисі євразійської (*Lynx lynx* L.), ведмедя бурого (*Ursus arctos* L.), зубра (*Bison bonasus* L.), лелеки чорного (*Ciconia nigra* L.).

В області налагоджена співпраця між установами природно-заповідного фонду та підприємствами, установами і організаціями, у віданні яких знаходяться території, які є місцем перебування ведмедя бурого, рисі євразійської та лелеки чорного, а також державними підприємствами лісової, мисливської галузі з науковцями та координація природоохоронних заходів.

6. ЗЕМЕЛЬНІ РЕСУРСИ ТА ҐРУНТИ

6.1. Структура та стан земель

6.1.1. Структура та динаміка основних видів земельних угідь

Земельний фонд області складається із земель, що мають різноманітне функціональне використання. Загальна площа земель станом на 01.01.2023 складає 1392,7 тис. га, із них сільськогосподарські угіддя – 630,5 тис. га (45,3% від загальної площі території області), в тому числі:

- рілля – 397,2 тис. га (28,5% від загальної площі території області);
- перелоги – 6,8 тис. га (0,5% від загальної площі території області);
- багаторічні насадження – 16,3 тис. га (1,17% від загальної площі території області);
- сіножаті і пасовища – 210,2 тис. га (15,09% від загальної площі території області).

Площа лісів та інших лісовкритих площ складає – 635,7 тис. га (45,6% від загальної площі території області).

Дані щодо структури основних видів земельних угідь області наведені у таблиці 6.1.1.1.

Таблиця 6.1.1.1.

Структура та динаміка основних видів земельних угідь області*

Основні види земель та угідь	2018		2019		2020		2021		2022	
	усього, тис. га	% до загальної площі території	усього, тис. га	% до загальної площі території	усього, тис. га	% до загальної площі території	усього, тис. га	% до загальної площі території	усього, тис. га	% до загальної площі території
Загальна територія	1392,7	100,0	1392,7	100,0	1392,7	100,0	1392,7	100	1392,7	100
у тому числі:										
1. Сільськогосподарські угіддя	621,1	44,6	623,34	44,76	621,20	44,60	621,20	44,60	630,50	45,3
з них:										
рілля	400,6	28,76	400,64	28,77	400,60	28,76	400,60	28,76	397,2	28,5
перелogi	2,2	0,16	4,37	0,31	2,20	0,16	2,20	0,16	6,8	0,5
багаторічні насадження	15,4	1,11	15,43	1,11	15,40	1,11	15,40	1,11	16,3	1,17
Сiножатi i пасовища	202,9	14,57	202,9	14,57	202,9	14,57	202,9	14,57	210,2	15,9
2. Ліси i інші лісовкриті площі	639,9	45,95	639,93	45,95	635,70	45,65	635,70	45,65	635,70	45,65
з них вкриті лісовою рослинністю	600,5	43,12	558,96	40,13	558,96	40,13	558,96	40,13	587,1	42,15
3. Забудовані землі	60,3	4,33	62,20	4,47	63,40	4,55	63,40	4,55	63,10	4,53
4. Відкриті заболочені землі	2,6	0,19	2,70	0,19	2,50	0,18	2,50	0,18	2,7	0,19
5. Відкриті землі без рослинного покриву або з незначним рослинним покривом (піски, яри, землі, зайняті зсувами, щебенем, галькою, голими скелями)	22,6	1,62	22,30	1,60	22,40	1,61	22,40	1,61	22,70	1,63
6. Інші землі	22,8	1,63	18,80	1,35	47,50	3,41	47,50	3,41	38,0	2,73
Усього земель (суша)	1369,3	98,32	1369,3	98,32	1369,27	98,32	1369,27	98,32	1368,9	98,29
Території, що покриті поверхневими водами	23,4	1,68	23,43	1,68	23,43	1,68	23,43	1,68	23,8	1,71

*За даними ГУ Держгеокадастру в Івано-Франківській області

6.1.2 Стан ґрунтів

За період з 2017 по 2022 роки Івано-Франківською філією ДУ «Держґрунтохорона» проведено обстеження сільськогосподарських угідь на площі 172,1 тис. га, що складає 27,3% від наявних в області.

За результатами лабораторних досліджень, які проводяться на п'ятирічний звітний період, в області серед обстежених угідь 52,5 % кислих земель. Кислотність ґрунтів негативно позначається на їх родючості. Серед них 15,9 % припадає на дуже сильно - та сильнокислі, 14,3 % – середньокислі, 22,3 % – слабокислі ґрунти.

Характеристика ґрунтів за реакцією ґрунтового розчину* (2017-2022 рр.)

Площа ґрунтів за реакцією ґрунтового розчину, %								Середньо зважений показник, одиниць рН сол.
дуже сильно та сильно кислі < 4,5	середнь окислі 4,6-5,0	слабо кислі 5,1-5,5	всього кислих < 4,6-5,5	близькі до нейтраль- них 5,6-6,0	Нейтра- льні 6,1-7,0	слабо лужні 7,1-8,5	середньо лужні 7,6-8,0	
15,9	14,3	22,3	52,5	25,1	22,5	0	0	5,4

*За даними Івано-Франківської філії ДУ «Держґрунтохорона»

Найбільше кислих угідь, серед обстежених, знаходиться у гірських районах Карпат, а саме: Верховинському – 100,0 %, Косівському – 96,6 %, Калуському – 89,6 % та Надвірнянському – 79,2 %. Найменшу питому вагу серед обстежених сільськогосподарських земель займають кислі ґрунти у Івано-Франківському (25,5 %), та Коломийському (36,5 %) районах.

Не зважаючи на те, що середньозважений показник кислотності обстежених угідь становить 5,4 од. рН і порівняно з попереднім туром обстеження знизився на 0,1 одиниці, за рівнем градації залишився в розряді слабокислих ґрунтів. Тобто, кожен другий гектар обстежених угідь області кислий (50 %), в той час як до 2000 року кислі землі в структурі обстежених угідь становили тільки 30 %.

Землекористувачі без державної підтримки не в змозі профінансувати проведення цих робіт, так як виходячи з науково обґрунтованих норм, потреба у проведенні вапнування кислих ґрунтів по області складає близько 30,0 тис. га щороку.

Попри труднощі, що є в аграрному секторі, вапнування в умовах Прикарпаття повинне стати обов'язковим заходом для відтворення і підвищення родючості кислих ґрунтів. Подальше зволікання та не вирішення проблеми відродження хімічної меліорації ґрунтів призведуть до небезпечної агроекологічної ситуації, апогеєм якої буде загальне погіршення стану ґрунтів та втрата їх родючості.

За сучасних умов господарювання, традиційна технологія хімічної меліорації з внесенням по поверхні необхідної кількості вапна і далшим його заорюванням у ґрунт є мало привабливою в економічному плані. Сильнокислі та середньокислі ґрунти найбільш доцільно провапнувати за технологією компенсуючої (підтримувальної) меліорації, за якої витрати вапнякових матеріалів скорочуються у півтора рази. На слабокислих ґрунтах оптимальним є застосування технології локального окультурювання.

Таким чином, у регіональній програмі доцільно змінити акцент з розподілу коштів для дуже обмежених обсягів вапнування на забезпечення максимальної прибутковості цього агрозаходу, передбачивши більш ефективне державно-приватне партнерство в цьому питанні.

Гумус є основним джерелом поживних речовин в ґрунті. Чим вищий вміст гумусу в ґрунті, тим більша його родючість, тому збереження і накопичення гумусу є основою родючості ґрунту. Середньозважений

показник вмісту гумусу по області за період з 2017 по 2022 роки становить 3,27 %, що відповідає підвищеному рівню забезпеченості. Порівняно з попереднім туром обстеження, цей показник знизився на 0,04%. Найвищий показник забезпеченості гумусом у Коломийському та Івано-Франківському районах. Найнижчий – у Косівському та Надвірнянському районах.

Найважливішим ресурсом для забезпечення відтворення гумусу ґрунтів залишаються органічні добрива, рослинні рештки, побічна продукція, сидерати, тощо, внесення яких позитивно впливає на агрохімічні, фізичні та водно-повітряні властивості ґрунтів.

Обсяги внесення органічних добрив в області незначні, за останній тур склали лише 3,1 т/га посівної площі, тоді як мінімальна норма для забезпечення бездефіцитного балансу гумусу (залежно від ґрунтово-кліматичної зони) має становити в рік від 8 до 14 т/га.

Вирішуючи завдання оптимізації гумусового стану ґрунту, необхідно виходити з того, що його регулювання повинно здійснюватись усіма засобами землеробства (оптимізація співвідношення угідь і сівозмін, обробітку ґрунту, застосування усіх наявних джерел органічної речовини, тощо). Зважаючи на це необхідно:

- запровадження у виробництво ґрунтоохоронних сівозмін з оптимальним співвідношенням культур, а також за рахунок розширення площ під багаторічними травами, особливо бобовими, яких має бути не менше 10-15 %;

- вирощування проміжних культур і сидератів, заміна чистих парів зайнятими; застосування агротехнічних заходів, які сприяють більшому надходженню в ґрунт органічних речовин у вигляді кореневих і післязливних решток;

- створення умов для більш ефективної гуміфікації органічних матеріалів, що надходять до ґрунту, через застосування відповідних агротехнічних і агрохімічних заходів;

- створення і розробка принципово нових вермикомпостів і біокомпостів, рідких і твердих біомінеральних добрив, біостимуляторів росту рослин, які виробляють з різної органічної речовини методами біоконверсії. Доцільно проаналізувати обсяги відходів тваринницьких, а особливо птахоферм та свиновідгодівельних комплексів області і намітити шляхи їх використання в агросфері.

Результати агрохімічної паспортизації земель, які обстежували, свідчать про дуже низьку забезпеченість ґрунтів азотом, що легко гідролізується. Середньозважений показник вмісту легкогідролізного азоту в ґрунтах області є дуже низьким і становить 89 мг/кг ґрунту. Найнижча забезпеченість азотом, що легко гідролізується, спостерігається серед обстежених угідь Надвірнянського (72 мг/кг ґрунту) та Івано-Франківського (74-78 мг/кг ґрунту) районів. Тільки 1,6 % характеризуються середньою забезпеченістю лужногідролізним азотом. Угіддя із високим вмістом цього елементу взагалі відсутні.

Динаміка зміни вмісту рухомого фосфору безпосередньо пов'язана із кількістю застосування фосфорних добрив та виносу його з урожаєм сільськогосподарських культур.

Результати досліджень свідчать, що серед обстежених угідь переважають з середнім (28,0 %) та низьким (22,7 %) рівнями забезпеченості. Ґрунти з низьким вмістом сполук рухомого фосфору займають 20,5%, підвищеним – 13,8 %, високим – 15,0 %. Угіддя з дуже високою забезпеченістю серед обстежених взагалі відсутні.

Середньозважений показник вмісту рухомих сполук за методом Кірсанова в обстежених ґрунтах області складає 79 мг/кг ґрунту (84 мг/кг ґрунту в попередньому турі), що відповідає середньому рівневі забезпеченості. Аналіз в розрізі районів показує, що найкраще забезпечені рухомими формами фосфору сільськогосподарські угіддя Івано-Франківського (134 мг/кг ґрунту) та Коломийського районів (102-113 мг/кг ґрунту). Найнижчий вміст рухомих форм цього елемента у Верховинському та Калуському районах.

В обстежених землях області середньозважений вміст рухомих сполук калію за методом Кірсанова становить 140 мг/кг ґрунту, що відповідає підвищеному рівню забезпеченості та залишився на рівні попереднього туру.

В розрізі районів найкраща забезпеченість цим елементом у Коломийському (142-182 мг/кг ґрунту), Калуському (178 мг/кг ґрунту) районах. Найнижчий вміст рухомих сполук калію у Верховинському районі. Тут переважають ґрунти із дуже низьким, низьким та середнім вмістом рухомих сполук калію.

Таблиця 6.1.2.2.

Характеристика ґрунтів за вмістом гумусу*

Площа ґрунтів, %						Середньозважений показник, %
дуже низький < 1,1	низький 1,1-2,0	середній 2,1-3,0	підвищений 3,1-4,0	високий 4,1-5,0	дуже високий > 5,0	
0,1	7,8	35,7	35,1	17,6	3,8	3,29

*За даними Івано-Франківської філії ДУ «Держґрунтохорона»

Таблиця 6.1.2.3.

Характеристика ґрунтів за вмістом азоту, що легко гідролізується*

Площа ґрунтів, %				Середньозважений показник, мг/кг ґрунту (Корнфілд)
дуже низький < 101	низький 101-150	середній 151-200	підвищений > 200	
76,8	22,1	1,1	-	85

*За даними Івано-Франківської філії ДУ «Держґрунтохорона»

Таблиця 6.1.2.4.

Характеристика ґрунтів за вмістом рухомих сполук фосфору*

Площа ґрунтів, %						Середньозважений показник, мг/кг ґрунту (Кірсанов)
дуже низький < 21	низький 21-50	середній 51-100	підвищений 101-150	високий 151-200	дуже високий > 200	
22,7	20,1	27,2	13,6	16,3	-	81

*За даними Івано-Франківської філії ДУ «Держґрунтохорона»

Характеристика ґрунтів за вмістом рухомих сполук калію*

Площа ґрунтів, %						Середньозважений показник, мг/кг ґрунту (Кірсанов)
дуже низький < 21	низький 21-40	середній 41-80	підвищений 81-120	високий 121-180	дуже високий > 180	
3,7	24,2	21,7	20,2	30,3	-	134

*За даними Івано-Франківської філії ДУ «Держґрунтохорона»

Отже, для збереження та підвищення родючості ґрунтів та їх охорони в області необхідно впроваджувати науково обґрунтовані системи і технології використання добрив, хімічних меліорантів на основі даних агрохімічної паспортизації земель сільськогосподарського призначення.

6.1.3 Деградація земель

Ринкові відносини та зміна форми власності вимагають і нових підходів щодо розробки шляхів збереження, відтворення та підвищення родючості ґрунтів. Виробник сільськогосподарської продукції повинен орієнтуватися як на соціальні умови, так і на рівень ринково-господарських відносин, але в той же час згідно з Законом України «Про охорону земель» повинен враховувати екологічні наслідки свого господарювання та виконувати вимоги по захисту ґрунту від ерозії і забезпечувати відтворення родючості наданих йому земель в оренду й приватну власність.

На міжнародному рівні, і в Україні, зокрема, стоїть завдання щодо досягнення нейтрального рівня деградації земель (НДРЗ). Це стан, коли кількість та якість земельних ресурсів, необхідних для підтримання екосистемних функцій і послуг та підвищення продовольчої безпеки, залишається сталою або збільшується у визначених часових і просторових рамках та екосистемах.

Постановою Кабінету Міністрів України від 18 січня 2017 року створено Координаційну раду з питань боротьби з деградацією земель та опустелюванням, на першому засіданні якої прийнято основні добровільні національні завдання щодо досягнення НДРЗ в Україні, а саме:

- підтримання вмісту органічної речовини (гумусу) в ґрунтах;
- відновлення та стале використання торфовищ.

Отже, підтримання вмісту гумусу у ґрунті є не тільки справою аграріїв, а загальнонаціональним зобов'язанням перед міжнародною спільнотою. Вибір цього ключового показника попередження деградації земель зумовлений багатогранним регуляторним значенням органічного вуглецю у забезпеченні сталого функціонування ґрунтів, зокрема, зменшення ерозії ґрунтів, подолання їхньої агрофізичної та біологічної деградації, запобігання збідненню на поживні елементи, мінімізація засолення і підкислення ґрунтів, наслідків їх забруднення, а також регулювання водного режиму в зонах недостатнього або надлишкового зволоження.

Основні заходи досягнення нейтрального рівня деградації земель за показником вмісту ґрунтового органічного вуглецю систематизовано за

трьома напрямками.

1. Збільшення надходження органічної речовини до ґрунтів сільськогосподарських угідь завдяки:

- збільшенню врожайності сільськогосподарських культур;
- зміні структури посівних площ зі збільшенням частки бобових, додавання сидеральних культур до сівозмін;
- стимулюванню розвитку тваринництва, у т. ч. створення громадських сіножатей та пасовищ;
- стимулюванню розширення виробництва та застосування органічних добрив, у т. ч. з вторинної органічної сировини (переробка відходів на добрива) та місцевих природних ресурсів (сапропелі, торф, компости);
- стимулюванню розвитку біологічного землеробства.

2. Запобігання (мінімізація) втрат органічної речовини ґрунтів сільськогосподарських угідь шляхом:

- впорядкування орних земель шляхом виведення з ріллі схилів крутизною понад 7 градусів, та інших непридатних для розорювання угідь, консервації деградованих земель тощо;
- збереження та поліпшення стану існуючих та створення нових полезахисних лісосмуг й інших захисних насаджень, включаючи передачу їх спроможним землекористувачам;
- впровадження технологій мінімального та нульового обробітку ґрунту;
- запобігання випалюванню рослинності та її залишків на полях, насамперед – стерні.

3. Удосконалення нормативно-правового, інформаційного та організаційного забезпечення, включаючи прийняття та реалізацію нормативно-правових актів з питань:

- економічне стимулювання раціонального використання та охорони земель, збереження ґрунтів та відтворення їх родючості;
- удосконалення контролю та посилення відповідальності власників землі та землекористувачів за погіршення стану земель та ґрунтів;
- розроблення та впровадження стандартів та регламентів у сфері управління органічною речовиною ґрунту, виробництва та застосування органічних добрив;
- створення і забезпечення функціонування єдиної ґрунтово-інформаційної системи та Національного ґрунтово-інформаційного центру, забезпечення моніторингу вмісту органічного вуглецю у ґрунтах, його картографування та проведення агрохімічної паспортизації земель сільськогосподарського призначення.

Статтями 35 і 37 Закону України «Про охорону земель» передбачено, що юридичні та фізичні особи, які набувають права тимчасового користування сільськогосподарськими угіддями, у тому числі на правах оренди або сервітуту, зобов'язані проводити господарську діяльність способами, які не завдають шкідливого впливу на родючість ґрунтів, застосовувати екологічно безпечні технології обробітку, здійснювати заходи

щодо охорони ґрунтів, забезпечувати захист земель від забруднення, підкислення, засолення, виснаження ґрунтів на гумус, поживні елементи.

Згідно зі статтями 156 і 157 Земельного кодексу України та статтею 140 Цивільного кодексу України, для економічного стимулювання раціонального використання земель і підтримки земель у відповідному агроекологічному стані передбачено відшкодування збитків власників землі й землекористувачів за погіршення родючості ґрунтів на земельних ділянках сільськогосподарського призначення. При цьому шкода, заподіяна внаслідок порушення законодавства України про охорону земель, підлягає відшкодуванню у повному обсязі.

Для економічного стимулювання раціонального використання землі (підвищення відповідальності за ефективне використання угідь) Верховинський і вирівнювання умов господарювання (створення рівних умов на землях різної якості) доцільно запровадити диференційований підхід до земельного оподаткування, одним з варіантів може бути такий:

- у разі забезпечення позитивного балансу гумусу в ґрунті в році, що передує податковому (звітному) періоду для сплати податку, його ставка за один гектар земель сільськогосподарського призначення становить 0,1 % від їх нормативної грошової оцінки;
- у разі забезпечення рівноважного балансу гумусу в ґрунті в році, що передує податковому (звітному) періоду для сплати податку, його ставка за один гектар земель сільськогосподарського призначення становить 0,5 % від їх нормативної грошової оцінки;
- у разі забезпечення дефіцитного балансу гумусу в ґрунті в році, що передує податковому (звітному) періоду для сплати податку, його ставка за один гектар земель сільськогосподарського призначення становить 1 % від їх нормативної грошової оцінки;

Платниками податку мають бути юридичні особи, які є власниками або землекористувачами (орендарями) земель сільськогосподарського призначення, які ведуть товарне сільськогосподарське виробництво та фермерське господарство за місцем розташування земельної ділянки. Сільськогосподарські підприємства й фермерські господарства, що виробляють органічно (екологічно безпечно) аграрну продукцію, від сплати земельного податку повинні бути звільнені. 50 % коштів від цього податку слід направляти в Фонд відтворення родючості ґрунтів з наступним їх цільовим використанням для фінансування ґрунтоохоронних заходів, які не під силу провести самим товаровиробникам. 50 % коштів слід використовувати на фінансове стимулювання землевласників і землекористувачів, які покращують стан родючості земель, що використовують.

Раціональне землекористування, повинно передбачати:

- періодичне суцільне великомасштабне і детальне ґрунтове обстеження систематичний моніторинг ґрунтового покриття ;

- обов'язкове субсидування аграрного сектору, бо за ринкових умов фермер не в змозі впроваджувати новітні ґрунтозбережувальні технології, ефективно господарювати і підтримувати родючість ґрунтів. Але неодмінна умова отримання фермером субсидій – відсутність будь-яких порушень агротехнологій;

- сприяння впровадженню новітніх ґрунтозбережувальних технологій.

Введенню повноцінної приватної власності на землю повинно передувати вирішення піднятих питань. Цьому сприятиме «європейська ґрунтова політика», яку в Україні треба імплементувати у зв'язку з обраним країною європейським вибором. Така політика означатиме всіляке сприяння державою впровадженню ґрунтоохоронних агротехнологій і примусово-заохочувальний підхід до землекористувача. Для цього необхідна постійно діюча єдина державна служба з моніторингу та охорони ґрунтів, яка забезпечить ефективну державну систему контролю якості землекористування.

Таблиця 6.1.3.1.

Поширеність деградаційних процесів*

Види деградованих земель	За роками			
	2021		2022	
	Площа земель, підданих впливу, тис. га	% від загальної площі регіону	Площа земель, підданих впливу, тис. га	% від загальної площі регіону
Дефляційно небезпечні землі (с/г угіддя)	-	-	-	-
Землі (с/г угіддя), піддані водній ерозії	10,8213	0,78	-	-
Землі (с/г угіддя), піддані сумісній дії водної та вітрової ерозії	-	-	-	-
Землі (с/г угіддя) з кислими ґрунтами	0,897	0,06	-	-
Землі (с/г угіддя) із засоленими ґрунтами	0,005	-	-	-
Землі (с/г угіддя) із солонцюватими ґрунтами	0,003	-	-	-
Землі (с/г угіддя) із солонцевими комплексами	0,001	-	-	-
Землі (с/г угіддя) осолоділі	0,001	-	-	-
Землі (с/г угіддя) перезволожені	0,002	-	-	-
Землі (с/г угіддя) заболочені	0,254	0,02	-	-
Землі (с/г угіддя) кам'янисті	1,217	0,09	-	-
Землі, що піддані зсувам	0,586	0,04	-	-
Землі над породами, що здатні до карстування, у тому числі під 1008 од. карстопроявів	0,01	-	-	-
Забруднені землі (с/г угіддя), які не використовуються у с/г виробництві	0,001	-	-	-
Землі, що перебувають у стані консервації	0,0	0,0	-	-
Підтоплені землі	0,205	0,01	-	-
Порушені землі	1,574	0,11	1,57	0,11

*За даними Головного управління Держгеокадастру в Івано-Франківській області

6.2. Основні чинники антропогенного впливу на земельні ресурси та ґрунти

Аналіз даних сучасного стану і співвідношення угідь свідчить про те, що найбільші порушення відбулися в передгірських і рівнинних районах. Ступінь сільськогосподарської освоєності території тут коливається в межах відповідно 54-64 % і 63-77 %. Загальна розораність перевищує межу екологічної збалансованості як у рівнинних – 52 %, так і в передгірських районах – 43 %. В рівнинних районах розорано в середньому 77 % сільськогосподарських угідь, у передгірських – 72%. Найбільш розораними є землі у Коломийському (63,5-67,3 %) та Івано-Франківському (51-57,3 %) районах.

Регіон Карпат і прилеглих територій має певні територіальні відмінності щодо характеру використання земель. Вони зумовлені зональністю природних умов, особливостями розселення населення, значенням окремих районів у вирощуванні тих чи інших видів сільськогосподарських культур.

Як наслідок високої сільськогосподарської освоєності земельного фонду без належних заходів щодо її охорони і відтворення, як виробничого ресурсу та важливої складової навколишнього середовища, є прогресуюча деградація земель, що створює загрозу екологічній безпеці області.

Сільськогосподарські підприємства на сьогоднішній день більшою мірою зацікавлені в інтенсивній експлуатації землі з метою одержання максимальної кількості продукції, ніж у збереженні ґрунтів і відтворенні їх родючості.

6.3. Державна політика та заходи у сфері охорони земель

6.3.1. Практичні заходи

6.3.2. Нормативно-правове, фінансове та інституційне забезпечення, міжнародне співробітництво

Охорона земель – система правових, організаційних, економічних, технологічних та інших заходів, спрямованих на раціональне використання земель, запобігання необґрунтованому вилученню земель сільськогосподарського призначення для несільськогосподарських потреб, захист від шкідливого антропогенного впливу, відтворення і підвищення родючості ґрунтів, підвищення продуктивності земель лісового фонду, забезпечення особливого режиму використання земель природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного та історико-культурного призначення.

Необхідно створити такі умови, щоб охорона родючості ґрунтів була вигідною землекористувачеві незалежно від форм власності. Зокрема, слід запровадити: обов'язкову фіксацію стану родючості ґрунтів на момент передачі в оренду або продажу й далі в процесі їхнього моніторингу; значні штрафні санкції аж до позбавлення права власності на їхню земельну ділянку й повернення її в державну власність або припинення орендних відносин у разі грубого порушення правил раціонального землекористування (незалежно від форми власності на землю); державну фінансову підтримку (субсидії) лише тим, хто дотримується ґрунтозахисних норм, забезпечуючи принаймні просте

відтворення родючості.

У 2022 році структурним підрозділом обласної державної адміністрації у сфері охорони навколишнього природного середовища відповідно до наданих повноважень розглянуто 1 проект землеустрою щодо відведення земельних ділянок, 3 робочих проекти землеустрою щодо поліпшення сільськогосподарських угідь земельних ділянок.

Основними завданнями державного контролю за використанням та охороною земель, згідно зі ст. 2 Закону України «Про державний контроль за використанням та охороною земель»:

- ✓ забезпечення дотримання органами державної влади, органами місцевого самоврядування, фізичними та юридичними особами земельного законодавства України;

- ✓ забезпечення реалізації державної політики у сфері охорони та раціонального використання земель;

- ✓ запобігання порушень законодавства України у сфері використання та охорони земель, своєчасне виявлення таких порушень і вжиття відповідних заходів по їх усуненню;

- ✓ забезпечення дотримання власниками землі та землекористувачами стандартів і нормативів в області охорони та використання земель, запобігання забруднення земель і зниження родючості ґрунтів, погіршення стану рослинного та тваринного світу, водних та інших природних ресурсів.

Основними принципами здійснення державного контролю за використанням та охороною земель є:

- ✓ забезпечення раціонального використання та охорони земель як основного національного багатства, що перебуває під особливою охороною держави;

- ✓ пріоритет вимог екологічної безпеки у використанні земельних ресурсів над економічними інтересами;

- ✓ повне відшкодування шкоди, заподіяної довкіллю внаслідок порушення земельного законодавства України;

- ✓ поєднання заходів економічного стимулювання і відповідальності у сфері використання та охорони земель.

Державний контроль за використанням та охороною земель, дотриманням вимог законодавства України про охорону земель і моніторинг ґрунтів здійснюються шляхом:

- ✓ проведення перевірок;

- ✓ розгляду звернень юридичних і фізичних осіб;

- ✓ участі у прийнятті в експлуатацію меліоративних систем і рекультивованих земель, захисних лісонасаджень, протиерозійних гідротехнічних споруд та інших об'єктів, які споруджуються з метою підвищення родючості ґрунтів та забезпечення охорони земель;

- ✓ розгляду документації із землеустрою, пов'язаної з використанням та охороною земель;

- ✓ проведення моніторингу ґрунтів та агрохімічної паспортизації земель сільськогосподарського призначення.

7. НАДРА

7.1. Мінерально-сировинна база

7.1.1. Стан та використання мінерально-сировинної бази

В області розвідані родовища нафти та газу, озокериту, кам'яної і калійної солей, сірки, сировини для будівельних матеріалів, а також є сприятливі умови для видобування мідноколчеданних та поліметалічних руд, наявні мінеральні води з бальнеологічними властивостями.

Сировинна база області складається з корисних копалин паливно-енергетичного напрямку (газ, нафта, конденсат, торф), сировина для виробництва будівельних матеріалів, підземні води та грязі, гірничо-хімічні корисні копалини (кам'яна, калійна та магнезова солі, карбонатна сировина для вапнування кислих ґрунтів, карбонатна сировина для цукрової промисловості, сірка), гірничорудні корисні копалини.

У межах області відомо 43 родовища вуглеводнів, з яких промисловістю розробляються 32 родовища. До найголовніших родовищ нафти, внесених у реєстр Державного балансу запасів корисних копалин України, віднесені Долинське, Північно-Долинське, Струтинське, Битків-Бабченське.

Область повністю забезпечена розвіданими запасами солі кухонної, цементної сировини, вапняку для випалювання вапна, гіпсу, піщано-гравійних матеріалів, цегельно-черепичної та керамзитової сировини.

Мінеральні води представлені водами без специфічних компонентів, особливості яких визначаються основним іонним складом і загальною мінералізацією (від малої до міцної розсільної), а також водами – вуглекислими, бромистими, йодованими, з підвищеною температурою. Із родовищ мінеральних вод, що мають затверджені експлуатаційні запаси в області, наявні 14 родовищ.

На півночі області наявне родовище лікувальних грязей Черченське.

7.2. Система моніторингу геологічного середовища

Моніторинг стану геологічного середовища проводиться Державною службою геології та надр України та державними геологічними підприємствами, що належать до сфери управління Державної служби геології та надр України щодо: підземних вод (ресурси та використання); ендегенних та екзогенних процесів (видові і просторові характеристики, активність прояву); геофізичних полів (фонові та аномальні визначення); геохімічного стану ландшафтів (вміст і поширення природних і техногенних хімічних елементів і сполук).

Протягом 2022 року Державною геологічною службою проведення геологорозвідувальних робіт не фінансувалося, обстеження ділянок розвитку небезпечних геологічних процесів та моніторинг підземних вод ДП «Західукргеологія» не проводилися.

7.2.1. Підземні води: ресурси, використання, якість

Протягом 2022 року Державною геологічною службою проведення геологорозвідувальних робіт не фінансувалося, обстеження ділянок розвитку

небезпечних геологічних процесів ДП «Західукргеологія» не проводилися.

У відповідності до звіту по формі 7-гр за інформацією отриманою від ДП ПрАТ «НАК «Надра України» «Західукргеологія» (ДП «Західукргеологія») по Івано-Франківській області видобуток підземної води у 2021 році проводився з 3 ділянок: 2 ділянки КП «Житловик» Івано-Франківського району та 1 ділянка ТОВ «Аріон» Івано-Франківського району, що становив 511,0 тис. м³/рік (1,4 тис.м³/добу).

Відповідно до цієї ж форми звітності у 2021 році споживання підземних вод водоводокористувачами Івано-Франківської області становило 1113,0 тис.м³/рік (3,0 тис.м³/добу).

Якість підземних вод питного та технічного призначення відповідала нормативним документам. Згідно звітної форми 7-гр у 2021 році ділянок та осередків забруднення підземних вод не виявлено.

7.2.2. Екзогенні геологічні процеси

Протягом 2022 року Державною геологічною службою проведення геологорозвідувальних робіт не фінансувалося, обстеження ділянок розвитку небезпечних геологічних процесів ДП «Західукргеологія» не проводилися.

У 2021 році обстежено 18 зсувних осередків I категорій, які знаходяться в стадії тимчасової стабілізації. Зсувні схили на ділянках «Калуш» та «Делятин» знаходилися у напруженому стані, спостерігалася незначна активізація зсувних процесів.

Локально-об'єктовий режим спостережень на моніторингових ділянках II категорії досліджень проводився на наступних зсуво- карстонебезпечних ділянках: «Джурів», «Нивочин», «Косів», «Снятин», «Прутець-Чемигівський», «Делятин», «Ракшів» та «Гавриляк». Зсувні ділянки, в основному, знаходяться у стані тимчасової стабілізації. Зсувні схили переважно задерновані, опливини заросли травою. На ділянках «Снятин», «Нивочин» на зсувних схилах спостерігалася незначна активізація зсувних процесів. Відмічена незначна активізація на двох зсувних осередках північно-східної околиці с-ща Делятин. В напруженому стані знаходилися зсувні схили р. Черемош в околицях сіл Розтоки та Шепіт Косівського району. Активізація зсувних та ерозійних процесів спостерігалася в районі с. Микуличин, вздовж струмка Прутець Чемигівський.

Згідно III категорії досліджень моніторингові режимні спостереження проводилися на ділянці «Калуш-Голинської», в межах Калуш-Голинського родовища калійних солей та Домбровського кар'єру спостерігалася активізація карстових процесів та просадочних явищ. Просідання денної поверхні відмічається в межах солевидобувних гірничих виробіток, які експлуатували шахтним методом в районі м. Калуш.

Найбільш небезпечні сільові долини приурочені до середньо-високогірської зони в басейнах рік Чорний та Білий Черемош, Рибниця, Прут, Бистриць Солотвинської та Надвірнянської, Лімниці.

Можлива активізація річкової ерозії в басейнах річок Бистриця Солотвинська та Надвірнянська, Прут, Черемош, Лімниця, Свіча, Луква.

7.3. Дозвільна діяльність у сфері використання надр

Кількість спеціальних дозволів на користування надрами зареєстрованих в ДНВП «Геоінформ України»

Таблиця 7.3.1.

Спеціальні дозволи на користування надрами	За роками		
	2020 рік	2021 рік	2022 рік
Кількість виданих	4	9	7
Кількість анульованих	-	3	8

7.4. Геологічний контроль за вивченням та використанням надр

Згідно з вимогами ст. 61 Кодексу України «Про надра», державний контроль за геологічним вивченням надр (державний геологічний контроль) та раціональним і ефективним використанням надр України здійснюється центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр.

На офіційному веб-сайті Державної служби геології та надр України за посиланням: <https://www.geo.gov.ua/geokontrol/richni-zvity/> розміщено Звіт про результати роботи Департаменту державного геологічного контролю Державної служби геології та надр України за 2022 рік.

7.5. Державна політика та заходи щодо геологічного вивчення та раціонального використання надр

З метою здійснення реформи в галузі надрокористування у 2022 році прийнято ряд нормативно-правових актів:

- Закон України від 01.12.2022 № 2805-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення законодавства у сфері користування надрами» (стало можливим отримання спецдозволу за 60 днів і початок видобування через 5 місяців);
- постанова Кабінету Міністрів України від 26.07.2022 № 836 «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо користування надрами» (пакет змін до 4-х актів Уряду, що передбачає підвищення ефективності аукціонів та скорочення строків їх проведення, уніфікацію визначення вартості геологічної інформації);
- постанова Кабінету Міністрів України від 27.09.2022 № 1056 «Про внесення зміни до пункту 4 Положення про Державну службу геології та надр України»;
- наказ Міндовкілля від 05.09.2022 № 341 «Про затвердження Змін до Положення про порядок організації та виконання дослідно-промислової розробки родовищ корисних копалин загальнодержавного значення», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 20 вересня 2022 року за № 1091/38427;
- наказ Міндовкілля від 05.09.2022 № 342 «Про затвердження Порядку функціонування електронного кабінету надрокористувача», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 21 жовтня 2022 року за № 1302/38638;

- наказ Міндовкілля від 15.09.2022 № 366 «Про затвердження Методики визначення розмірів відшкодування збитків, заподіяних державі внаслідок самовільного користування надрами», зареєстрований в Міністерстві юстиції України від 28 жовтня 2022 року за № 1337/38673;
- наказ Міндовкілля від 12.10.2022 № 422 «Про затвердження Змін до Порядку державної реєстрації робіт і досліджень, пов'язаних із геологічним вивченням надр», зареєстрований Міністерством юстиції України від 31 жовтня 2022 року за № 1342/38678;
- наказ Міндовкілля «Про затвердження Змін до Правил розробки нафтових і газових родовищ» від 15.09.2022 № 365, зареєстрований в Міністерстві юстиції України від 08 листопада 2022 року за № 1385/38721;
- наказ Міндовкілля від 19.09.2022 № 380 «Про затвердження Інструкції зі складання проєктів та кошторисів на проведення геологорозвідувальних робіт», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 15 листопада 2022 року за № 1410/38746.

8. ВІДХОДИ

8.1. Структура утворення та накопичення відходів*

За даними Головного управління статистики в Івано-Франківській області протягом 2022 року в області утворилось 650,021 тис. т відходів I-IV класів небезпеки, з них: 516,611 тис. т від економічної діяльності підприємств і організацій. Відходи I-III класу небезпеки склали 610,7 тонн.

Рис. 8.1.1 Динаміка утворення відходів I-IV класів небезпеки за останні п'ять років.

Найбільше утворено відходів I-IV класів небезпеки у Калуському районі – 451020,0 тонн, а найменше у Косівському районі – 152,3 тонни.

*Інформація попередня та може бути уточнена після оприлюднення на державному рівні.

Основними накопичувачами промислових відходів IV класу небезпеки є: ВП «Бурштинська ТЕС» АТ «ДТЕК Західенерго», Філія «Калуська ТЕЦ» ТОВ «Костанза» (шлак паливний, пил зольний вугільний); КП «Житловик», КП «Екоресурс», Комунальне підприємство Рожнятівської селищної ради,

КП «ЖЕК» Брошнів-Осадської селищної ради, Болехівський комбінат комунальних підприємств, ТЗОВ «Колокомунсервіс», КП «Надвірнакомунсервіс», КП «Полігон ТПВ», КП «Комунгосп» Долинської міської ради, Рогатинське Будинкоуправління, КП «Покуття-Комунальник», КП «Городенка-Житлосервіс» (відходи комунальні (міські) змішані, у т. ч. сміття з урн); ПАТ «Шкіряник» (шлами, які містять хром); КП «Івано-Франківськводокотехпром» (шлам водоочистки, відходи тверді первинного фільтрування та просіювання у т. ч. солі важких металів); КП «Водоканал» Долинської міської ради, КП «Надвірнаводоканал» (шлам від очищення вод стічних комунальних (міських), Городенківське ДУВКГ (мул активний надлишковий), ТЗОВ «Карпатнафтохім» (шлам, що утворюється від освітлення води).

Таблиця 8.1.1.

Підприємства – основні накопичувачі промислових відходів*

№ з/п	Назва підприємства	Найменування відходу	Накопичено відходів станом на початок звітнього періоду, т	Фактично утворилось відходів на підприємстві за 2022 рік, т	Накопичено відходів станом на кінець звітнього року, т
1	2	3	5	6	7
1	ВП «Бурштинська ТЕС» АТ «ДТЕК Західенерго»	Пил зольний вугільний	9137000	-	9137000
2	ВП «Бурштинська ТЕС» АТ «ДТЕК Західенерго»	Пил зольний вугільний	28619275	762818	29204189
3	ВП «Бурштинська ТЕС» АТ «ДТЕК Західенерго»	Шлак паливний	2861273	149673	2925065
4	ВП «Бурштинська ТЕС» АТ «ДТЕК Західенерго»	Шлам від освітлення води	1360000	500	1360000
5	КП «Еко-сервіс» Бурштинської міської ради	Відходи комунальні (міські) змішані, у т. ч. сміття з урн	104068,83	11538,37	115607,22
6	КП «Івано- Франківськводокотехпром»	Відходи тверді первинного фільтрування та просіювання у т. ч. солі важких металів	-	172,1	47 982,65
7	КП «Івано- Франківськводокотехпром»	Шлам від очищення вод стічних комунальних (міських)	-	12 613,025	455 781,534
8	Комунальне підприємство «Богородчанське виробниче управління водопровідно- каналізаційного господарства»	Шлам від очищення вод стічних комунальних (міських)	2429,1	70,7	2499,8
9	КП «ПОЛІГОН ТПВ»	Відходи комунальні (міські) змішані, у т. ч. сміття з урн	2582275,497	90270,103	2672545,6
10	РОГАТИНСЬКЕ БУДИНКОУПРАВЛІННЯ	Відходи комунальні (міські) змішані, у т. ч. сміття з урн	121735,7	3229,8	124965,5
11	КП «Водоканал» Долинської міської ради	Шлам від очищення вод стічних комунальних (міських)	-	228,44	11687,75

1	2	3	5	6	7
12	КП «ЕКОРЕСУРС»	Відходи комунальні (міські) змішані, у т. ч. сміття з урн	543268,463	22787,286	566055,749
13	Комунальне підприємство Рожнятівської селищної ради	Відходи комунальні (міські) змішані, у т. ч. сміття з урн	50190	1088	51278
14	Комунальне підприємство «ЖЕК» Брошнів-Осадської селищної ради	Відходи комунальні (міські) змішані, у т. ч. сміття з урн	57409	3750	61159
16	Болехівський комбінат комунальних підприємств	Відходи комунальні (міські) змішані, у т. ч. сміття з урн	47452	1935	49837
16	ТзОВ «КАРПАТНАФТОХІМ»	Шлам, що утворюється від освітлення води	-	91,291	10 431, 520
17	КП «КОМУНГОСП» Долинської міської ради	Відходи комунальні (міські) змішані, у т. ч. сміття з урн	216965	11999	228964
18	НГВУ «Долина нафтогаз» ПАТ «Укрнафта»	Нафтошлам механічної очистки вод стічних	9574,829	5551,149	10953,803
19	Філія «Калуська ТЕЦ» ТОВ «Костанза»	Шлак паливний	-	983	320968
20	Філія «Калуська ТЕЦ» ТОВ «Костанза»	Пил зольний вугільний	-	3105	1667802
21	КП «Полігон Екологія»	Відходи комунальні (міські) змішані, у т. ч. сміття з урн	9205	5696	14901
22	КП «ПОКУТТЯ-КОМУНАЛЬНИК»	Відходи комунальні (міські) змішані, у т. ч. сміття з урн	13140,06	1177,23	14317,29
23	Городенківське державне виробниче управління водопровідно-каналізаційного господарства	Мул активний надлишковий	60,000	28,500	88,500
24	КП «Городенка-Житлосервіс»	Відходи комунальні (міські) змішані, у т. ч. сміття з урн	14247	334	14581
25	КП «НАДВІРНАКОМУНСЕРВІС»	Відходи комунальні (міські) змішані, у т. ч. сміття з урн	18311,81	4319,66	187438,47
26	КП «Надвірна водоканал»	Шлам від очищення вод стічних комунальних (міських)	1817	236	2053

* За даними суб'єктів господарювання

8.2. Поводження з відходами (збирання, зберігання, утилізація та видалення)

Таблиця 8.2.1.

Основні показники утворення та поведіння з відходами I–IV класів небезпеки*

Показники	2020	2021	2022 ¹
Утворено відходів	1729,8	790,396	650,021
Зібрано, отримано зі сторони	406,015	366,985	330,297
Утилізовано, оброблено (перероблено)	525,326	499,038	453,023
Підготовлено до утилізації	0,043	0,0472	0,0403
Спалено, у т.ч. з метою:	49,9	49,3	45,8
отримання енергії	48,4	48,6	45,2
теплової переробки відходів	0,157	0,717	0,565
Передано для утилізації	148,242	159,238	135,790
Передано для видалення	69,561	52,607	52,589
Експортовано	-	-	-
Видалено у спеціально відведених місцях чи об'єктах	1164,3	253,205	146,536
у тому числі на спеціально обладнані звалища	248,263	250,765	145,365
Загальний обсяг відходів, накопичених протягом експлуатації, у спеціально відведених місцях чи об'єктах на кінець року	6744,23**	-	-

* За даними Головного управління статистики в області

** Дані наведено за місцем реєстрації суб'єктів господарської діяльності.

¹ Інформація попередня та може бути уточнена після оприлюднення на державному рівні.

До основних видів відходів I – IV класів небезпеки, що утилізовано в 2022 році відносяться: тваринні екскременти, сеча та гній – 369,241 тис. т; відходи рослинного походження – 41,257 тис. т; інші мінеральні відходи – 25,686 тис. т; відходи згоряння – 12,226 тис. тонн.

Таблиця 8.2.2

Інформація про кількість діючих місць видалення ТПВ

№ п/п	Назва одиниці адміністративно-територіального устрою	Кількість	Площі під твердими побутовими відходами, га	Зміни площі (+/-) у відношенні до попереднього року
1	Верховинський район	-	-	-
2	Івано-Франківський район	6	35,545	-
3	Калуський район	5	22,4352	1,569
4	Коломийський район	3	23,7	-
5	Косівський район	-	-	-
6	Надвірнянський район	1	3,8	-
	Всього	15	87,3802	-

8.3. Транскордонні перевезення небезпечних відходів

З метою забезпечення дотримання вимог екологічної безпеки у здійсненні експорту, імпорту та транзиту відходів, враховуючи рекомендації Базельської конвенції про контроль за транскордонним перевезенням небезпечних відходів та їх видаленням, Кабінет Міністрів України постановив затвердити категорії небезпечних відходів, ввезення яких в Україну забороняється, та Положення про контроль за транскордонним перевезенням відходів і їх утилізацією/видаленням. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України є спеціально уповноваженим органом у сфері контролю за транскордонним перевезенням відходів і їх утилізацією/видаленням.

У 2022 році небезпечні відходи з інших країн на територію Івано-Франківської області не ввозились.

8.4. Державна політика та заходи у сфері поводження з відходами

З метою виконання розпорядження Кабінету Міністрів України від 20.02.2019 року № 117-р «Про затвердження Національного плану управління відходами до 2030 року», в області проводилася робота із реалізації Регіонального плану управління відходами в Івано-Франківській області до 2030 року щодо підготовки документації для будівництва регіональних об'єктів поводження з відходами.

9. ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА

9.1. Екологічна безпека як складова національної безпеки

Сучасну екологічну ситуацію в Івано-Франківській області не можна вважати задовільною, незважаючи на зменшення за останні роки антропогенно-техногенного навантаження на природне середовище та здійснення ряду природоохоронних заходів.

До факторів, які обумовлюють складну екологічну ситуацію, належать:

1. Порушення законів природокористування при обґрунтуванні моделей виробництва і споживання та розвитку територій.

2. Галузевий підхід при плануванні природокористування, відсутність системного підходу, системи інтегрального управління природними ресурсами, недотримання екологічно обґрунтованих норм використання ресурсів.

3. Руїнування у процесі освоєння території і господарської діяльності біогеоценотичного покриву і функціональної цілісності природних екосистем, порушення оптимальної структури ландшафтоформуючих компонентів на водозборах рік.

4. Екологічно необґрунтована (деформована) структура промислово-виробничого сектора економіки, недостатня потужність і ефективність пилогазоочисних установок та споруд для очищення промислових і комунально-побутових стічних вод.

5. Недотримання у всіх сферах виробничої діяльності природоохоронних вимог і основних принципів сталого природокористування: системність –

безперервність – невиснажливе використання – відтворення – збереження – охорона.

6. Забудова територій без урахування наявності зсувонебезпечних ділянок, селевих потоків, карсту та імовірності затоплення території.

7. Не впроваджується система управління навколишнім природним середовищем згідно стандарту ISO-1400 (ДСТУ-14000-97).

8. Розорювання земель на ерозійно небезпечних схилах, відсутність системи протиерозійних і стокорегулюючих заходів.

На території області сформувались 4 природно-територіальні комплекси з різним ступенем антропогенізації:

- промислово-міські (Івано-Франківський, Калуський, Надвірнянський, Коломийський);
- промислово-нафтогазовидобувні (Калуський та Надвірнянський);
- аграрно-промислові (Івано-Франківський та Коломийський);
- лісогосподарські (Верховинський, Калуський, Івано-Франківський).

До територій з найбільш складною екологічною ситуацією належать території Калуського (АТ «Оріана», ТОВ «Карпатнафтохім», ТОВ «Уніплит», НГВУ «Долинанфтогаз», ТОВ «Свісс Кроно»), Івано-Франківського (ВП «Бурштинська ТЕС» АТ «ДТЕК Західенерго», ПрАТ «Івано-Франківськцемент») та Надвірнянського (ПАТ «Нафтохімік Прикарпаття», НГВУ «Надвірнанфтогаз», ТОВ «Свиспан Лімітед») районів.

9.2. Об'єкти підвищеної небезпеки

В області наявна низка підприємств, які в процесі своєї діяльності, природних чи соціальних умов характеризуються певним рівнем екологічного ризику і таким чином створюють потенційну або пряму загрозу для довкілля, життя та здоров'я людини, зокрема: ВП «Бурштинська ТЕС» АТ «ДТЕК Західенерго» (виробництво електроенергії), ПАТ «Нафтохімік Прикарпаття», ТОВ «Карпатнафтохім», ПрАТ «Івано-Франківськцемент» (хімічна і нафтохімічна промисловість), НГВУ «Надвірнанфтогаз», НГВУ «Долинанфтогаз», ТОВ «Оріана-Еко» (добувна промисловість), ТОВ «Уніплит», ТОВ «Свісс Кроно», ТОВ «Свиспан Лімітед» (деревообробна промисловість), ТзОВ «Гудвеллі Україна» (сільське господарство), КП «Івано-Франківськводокотехпром», Філія «Калуська ТЕЦ» ТОВ «Костанза», КП «Полігон ТПВ» (житлово-комунальне господарство).

9.3. Радіаційна безпека

На території області радіологічні спостереження, зокрема: заміри радіаційного природного фону; дослідження харчової продукції, ґрунтів, в межах повноважень проводять Івано-Франківський обласний центр з гідрометеорології, Державна установа «Івано-Франківський обласний центр контролю та профілактики хвороб МОЗ України», Івано-Франківська філія Державної установи «Інститут охорони ґрунтів України» та відповідна інформація щоденно розміщується на інтернет ресурсах.

9.3.1. Стан радіоактивного забруднення території Івано-Франківської області

Радіаційний фон на території Івано-Франківської області у 2022 році вимірювався Івано-Франківським обласним центром гідрометеорології на п'яти метеостанціях: Івано-Франківськ, Долина, Коломия, Яремче та Пожижевська, радіаційний фон на території області, перебував в межах норми.

Забруднення території техногенними та техногенно-підсиленними джерелами природного походження*

Таблиця 9.3.1.1

№з/п	Назва адміністративно-територіальної одиниці (район)	Радіаційний фон на території, мкР/год	Питома активність забруднюючих радіонуклідів, Бк/кг земель	
			цезій-137 (техногенний) сер.	стронцій-90 (техногенний) сер.
1	Верховинський	10	54,49	4,53
2	Івано-Франківський	11	43,14	2,42
3	Калуський	10	27,90	2,38
4	Коломийський	11	53,00	4,93
5	Косівський	11	49,49	3,34
6	Надвірнянський	12	42,73	2,09

*За даними Івано-Франківська філія ДУ «Держгрунтохорона»

9.3.2. Поводження з радіоактивними відходами

На території Івано-Франківської області радіоактивні відходи відсутні.

9.3.3. Стан радіаційної безпеки у зоні відчуження і зоні безумовного (обов'язкового) відселення

Територія Івано-Франківської області не відноситься до зони відчуження і зони безумовного (обов'язкового) відселення.

9.4. Тимчасово окуповані території

У Івано-Франківській області відсутні окуповані території.

9.5. Державна політика та заходи з забезпечення екологічної безпеки

Основне завдання і роль державного управління в сфері охорони довкілля і раціонального природокористування є забезпечення екологічної безпеки країни і регіонів, формування державної екологічної політики, проведення природоохоронних заходів, законодавча екологічна творчість, наукові й практичні дослідження, спостереження і контроль за станом навколишнього середовища, планування, прогнозування і розробка програм природоохоронної діяльності, проведення екологічної експертизи і видача ліцензій на ресурсовикористання, притягання за порушення екологічних норм до відповідальності та багато інше.

10. ПРОМИСЛОВІСТЬ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА НАВКОЛИШНЄ ПРИРОДНЕ СЕРЕДОВИЩЕ

10.1 Структура та обсяги промислового виробництва

Промисловими підприємствами у 2022 році реалізовано продукції на суму 84,0 млрд грн. Значну питому вагу в структурі обсягу реалізованої продукції займає постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря (43,0%), добувна промисловість і розроблення кар'єрів (11,7%), виробництво гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції (11,1%), виробництво хімічних речовин і хімічної продукції (9,4%), виготовлення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічна діяльність (8,0%).

Індекс промислової продукції у 2022 році в області порівняно з попереднім роком склав 74,2%.

Значні частки обсягу реалізованої продукції промислових підприємств у відповідних галузях належать:

- постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря – ВП «Бурштинська ТЕС» ПАТ «ДТЕК Західенерго»;
- виробництво хімічних речовин і хімічної продукції – ТОВ «Карпатнафтохім»;
- виробництво гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції – ПАТ «Івано-Франківськцемент»;
- добувна промисловість і розроблення кар'єрів: НГВУ «Долинанафтогаз» та НГВУ «Надвірнанафтогаз» ПАТ «Укрнафта»;
- виготовлення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічна діяльність: ТОВ «Свісс Кроно», ТОВ «Таркетт Вінісін».

10.2 Вплив на навколишнє середовище

10.2.1 Гірничодобувна промисловість

Івано-Франківська область має значний гірничодобувний потенціал. Сировинною базою є родовище Прикарпатського калієносного басейну. В кінці ХХ ст. калійні солі добували підземним і відкритим способами. У Калуші виробляли калійні добрива, магній, хлор, каустичну соду і ін. На території ДП «Калійний завод» АТ «Оріана» розташовані відпрацьовані рудники, Домбровський кар'єр, 2 відвали розкритих порід, 2 хвостосховища та шламонакопичувач, які негативно впливають на природне середовище та викликають небезпечні процеси, а саме: просідання земної поверхні, утворення провальних воронок, карсту, зсувів, забруднення земель, поверхневих та підземних вод.

На території області також є незначні запаси торфу, розробкою та видобутком якого займаються ПрАТ «Івано-Франківськторф», ТОВ «АГРО УКРАЇНА ЗАХІД».

Крім того, на території області працюють підприємства, які експлуатують родовища, що є сировиною для виробництва будівельних матеріалів: суглинки, будівельні піски, пісковики, піщано-гравійна суміш, керамзитні глини, вапняки, мергелі та інші. Основною проблемою цих підприємств є відсутність рекультивації відпрацьованих ділянок родовищ, а на

підприємствах, що займалися видобутком та реалізацією будівельного піску (Воронівське родовище піску) наявність на відпрацьованих площах кар'єрів включень закам'янілих валунів пісковика, які спостерігаються у всіх родовищах будівельних пісків, що розташовані на території Рогатинської територіальної громади (до 40%).

10.2.2. Металургійна промисловість

Металургійна промисловість в Івано-Франківській області не розвинена.

10.2.3. Хімічна та нафтохімічна промисловість

Виробництво хімічних речовин і хімічної продукції здійснює 20 промислових підприємств, які підвищують рівень промислово-технологічної переробки та конкурентоспроможність продукції в області.

Серед найбільших виробників галузі є ТзОВ «Карпатнафтохім», ТОВ «Карпат Смоли», ДП «Калуський дослідно-експериментальний завод» інституту хімії поверхні Національної академії наук України, ТОВ «Завод ДК «Орісіл», ПрАТ «Завод ТОС «Барва», ТОВ «Падана Кемікал Компаундс», ТОВ «Голд-Дроп-Україна», ТОВ «Поліком» та інші.

В галузі виробляється продукція важкого органічного синтезу (етилен, пропілен, бензол, вінілхлорид, поліетилен), хлор, сода каустична, карбамідо-формальдегідні смоли, аеросил (двоокис кремнію), продукція малотоннажної хімії, поверхнево-активні речовини, побутова хімія.

Основними здобутками за останні роки є освоєння виробництва нових видів продукції, зокрема:

- виробництва хлору і соди каустичної з впровадженням сучасної технології мембранного електролізу діафрагмовим методом німецької фірми «UHDE»;

- єдиного в Україні виробництва полівінілхлориду суспензійного, яке забезпечуватиме вітчизняні підприємства сировиною для виготовлення вікон, дверей, газових, водяних та каналізаційних труб.

Основними пріоритетами розвитку галузі є:

- освоєння виробництва нових конструкційних і функціональних матеріалів;

- відновлення та розвиток виробництва малотоннажної і тонкої хімії;

- реконструкція підприємств та впровадження ресурсозберігаючих екологічно чистих технологій;

- залучення інвестицій у виробництво.

10.2.4. Харчова промисловість

В сучасних умовах регіональна промислова політика спрямована на збереження і ефективну реалізацію виробничого потенціалу підприємств області, переорієнтацію структури виробництва відповідно до вимог військового часу, проведення ефективних заходів з метою забезпечення відновлення діяльності релокованих суб'єктів господарювання, розширення мережі індустріальних парків як основних майданчиків для залучення інвестиційних ресурсів та створення нових робочих місць.

З початку року зросло виробництво виробів ковбасних та подібних продуктів з м'яса, тощо; сиру свіжого неферментованого.

Пріоритетним напрямком стратегічного розвитку харчової та переробної промисловості області є вдосконалення галузевих стандартів до загальноєвропейських вимог якості й екологічної безпеки.

10.3. Державна політика та заходи з екологізації промислового виробництва

Діючий на сьогодні господарський механізм природокористування не забезпечує еколого-збалансованого розвитку економіки, має, в основному, фіскальний характер, не дає можливості акумулювати фінансові ресурси та ефективно їх використовувати. Проявляється недосконалість податкової системи в екологічному напрямку.

Одним із пріоритетних напрямків забезпечення екологічно-збалансованого розвитку є комплексна екологізація виробництва, яка сприяє реалізації концепції побудови еколого-орієнтованого виробництва. Під комплексною екологізацією виробництва в роботі розуміється безперервний процес впровадження нових технічних, технологічних, економічних, управлінських та правових рішень, які в сукупності забезпечують еколого-економічну збалансованість.

Комплексна екологізація виробництва передбачає здійснення еколого-орієнтованих заходів у зовнішньому та внутрішньому середовищах виробничої системи. На рівні промислового підприємства комплексна екологізація передбачає екологізацію, як виробничої системи, так і системи управління нею. У свою чергу, екологізація виробничої системи передбачає: екологізацію всіх видів продукції, що виробляються на підприємстві, тобто розроблення таких видів, що найменше впливають на навколишнє середовище під час виготовлення, споживання та утилізації; перебудову технічної бази у напрямку еколого-орієнтованого виробництва, яке забезпечить економію і раціональне використання природних ресурсів та зменшить забруднення навколишнього середовища; утилізацію та перероблення відходів виробництва та споживання продукції. Екологізація управлінської системи передбачає екологічно спрямовану структурну перебудову організаційних форм і методів управління (організаційних структур управління, функцій управління та його економічного механізму). Необхідно забезпечити врахування екологічного фактору при здійсненні процесів прогнозування та планування виробництва, його організації, матеріально-технічному забезпеченні, процесах інвестування, маркетингової діяльності, ціноутворення та стимулювання праці.

11. СІЛЬСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО ТА ЙОГО ВПЛИВ НА НАВКОЛИШНЄ ПРИРОДНЕ СЕРЕДОВИЩЕ

11.1. Тенденції розвитку сільського господарства

У валовій доданій вартості регіону частка сільського господарства складає понад 13% і за обсягами посідає друге місце після промисловості.

Щорічне виробництво продукції сільського господарства (у постійних цінах 2016 року) складає понад 13,5 млрд. грн., або зверх 2,0 млн. грн. у розрахунку на 100 гектарів сільгоспугідь.

Індекс обсягу сільськогосподарського виробництва за 2022 рік, у порівнянні з попереднім роком, склав 94,8 %, у т.ч. рослинництва – 92,8 %, тваринництва – 98,2 %, із них у сільськогосподарських підприємствах – 89,4 %, у господарствах населення – 99,1 %.

В аграрному секторі економіки області аграрним виробництвом займається 597 сільськогосподарських підприємств, з них 414 – фермерські господарства та понад 256 тисяч особистих селянських господарств. Загалом, у сільському господарстві задіяно майже 28 % зайнятого населення.

Сільськогосподарські угіддя займають площу 621,1 тис. гектарів, що складає майже 45 відсотків території області, у тому числі рілля – 400,7 тис. гектарів.

Слід зазначити, що загальна площа сільськогосподарських земель, які сертифіковані за стандартом, що еквівалентний органічному законодавству ЄС та США складає 576 га, у тому числі 495 га мають органічний статус.

Під посівами сільськогосподарських культур у всіх категоріях господарств було зайнято 387,9 тис. га, що на 4,8 тис. га (1,3 %) більше попереднього року, у тому числі в сільгосппідприємствах – 188,5 тис. га (на 5,5 тис. га або на 3,0 % більше).

По всіх категоріях господарств валовий збір зернових та зернобобових культур у 2022 році склав 834,0 тис. тонн, що на 175,5 тис. тонн або на 17,4 % менше відповідного періоду попереднього року при урожайності 57,7 ц/га (на 7,5 ц/га або на 11,5 % менше), у тому числі пшениці – 273,0 тис. тонн (на 37,2 тис. тонн або на 15,8 % більше), ячменю – 105,0 тис. тонн (на 4,7 тис. тонн або на 4,3 % менше), кукурудзи – 428,0 тис. тонн (на 207,8 тис. тонн або на 32,7 % менше), жита – 4,6 тис. тонн (на 100 тонн або на 2,2 % більше), вівса 11,1 тис. тонн (на 200 тонн або на 1,8 % менше), гречки – 1,3 тис. тонн (на 225 тонн або на 21,4 % більше), зернобобових культур – 10,8 тис. тонн (на 372 тонни або на 3,3 % менше).

Крім того, сільськогосподарські товаровиробники зібрали 1046,2 тис. тонн картоплі (на 22,1 тис. тонн або на 2,1 % більше), овочів – 198,2 тис. тонн (на 5,5 тис. тонн або на 2,8 % більше), плодів і ягід – 57,5 тис. тонн (на 3,3 тис. тонн або на 5,4 % менше), ріпаку – 70,2 тис. тонн (на 2,1 тис. тонн або на 3,1 % більше), сої – 132,0 тис. тонн (на 13,0 тис. тонн або на 10,9 % більше), соняшнику – 113,9 тис. тонн (на 23,2 тис. тонн або на 25,6 % більше), цукрового буряку – 6,3 тис. тонн (на 3,9 тис. тонн або на 19,3 % менше).

Збільшення урожайності рослинницької продукції досягнуто за рахунок застосування більшістю сільгосппідприємств передових технологій та сучасної техніки, що використовуються при виробництві зернових, технічних та овочевих культур.

11.2. Вплив на навколишнє середовище

11.2.1. Внесення мінеральних і органічних добрив на оброблювальні землі та під багаторічні насадження

В землеробстві одним із напрямків забезпечення високого врожаю сільськогосподарських культур є внесення добрив (органічних та

мінеральних).

Згідно статистичних даних обсяги внесення мінеральних добрив сільськогосподарськими підприємствами під посіви сільськогосподарських культур урожаю 2022 року склали 23,517 тис. т, в тому числі 15,837 тис. т азотних, 4,148 тис. т фосфорних, 3,532 тис. т калійних. Площа оброблена мінеральними добривами становить 156,6 тис. га, або 92,6 % до посівної площі. Органічних добрив під посіви сільськогосподарських культур внесено 442,3 тис. т, на 1 га посівної площі 2617 кг. Площа оброблена органічними добривами становить 174,15 тис. га, або 10,3 % до посівної площі.

11.2.2. Використання пестицидів

Згідно статистичної інформації в Івано-Франківській області в 2022 році сільськими господарствами застосовано 263,5 т пестицидів, в тому числі: гербіцидів – 177,5 т, інсектицидів та акарицидів – 15,2 т, фунгіцидів та бактерицидів – 58,8 т, регуляторів росту – 10,6 т, інших засобів захисту – 1,1 тонн. Площа оброблена пестицидами становить 158,5 тис. га, або 93,7 % до посівної площі.

Згідно з Стокгольмською конвенцією стійкі органічні забруднювачі (СОЗ) – речовини, які мають токсичні властивості, виявляють стійкість до розкладання, характеризуються біоаккумуляцією і є об'єктом транскордонного перенесення по повітрю, воді й мігруючими видами, а також осаджуються на великій відстані від джерела їхнього викиду, накопичуються в екосистемах суші та водних екосистемах

11.2.3. Зрошення та осушення земель

Наслідком меліорації є суттєва зміна елементів водного балансу, особливо випаровування та річковий стік. Необхідність меліорації земель визначається кліматичними умовами територій. Тривале зрошення спричиняє низку екологічних проблем. Головна з них – це вторинне засолення ґрунтів, що виникає через надмірне зрошення і високий рівень ґрунтових вод. Осушення – це протилежний зрошенню процес. Його проводять на перезволожених землях, лісах, болотах з метою включення нових територій у сільськогосподарське виробництво.

З метою дотримання екологічно обґрунтованого режиму використання меліорованих земель Дністровським басейновим управлінням водних ресурсів проводяться роботи по веденню моніторингу стану цих земель та прилеглих територій. На осушених землях здійснюються спостереження за рівнями ґрунтових вод.

В Івано-Франківській області налічується 19 міжгосподарських і 948 внутрігосподарських систем загальною площею осушених земель – 193540 га.

Меліоровані землі області мають 5 еталонних осушувальних систем загальною площею 18802 га нетто, в тому числі «Богородчанська» – 10099 га, «Гнила Липа» – 1020 га, «Жуків» – 2941 га, «Копанки» – 1884 га, «Снятинська» – 2858 га.

Еталонні осушувальні системи займають дві гідрогеолого-меліоративні області: Подільську і Передкарпатську височини, які в плановому відношенні розділені між собою долиною ріки Дністер.

Подільську височину, яка знаходиться в північно-східній частині області, репрезентують осушувальні системи «Гнила Липа» і «Жуків», які в свою чергу представляють гідрогеолого-меліоративні райони Опілля та Покуття.

Передкарпатську височину, яка займає правобережну долину ріки Дністер, примикаючи західною частиною до гірських пасм Карпат, репрезентують системи «Копанки», «Богородчанська» та «Снятинська», в свою чергу характеризуючи Середнє, Івано-Франківське та Покутське Передкарпаття.

Серед господарських чинників, що вплинули на меліоративний стан осушуваних земель, слід відмітити те, що на системах з малою пропускною здатністю каналів і водоприймачів, які не забезпечують зниження рівнів ґрунтових вод в нормативні терміни протягом вегетаційного періоду і в період випадання великої кількості опадів, відбувається значне підвищення рівнів ґрунтових вод та підтоплення дренажних гирл. Крім того, в зв'язку з несвоєчасним відкачуванням води Бурштинською ТЕС з польдерного каналу в р. Гнила Липа на осушній системі «Гнила Липа» відбувається тимчасове затоплення значної площі осушених земель.

Режим ґрунтових вод осушуваних земель області в основному формувався під впливом метеорологічних факторів та роботи меліоративної мережі.

Рівні ґрунтових вод на середину вегетаційного періоду (станом на 30.06.22 р.) залягали в середньому по області на глибині 1,46 м, що на 0,24 м нижче від зимового періоду і на 0,11 м нижче в порівнянні з відповідним періодом минулого року.

Меліоративний стан на середину вегетаційного періоду 2022 року склався таким чином: сприятливий стан – на площі 90400 га; задовільний стан – 103140. Незадовільного стану не спостерігалось.

Оптимальні вологозапаси на середину вегетаційного періоду були на 47% площі (90400 га), недостатні на площі 103140 га (53%), надмірних вологозапасів не спостерігалось.

Для покращення меліоративного стану осушуваних земель необхідно провести заходи для підвищення запасів продуктивної вологи, провести уточнення площ з неефективною роботою гончарного дренажу, передбачити можливість подвійного регулювання водного режиму, провести вапнування ґрунтів, вносити в необхідній кількості органічні та мінеральні добрива.

11.2.4. Тенденції в тваринництві

Станом на 1 січня 2023 року по всіх категоріях господарств чисельність поголів'я великої рогатої худоби становила 101,6 тис. голів, у тому числі корів – 61,9 тис. голів, що менше, у порівнянні до попереднього року, відповідно на 8,6 тис. голів та на 5,5 тис. голів.

Скорочення чисельності великої рогатої худоби, у тому числі корів мало

місце в особистих селянських господарствах, які утримують 89 % від його загальної кількості.

Разом з тим, поголів'я свиней збільшилось на 16,3 тис. голів і становило 303,8 тис. голів.

Чисельність поголів'я овець та кіз на початок 2023 року склала 28,0 тис. голів, що менше до попереднього року на 300 голів.

Упродовж 2022 року зменшилося поголів'я птиці на 96,8 тис. голів, і склало 3,9 млн. голів.

Всіма категоріями господарств області у 2022 році вироблено 139,3 тис. тонн м'яса (в живій вазі), що на 800 тонн, більше попереднього року, 21 тону вовни, що на 1,0 тону більше.

Статус суб'єкта племінної справи у тваринництві та рибництві мають 17 юридичних осіб.

11.3. Органічне сільське господарство

В області спостерігається позитивне зростання кількості операторів органічного ринку. Діяльність здійснюють 14 операторів ринку органічної продукції, серед яких приватні підприємства «Сади Ценяви» та «Біоконверсія», фермерські господарства «Прикарпаття Агро», «БЕСТ БЕРРІ», «Фруктовий дар» та «ЕКО БЕРРІ», ТЗОВ «НВП «Топінамбур», «Агрофірма «СЕНГР і КО», «Екоберрі», «Глобал Вуд Павер», «Дільман Органік» і «Пасіки України», фізичні особи-підприємці Гончаров А. В. та Дутчак М. З.

Ціла низка виробників Івано-Франківщини (науково-виробнича фірма «Елітфіто», фермерське господарство «Зелений Яр», сільськогосподарський кооператив «Чиста флора» та інші) увійшла у громадську спілку «Карпатський смак», члени якої зареєстрували торгову марку «Смак українських Карпат».

Категорії харчових продуктів ТМ «Смак українських Карпат»: культивовані фрукти, овочі та лікарські рослини; дикоросла продукція (гриби, трави, і т.д.); мед та пилок; м'ясо та м'ясна продукція; молоко та молочна продукція.

На підставі висновку ДП «Інститут інтелектуальної власності» Мінекономіки України зареєструвало географічне зазначення «Гуцульська коров'яча бриндза» як назву місця походження товару – сир.

Управителем географічного зазначення «Гуцульська коров'яча бриндза» стала громадська спілка «Асоціація карпатських ватагів», що зареєстрована у Верховині.

Сертифікацію пройшли 6 полонинських господарств: Кринта, Скупова, Луковиця, Бибратківка, Щівник, ФГ «Згарда». Вони відповідають усім вимогам плану контролю і мають право маркувати свою бриндзу, як географічне зазначення.

«Гуцульська коров'яча бриндза» – друге географічне зазначення на сир, яке було зареєстроване в Україні в рамках проекту ЄС «Підтримка розвитку системи географічних зазначень в Україні».

11.4. Державна політика та заходи з екологізації сільського господарства

Для зберігання картоплі, овочів та фруктів наявні 13 овоче- та 9 картоплесховищ загальною ємкістю відповідно 8,0 та 4,5 тис. тонн. Для зберігання плодів - 4 фруктосховища на 3,8 тис. тонн.

Для зберігання зерна використовується 11 елеваторів загальною ємністю 521,3 тис. тонн.

Для надання селянам послуг з обробітку землі, збирання врожаю, заготівлі овочів, плодів, м'яса та молока в області функціонують 136 сільськогосподарських кооперативів, у т.ч. 1 – створений у 2022 році та 131 сімейне фермерське господарство, в якому утримується 5 і більше корів.

12. ЕНЕРГЕТИКА ТА ЇЇ ВПЛИВ НА НАВКОЛИШНЄ ПРИРОДНЕ СЕРЕДОВИЩЕ

12.1 Структура виробництва та використання енергії*

Загальний обсяг виробництва електроенергії у 2021 році склав 8643,9 млн. кВт год, що на 23,9% більше ніж у 2020 році (або на 1670 млн. кВт год).

Установлена електрична потужність:

- ДП «Калуська ТЕЦ –Нова» 200 МВт;
- ВП «Бурштинська ТЕС» 2400 МВт (12 блоків по 200 МВт);

Теплова:

- ВП «Бурштинська ТЕС» – 177 Гкал, в т.ч. в гарячій воді – 160 Гкал.

Обсяг реалізованої продукції підприємствами з виробництва, передачі та розподілення електричної енергії за 2021 рік склав 21 290,9 млн. грн., що склав 21,8% до всієї реалізованої продукції в області.

**За інформацією Головного управління статистики в області, у зв'язку із прийняттям Закону України «Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни» у період дії воєнного стану респонденти можуть подавати статистичну та фінансову звітність до органів державної статистики протягом трьох місяців після припинення або скасування воєнного стану за весь період неподання звітності. У випадку незабезпечення повноти подання звітності респондентам органи державної статистики призупинили оприлюднення статистичної інформації, зокрема щодо використання енергії у 2022 році, і поновлять його після завершення встановленого законом терміну для подання звітності.*

12.2. Ефективність енергоспоживання та енергозбереження

З метою створення ефективного механізму стимулювання впровадження енергозберігаючих заходів в житлово-комунальному секторі шляхом відшкодування з обласного бюджету частини відсоткової ставки за кредитами або часткового відшкодування фактично понесених витрат на реалізацію енергозберігаючих заходів з енергомодернізації багатоквартирних будинків ОСББ в області затверджена Регіональна цільова програма «Енергодім» для підтримки ОСББ Івано-Франківської області на 2022-2023 роки.

12.3. Вплив енергетичної галузі на навколишнє природне середовище

Людство у своїй діяльності використовує теплову та електричну енергію, отримані або за рахунок спалювання різних видів палива (теплоелектроцентралі – ТЕЦ), або за рахунок використання енергії руху води

річок (гідроелектростанції – ГЕС), атомної енергії розпаду ядер атомів важких ізотопів (атомні електростанції – АЕС), або сонячної енергії (сонячні електростанції – СЕС

Теплоелектростанції (ТЕС) в якості палива застосовують природний і попутний газ, продукти переробки нафти (мазут та інше рідке паливо), кам'яне і буре вугілля, сланці горючі, торф (тверде паливо).

При згорянні газу виділяється найменша кількість шкідливих забруднювачів, тому газоподібне паливо вважається найбільш екологічно чистим.

Згорання рідкого і твердого видів палива супроводжується утворенням шкідливих газів (діоксиду сірки та оксидів азоту), можливе утворення пилових аерозолів, виділяється зола. ТЕС є другим після автотранспорту забруднювачем атмосфери. Зола, яка виділяється після спалювання рідкого і особливо твердого палива, є багатотоннажним відходом енергетики і вимагає обов'язкової утилізації.

ГЕС практично не забруднюють середовище проживання різними шкідливими відходами, але при їх будівництві відбувається сильне руйнування природних біогеоценозів, затоплення великих територій, зміна мікроклімату регіону, створюються перешкоди для здійснення життєдіяльності багатьох організмів (наприклад, риби не можуть досягти місць свого нересту, звірі позбавляються звичних місць проживання і т. д.). Економічні та соціальні витрати на будівництво ГЕС далеко не завжди виявляються виправданими.

Значним екологічним забрудненням є потік електромагнітних випромінювань, які виникають при передачі електроенергії на великі відстані високовольтними лініями електропередач. Ці випромінювання здійснюють великий негативний вплив і на людину, і на тварин.

Для сонячної енергетики потрібне використання великих площ землі під електростанції, тобто фотоелектричні елементи на великих сонячних електростанціях встановлюються на висоті 1,8 – 2,5 метра, що дозволяє використовувати землі під електростанцією лише для сільськогосподарських потреб, наприклад, для випасу худоби.

Сонячна енергія вимагає для виробництва значної кількості енергії. Гірничодобувна промисловість, виробництво і транспортування вимагають значної кількості енергії. Кварц необхідно обробляти, очищати, а потім проводити разом з іншими компонентами, які можуть надходити з різних підприємств (алюміній, мідь і т. д.), для виробництва одного сонячного модуля. Для нагріву кварцу на етапі обробки потрібно дуже велику кількість тепла. Виробництво вимагає поєднання декількох матеріалів з неймовірною точністю для виробництва високоефективних панелей. Все це вимагає багато енергії. При використанні традиційних видів палива, таких як газ чи вугілля, вони видобуваються, очищаються/обробляються і спалюються в дуже великих масштабах, як правило, в одному місці.

Переробка та утилізація сонячних панелей – одна з основних проблем. Є явна проблема з рішеннями на перспективу. Це не так широко поширено, і не токсично, як може здатися. Кремнієві пластини стандартних сонячних модулів

інкапсулюються, зазвичай етилвінілацетат (EVA). Цей шар захищає кремнієву пластину. Якщо модулі не використовуються і належним чином і піддаються певним умовам випробувань, можливо і деяке вилугування. При нормальних умовах експлуатації ці матеріали не виділяються. Сонячна енергія дуже ефективна для зменшення викидів вуглецю. Як і у випадку з усіма технологіями, необхідно мати справу з ненавмисними відходами або побічними продуктами. Очевидна відповідь - переробити сонячні панелі і продавати їх як базові елементи. Теоретично це чудова ідея, але цей шлях не є економічним і масштабованим, поки що.

12.4 Використання відновлюваних джерел енергії та розвиток альтернативної енергетики

В області станом на 01.01.2023 року функціонувало 111 промислових сонячних електростанцій, загальною потужністю 243,8 МВт, з них 8 СЕС введено в експлуатацію протягом 2022 року, загальною потужністю 11,5 МВт, які отримали ліцензію на виробництво та відпуск електроенергії по «зеленому тарифу».

Окрім того, на території області налічується 13 діючих промислових СЕС, загальною потужністю близько 0,6 МВт, котрі виробляють електроенергію для потреб окремих об'єктів бюджетної сфери.

Також, функціонують біогазовий завод, потужність якого складає 1,2 МВт, біогазова станція з переробки ТПВ потужністю 0,66 МВт, перша черга вітрової електростанції потужністю 0,6 МВт та 5 міні ГЕС загальною потужністю 3,9 МВт.

Крім того, 3879 приватних домогосподарства приєдналися до електричних мереж АТ «Прикарпаттяобленерго» (а це 4 місце серед областей по кількості встановлених СЕС та 3 місце по потужності встановлених СЕС). Їх сумарна потужність становить 95,036 МВт, а вироблена електроенергія покриває власні потреби в межах середнього рівня споживання більше 15,5 тисяч домогосподарств.

Сумарна потужність альтернативних джерел енергії в області складає близько 345,8 МВт (13,9% від загальних потужностей електроенергії області).

Об'єктами відновлюваної енергетики області за 2022 рік вироблено понад 310,8 млн. кВт.год. електроенергії.

На альтернативних видах палива в бюджетних закладах області працює 313 котелень на твердому паливі та 31 котельня на електриці.

12.5. Державна політика та заходи щодо зменшення впливу енергетики на навколишнє природне середовище

Законом України від 28.02.2019 № 2697-VIII затверджено Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року, відповідно до яких у 2030 році Україна має досягти такого рівня збалансованого (сталого) розвитку, за якого залежність від використання невідновлювальних природних ресурсів та забруднення навколишнього природного середовища будуть зведені до екосистемно прийнятних рівнів.

Очікується створення правової бази для забезпечення розвитку транспортної та телекомунікаційної інфраструктури, будівництва об'єктів відновлюваної енергетики з урахуванням потреб міграції та вільного пересування тварин.

Мають бути створені умови для декарбонізації енергетичного сектору, активного впровадження технологій енергозбереження та підвищення енергоефективності, збільшення виробництва енергії за рахунок відновлювальних та альтернативних джерел, впровадження найкращих наявних низьковуглецевих, ресурсозберігаючих технологій виробництва, а також сучасних будівельних технологій з тепло- та енергозбереження, що дасть змогу істотно зменшити обсяг викидів парникових газів та забруднюючих речовин в атмосферне повітря, а також скидання забруднюючих речовин у водойми.

Крім того, відповідно до Концепції реалізації державної політики у сфері промислового забруднення, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 22.05.2019 № 402-р, та Національного плану дій з охорони навколишнього природного середовища на період до 2025 року, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21.04.2021 № 443-р, передбачено розроблення та затвердження Міндовкіллям переліку найкращих доступних технологій та методів управління для першої, другої та третьої категорій видів діяльності додатка 1 до Директиви 2010/75/ЄС щодо енергетичної промисловості.

13. ТРАНСПОРТ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА НАВКОЛИШНЄ СЕРЕДОВИЩЕ

13.1. Транспортна мережа області

В області забезпечено стабільне функціонування транспорту загального користування, збережено мережу автобусних маршрутів загального користування та забезпечено якісне надання послуг населенню. Ведеться постійна робота щодо покращення якості перевезення пасажирів, вдосконалюються розклади руху.

Для обслуговування жителів та гостей області функціонують 214 міжміських автобусних маршрутів та 615 приміських.

Регіон має добре налагоджене міжобласне та міжнародне автобусне сполучення, зокрема, територією області проходять автобуси 64 міжнародних маршрутів до таких країн, як Італія, Польща, Чехія, Іспанія, Латвія, Молдова, та понад 100 міжобласних (добре налагоджене сполучення з сусідніми Закарпатською, Львівською, Тернопільською, Чернівецькою областями, з населеними пунктами Волинської, Хмельницької, Рівненської, Вінницької, Житомирської областей та м. Київ).

Загальна протяжність залізниць становить 495,6 км. В області знаходиться 35 залізничних станцій. Густота залізниць – 35,5 км на 1000 км кв. Найбільші залізничні вузли – Івано-Франківськ, Калуш, Коломия. Залізничні колії переважно одноколіїні. Впродовж останніх років зберігається тенденція до збільшення обсягів перевезень, оновлюється рухомий склад залізничного

транспорту, продовжується робота з реконструкції та відновлення залізничних вокзалів області.

АТ «Укрзалізниця» постійно аналізується попит населення на пасажирські перевезення, за результатами якого призначаються додаткові поїзди в найбільш популярних напрямках, зокрема, в зимовий та літній періоди.

13.1.1. Структура та обсяги транспортних перевезень

Згідно з пунктом 1 Закону України «Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни» від 03 березня 2022 року №2115-IX, фізичні особи, фізичні особи-підприємці, юридичні особи під час воєнного стану або стану війни та протягом трьох місяців після його припинення мають право не подавати статистичну та фінансову звітність.

Зважаючи на відсутність звітів у період дії воєнного стану або стану війни органами державної статистики призупинено оприлюднення статистичної інформації, зокрема щодо перевезених вантажів та вантажообігу, кількості перевезених пасажирів та пасажирообігу. Органи державної статистики поновлять оприлюднення статистичної інформації після завершення встановленого законом терміну для подання статистичної та фінансової звітності.

13.1.2. Склад парку та середній вік транспортних засобів

Починаючи з 2011 року дані щодо середнього віку парку дорожніх механічних транспортних засобів Головним управлінням статистики не узагальнюються в зв'язку з відміною форми 4-ТЗ.

13.2. Вплив транспорту на навколишнє середовище

В даний час на частку автомобільного транспорту припадає більше половини усіх шкідливих викидів у навколишнє середовище, які є головним джерелом забруднення атмосфери, особливо у великих містах. Основними нетоксичними компонентами відпрацьованих газів автотранспортних засобів є азот, кисень, пари води і вуглекислий газ. Усього налічується близько 200 шкідливих (забруднюючих) речовин, багато яких небезпечні для здоров'я людини. До токсичних компонентів відносяться: оксиди вуглецю, оксиди азоту, альдегіди, вуглеводні, сірчистий газ, сажа, бензапірен та ін. В ролі основних забруднювачів ґрунтів виступають метали та їхні сполуки. Масовий небезпечний характер носить забруднення ґрунтів свинцем. З'єднання свинцю використовують як добавку до бензину, тому автотранспорт є серйозним джерелом свинцевого забруднення.

Забруднення повітря обумовлюється викидами, що утворюються при роботі двигунів внутрішнього згорання. При використанні електроенергії як джерела руху такі викиди відсутні. Кількість викидів у повітря залежить від режиму роботи двигуна. Викиди містять 7-8% токсичних газів. Основні забруднюючі речовини – CO, CO₂, сажа.

Викиди шкідливих речовин включають відпрацьовані гази

автомобільних двигунів, випаровування із системи живлення, підтікання пального і мастил у процесі роботи та обслуговування автомобілів, а також продукти зносу фрикційних накладок зчеплення, накладок гальмівних колодок, шин. Найбільшу небезпеку становить забруднення атмосфери відпрацьованими газами автомобільних двигунів. До числа шкідливих компонентів відносяться і тверді викиди, що містять свинець і сажу.

Вплив автомобільного транспорту на флору і фауну є негативним і проявляється в руйнуванні місць проживання тварин, розсіченні дорогами сезонних і добових ділянок тварин, їх зіткнення з транспортними засобами.

Шумове забруднення також є різновидністю несприятливого впливу автомобільного транспорту на навколишнє середовище. Основними джерелами шуму є: процеси всмоктування повітря карбюратором і випуску відпрацьованих газів, робота вентилятора системи охолодження, клапанного механізму, трансмісії. Джерелом шуму в дизельних автомобілях є як система впорскування, так і взаємодія шин з поверхнею дороги, причому шум в системі впорскування є домінуючим на більш низьких швидкостях, а від взаємодії шин з поверхнею дороги - на високих.

Утворення стічних вод пов'язане з використанням води при митті автомобілів. Основними забруднювачами у цих стоках є часточки пилу, сажі, паливно-мастильних матеріалів, а також самі миючі засоби.

Відходи, що утворюються при експлуатації автомобіля, в основному, представлені відпрацьованими шинами, які відносяться до IV класу небезпеки і повинні збиратись та передаватися на переробку.

13.3. Державна політика та заходи щодо зменшення впливу транспорту на навколишнє середовище

З метою створення інтегрованого до світової транспортної мережі безпечно функціонуючого та ефективного транспортного комплексу України, задоволення потреб населення у перевезеннях, розпорядженням Кабінету Міністрів України від 30.05.2018 № 430-р схвалено Національну транспортну стратегію України на період до 2030 року.

Також слід зазначити, що з метою створення ефективно працюючого транспортного комплексу України та, як наслідок, досягнення Україною статусу регіонального транспортного хабу Стратегія враховує такі світові тенденції, що притаманні транспорту, як використання паливно-економічних та екологічних транспортних засобів, застосування альтернативних видів палива, «зелених» видів транспорту, пріоритетність потреб охорони навколишнього природного середовища та збереження цінних природоохоронних територій під час розвитку транспортної інфраструктури.

Для впровадження Стратегії передбачено виконання завдань за напрямком «Безпечний для суспільства, екологічно чистий та енергоефективний транспорт».

14. СТАЛЕ СПОЖИВАННЯ ТА ВИРОБНИЦТВО

14.1. Тенденції та характеристики споживання

Останнім часом рівень споживання природних ресурсів зростає й причиною найбільшого екологічного впливу в рамках життєвого циклу є продукти харчування та напої, особистий транспорт, житлове господарство (включаючи будівництво і споживання енергії, тепла, води).

В сукупності ці категорії споживання надають від 70% до 80% впливу на навколишнє середовище і складають 60% споживчих витрат. У такій ситуації основним завданням є усунення залежності між економічним розвитком і деградацією навколишнього середовища, пов'язаної зі споживанням, використанням ресурсів і утворенням відходів.

Вплив споживання на навколишнє середовище можна пом'якшити через переміщення попиту від категорій споживання з більш високим рівнем впливу до категорій з меншим впливом, тобто через зміну традиційних підходів до споживання на сталі підходи.

Стале споживання – це раціональне використання природних ресурсів.

14.2. Запровадження елементів сталого споживання та виробництва

В умовах сучасного розвитку виробництва виникає необхідність мінімізації виявлених суперечностей між рівнем технологічного процесу та засобами, що підтримують екологічну безпеку життєдіяльності людини.

Роль держави в цьому процесі – створити максимально сприятливі умови для розвитку екологічно орієнтованого бізнесу.

В області реалізовується Стратегія розвитку Івано-Франківської області на 2021-2027 роки, яка є головним планувальним документом для досягнення кращого ефекту використання бюджетних ресурсів в територіальних громадах та області в інтересах людини, єдності держави та збереження ресурсів.

15. ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА

15.1. Національна та регіональна екологічна політика

Національна екологічна політика спрямована на забезпечення безпечного для життя і здоров'я довкілля та на відшкодування завданої порушенням цього права шкоди передбачених конституційним правом.

Головною метою національної екологічної політики є стабілізація і покращення стану навколишнього природного середовища держави, шляхом інтеграції екологічної політики до соціально-економічного розвитку України.

Реалізацію національної екологічної політики на регіональному рівні забезпечує Управління екології та природних ресурсів Івано-Франківської обласної державної адміністрації.

Регіональна екологічна політика держави є органічною складовою національної екологічної політики. Від вирішення регіональних екологічних проблем певною мірою залежить соціально-економічна стабільність в Україні. Для реалізації регіональної екологічної політики в області діє:

- Програма охорони навколишнього природного середовища Івано-

Франківської області до 2025 року, затверджена рішенням обласної ради від 23.12.2020 № 30-2/2020 (зі змінами), якою передбачено реалізацію природоохоронних заходів за підпрограми: «Охорона і раціональне використання водних ресурсів»; «Охорона атмосферного повітря», «Раціональне використання і зберігання відходів виробництва і побутових відходів»; «Охорона і раціональне використання земель»; «Збереження природно-заповідного фонду»; «Охорона і раціональне використання природних рослинних ресурсів і ресурсів тваринного світу»; «Наука, інформація і освіта, підготовка кадрів, оцінка впливу на довкілля, стратегічна екологічна оцінка, організація праці, забезпечення участі у діяльності міжнародних організацій природоохоронного спрямування, впровадження економічного механізму забезпечення охорони навколишнього природного середовища».

- Програма державного моніторингу у галузі охорони атмосферного повітря зони «Івано-Франківська» на 2021-2025 роки, затверджена рішенням Івано-Франківської обласної ради від 12.11.2021 № 277-10/2021.

- Обласна цільова протипаводкова програма на період до 2025 року, затверджена рішенням Івано-Франківської обласної ради від 09.07.2021 № 181-7/2021.

Крім того, рішеннями сесій обласної ради від 21.02.2020 № 1381-34/2020 затверджено Стратегію розвитку Івано-Франківської області на 2021-2027 роки та План заходів з її реалізації на 2021-2023 роки, одним з напрямів, якої є «Підвищення рівня екологічної безпеки», та від 23.04.2021 № 150-6/2021 затверджено перелік рідкісних і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів рослин на території Івано-Франківської області, з метою охорони та відтворення рослинного світу регіону.

15.2. Удосконалення нормативно-правового регулювання у сфері охорони навколишнього природного середовища

Основою екологічного права є Конституція України, Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища», ресурсні кодекси: Земельний кодекс України, Лісовий кодекс України, Водний кодекс України, Кодекс України про надра, а також по ресурсові закони: Закон України «Про охорону атмосферного повітря», «Про тваринний світ», «Про рослинний світ», «Про природно-заповідний фонд України»; закони інтегрованого характеру: «Про оцінку впливу на довкілля» та підзаконні нормативно-правові акти загальнодержавного значення у сфері охорони навколишнього середовища та раціонального використання природних ресурсів. Вони також розмежовують повноваження між центральними та регіональними органами державної влади, спрямовані на досягнення екологічної безпеки. Комплексним стратегічним документом, що сприяє втіленню екологічної політики держави в рамках концепції сталого розвитку став Закон України «Про основні засади (Стратегію) державної екологічної політики на період до 2030 року».

Упродовж 2022 року правова робота була спрямована на забезпечення дотримання принципів природоохоронного законодавства, неухильне додержання вимог актів законодавства, інших нормативних документів, постійно проводилась правова підготовка працівників управління з актуальних

тем, вчасно доводились до відома зміни у законодавстві охорони навколишнього природного середовища.

Для забезпечення надання пропозицій з розроблення та реалізації програми (переліку) щодо першочергових заходів для проведення комплексного моніторингу за станом довкілля в зоні впливу Калуського гірничопромислового району облдержадміністрацією прийнято розпорядження від 27.12.2019 № 700 «Про утворення робочої групи з визначення першочергових заходів для проведення комплексного моніторингу за станом довкілля в зоні впливу Калуського гірничопромислового району» (зі змінами).

З метою підготовки проекту Регіонального плану управління відходами в Івано-Франківській області була створена Робоча група із розроблення Регіонального плану управління відходами в Івано-Франківській області до 2030 року, затверджена розпорядженням облдержадміністрації від 13.02.2020 № 88 «Про створення робочої групи із розроблення Регіонального плану управління відходами в Івано-Франківській області» (зі змінами).

Крім того, для вжиття заходів, щодо забезпечення екологічно безпечного поводження з безхазайними відходами в області діє постійно діюча комісія з питань поводження з безхазайними відходами затверджена розпорядженням облдержадміністрації від 24.04.2019 № 171 «Про створення постійно діючої комісії з питань поводження з безхазайними відходами» (зі змінами).

15.3. Державний нагляд (контроль) у сфері охорони навколишнього природного середовища*

Державними інспекторами з охорони навколишнього природного середовища Карпатського округу впродовж 2022 року на території Івано-Франківської області здійснено 267 ресурсних перевірок щодо додержання вимог природоохоронного законодавства. За виявлені порушення складено 404 протоколи, з яких 3 протоколи передано для розгляду у судові органи. Притягнуто до адміністративної відповідальності 402 особи на загальну суму штрафів 102 085 грн., усі штрафи сплачено в добровільному порядку.

У 2022 році за порушення вимог природоохоронного законодавства нараховано завданих довкіллю збитків на загальну суму 3 744 770 гривень. Пред'явлено 31 претензію на загальну суму 3 618 542 гривень. Стягнуто з урахуванням заборгованості за попередні роки 51 шт. претензій та позовів на загальну суму 3 846 889 гривень.

Для подальшого реагування у правоохоронні органи передано матеріали 3 перевірок, відкрито 2 кримінальні провадження.

1. Контроль за охороною і використанням водних ресурсів

Впродовж 2022 року проведено 50 перевірок дотримання вимог Водного кодексу України, 60 осіб притягнуто до адміністративної відповідальності на загальну суму штрафів 7 514 гривень. Нараховано 216 850 грн. завданої довкіллю шкоди. Пред'явлено 10 претензій на загальну суму 216 850 грн., сплачено 14 претензій та позовів на загальну суму 356 587 грн., в тому числі за позовами, пред'явленими у попередні періоди.

2. Контроль за охороною атмосферного повітря

У 2022 році проведено 30 перевірок дотримання вимог Закону України «Про охорону атмосферного повітря», в тому числі перевірено 9 пересувних транспортних засобів. За виявлені порушення притягнуто до адміністративної відповідальності 19 осіб на загальну суму штрафів 4 046 гривень. Нараховано 3 143 456 грн. завданої довкіллю шкоди та пред'явлено 7 претензій на загальну суму 3 143 456 гривень. Стягнуто 6 претензій та позовів на загальну суму 300 928 грн., в тому числі сплата за попередні періоди.

Під час воєнного стану Державна екологічна інспекція Карпатського округу спрямовує свою роботу на вирішення першочергових та невідкладних завдань, зокрема щодо виявлення та припинення порушень вимог природоохоронного законодавства, а також встановлення розміру шкоди, завданої довкіллю внаслідок збройної агресії російської федерації.

Зокрема, впродовж воєнного стану нараховано 271 951 501 гривень шкоди, завданої довкіллю області внаслідок збройної агресії російської федерації. Розрахунки проведено відповідно до спеціальних методик, затверджених наказами Міндовкілля України.

* За інформацією Державної екологічної інспекції Карпатського округу.

15.4. Виконання державних цільових екологічних програм

В області діє Програма охорони навколишнього природного середовища Івано-Франківської області до 2025 року, затверджена рішенням обласної ради від 23.12.2020 № 30-2/2020 (далі Програма). Відповідно до Програми з обласного фонду охорони навколишнього природного середовища в 2022 році в межах запланованих видатків затверджено Перелік природоохоронних заходів на фінансування з обласного фонду охорони навколишнього природного середовища на суму 24000,0 тис. гривень, з них профінансовано 7016,587 тис. гривень та освоєно 3507,217 тис. гривень.

Фінансування заходів з обласного фонду охорони навколишнього природного середовища здійснювалось за функціональною класифікацією видатків, представлених у таблиці.

тис. гривень

№ п/п	Функціональна класифікація видатків	Заплановані видатки	Профінансовано станом на 01.01.2023	Стан виконання
1.	Охорона і раціональне використання водних ресурсів (22,1 %)	5294,104	1112,844	166,796
2.	Раціональне використання і зберігання відходів виробництва і побутових відходів (14,7 %)	3542,9	1484,834	1484,834
3.	Охорона і раціональне використання земель (62,3 %)	14962,996	4218,9098	1655,587
4.	Збереження природно-заповідного фонду (0 %)	0	0	0
5.	Охорона і раціональне використання природних рослинних ресурсів (0 %)	0	0	0

6.	Наука, інформація і освіта, екологічний моніторинг, організація праці, забезпечення участі у діяльності міжнародних організацій природоохоронного спрямування, впровадження економічного механізму забезпечення охорони навколишнього природного середовища (0,9 %)	200	200	200
Всього		24000,0	7016,587	3507,217

15.5. Державна політика у сфері моніторингу навколишнього природного середовища

В області функції із здійснення спостережень за станом об'єктів навколишнього природного середовища покладено на суб'єкти регіональної системи моніторингу довкілля (далі – РСМД). Крім цього підприємства, установи та організації, діяльність яких призводить або може призвести до погіршення стану довкілля, зобов'язані здійснювати екологічний контроль за виробничими процесами та станом промислових зон, збирати, зберігати та безоплатно надавати дані або узагальнену інформацію.

Відповідно до Угод про спільну діяльність між суб'єктами РСМД протягом 2022 року в області моніторингові спостереження за станом довкілля здійснювалися суб'єктами регіональної системи моніторингу довкілля, а саме: Державна установа «Івано-Франківський обласний центр контролю та профілактики хвороб Міністерства охорони здоров'я України»; Івано-Франківський обласний центр з гідрометеорології; Дністровське басейнове управління водних ресурсів; Івано-Франківське обласне управління лісового і мисливського господарства; Головне управління Держпродспоживслужби в Івано-Франківській області, Івано-Франківська філія ДП «Держгрунтохорона»; Головне управління Держгеокадастру в області; Карпатський національний природний парк; НПП «Гуцульщина»; НПП «Верховинський»; Галицький національний природний парк; природний заповідник «Горгани» та Український науково-дослідний інститут гірського лісівництва ім. П. С. Пастернака.

Кожний із суб'єктів РСМД здійснює систематичні спостереження за станом об'єктів навколишнього природного середовища та впливом на них, відповідно до угод про спільну діяльність між суб'єктами регіональної системи моніторингу довкілля Івано-Франківської області.

Існуюча система інформаційної взаємодії регіональної системи моніторингу довкілля передбачає обмін інформацією на регіональному рівні.

З метою удосконалення регіональної системи моніторингу довкілля, розвитку і ефективного використання науково-технічного потенціалу, а також сприяння узгодженості та підвищенню об'єктивності висновків і пропозицій щодо прийняття управлінських рішень між суб'єктами обласної системи моніторингу довкілля укладено Угоди про спільну діяльність між суб'єктами регіональної системи моніторингу довкілля Івано-Франківської області.

З метою реформування державної екологічної політики, приведення її у відповідність до вимог законодавства ЄС та впровадження міжнародних стандартів у сфері охорони навколишнього природного середовища постановою Кабінету Міністрів України від 14.08.2019 № 827 «Деякі питання здійснення державного моніторингу в галузі охорони атмосферного повітря» затверджено Порядок здійснення державного моніторингу в галузі охорони атмосферного повітря. На виконання якої рішенням Івано-Франківської обласної ради від 12.11.2021 № 277-10/2021 затверджена Програма державного моніторингу у галузі охорони атмосферного повітря зони «Івано-Франківська» на 2021-2025 роки.

15.6. Оцінка впливу на довкілля

В Україні 18 грудня 2017 року набув чинності Закон України «Про оцінку впливу на довкілля», яким відповідно до вимог Угоди про асоціацію та європейських директив впроваджено нову європейську модель процедури оцінки впливу на довкілля (ОВД) замість скасованого Закону України «Про екологічну експертизу».

Також на виконання вимог Закону 13 грудня 2017 року Кабінет Міністрів України прийняв:

- Постанову КМУ «Про затвердження критеріїв визначення планованої діяльності, яка не підлягає оцінці впливу на довкілля, та критеріїв визначення розширень і змін діяльності та об'єктів, які не підлягають оцінці впливу на довкілля».

- Постанову КМУ «Про затвердження Порядку проведення громадських слухань у процесі оцінки впливу на довкілля»

- Постанову КМУ «Про затвердження Порядку передачі документації для надання висновку з оцінки впливу на довкілля та фінансування оцінки впливу на довкілля та Порядку ведення Єдиного реєстру з оцінки впливу на довкілля».

Процедура ОВД спрямована на попередження та запобігання шкоді довкіллю, забезпечення екологічної безпеки, охорони довкілля, раціонального використання і відтворення природних ресурсів, у процесі прийняття рішень про провадження господарської діяльності, яка може мати значний вплив на довкілля, з урахуванням державних, громадських та приватних інтересів.

Згідно Закону здійснення оцінки впливу на довкілля є обов'язковим до прийняття рішення про провадження планованої діяльності, визначеної частинами другою і третьою статті 3 Закону.

У 2022 році управлінням екології та природних ресурсів Івано-Франківської обласної державної адміністрації розглянуто 41 звіт та видано 39 висновків з ОВД.

15.7 Економічні засади природокористування

15.7.1 Економічні механізми природоохоронної діяльності

На сьогодні закладено основи економічного механізму природокористування. Найважливішими економіко-правовими елементами його є справляння таких платежів як: екологічний податок та грошові стягнення за шкоду, заподіяну порушенням законодавства про охорону

навколишнього природного середовища внаслідок господарської та іншої діяльності; рентна плата (загальнодержавний податок), який справляється за користування надрами для видобування корисних копалин і в цілях, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин, користування радіочастотним ресурсом України, спеціальне використання води та лісових ресурсів, транспортування нафти і нафтопродуктів магістральними нафтопроводами та нафтопродуктопроводами, транзитне транспортування трубопроводами аміаку територією України. До місцевих бюджетів надходить рентна плата за користування надрами, за спеціальне використання води, за спеціальне використання лісових ресурсів та за використання інших природних ресурсів.

Відповідно до Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 26.06.1991 № 1264-ХІІ (статті 46) кошти від екологічного податку зараховуються до державного і місцевих бюджетів згідно з Бюджетним кодексом України. Для фінансування заходів щодо охорони навколишнього природного середовища утворюються Державний та місцеві фонди охорони навколишнього природного середовища, які наповнюються за рахунок екологічного податку, частини грошових стягнень за шкоду, заподіяну порушенням законодавства про охорону навколишнього природного середовища в результаті господарської та іншої діяльності, цільових та інших добровільних внесків підприємств, установ, організацій та громадян.

Відповідно до статті 47 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» кошти місцевих, Автономної Республіки Крим і Державного фондів охорони навколишнього природного середовища можуть використовуватися тільки для фінансового забезпечення здійснення природоохоронних заходів, включаючи захист від шкідливої дії вод сільських населених пунктів та сільськогосподарських угідь, ресурсозберігаючих заходів, у тому числі наукових досліджень з цих питань, ведення державного кадастру територій та об'єктів природно-заповідного фонду, а також заходів для зниження забруднення навколишнього природного середовища та дотримання екологічних нормативів і нормативів екологічної безпеки, для зниження впливу забруднення навколишнього природного середовища на здоров'я населення.

Природоохоронні заходи в області фінансуються відповідно до Положення про обласний фонд охорони навколишнього природного середовища, затвердженого рішенням Івано-Франківської обласної ради від 11.05.2022 № 415-14/2022 «Про обласний фонд охорони навколишнього природного середовища», Програми охорони навколишнього природного середовища Івано-Франківської області до 2025 року, затвердженої рішенням Івано-Франківської обласної ради від 23.12.2020 № 30-2/2020 (зі змінами) та місцевих програм охорони навколишнього природного середовища.

Кошти фондів охорони навколишнього природного середовища використовуються виключно на природоохоронні заходи передбачені постановою Кабінету Міністрів України від 17.09.1996 № 1147 «Про затвердження переліку видів діяльності, що належать до природоохоронних заходів» (зі змінами).

15.7.2 Стан фінансування сфери охорони навколишнього природного середовища

Основними джерелами фінансування природоохоронних заходів на території області у 2022 році були обласний фонд охорони навколишнього природного середовища, місцеві бюджети та фонди охорони навколишнього природного середовища, власні кошти.

З обласного фонду охорони навколишнього природного середовища використано 3507,217 тис. гривень на реалізацію 12 природоохоронних заходів за такими напрямками:

- охорона і раціональне використання водних ресурсів;
- раціональне використання і зберігання відходів виробництва і побутових відходів;
- охорона і раціональне використання земель;
- наука, інформація і освіта, підготовка кадрів, оцінка впливу на довкілля, стратегічна екологічна оцінка, організація праці, забезпечення участі у діяльності міжнародних організацій природоохоронного спрямування, впровадження економічного механізму забезпечення охорони навколишнього природного середовища.

Крім того, найбільшими підприємствами-забруднювачами навколишнього природного середовища за власні кошти здійснювалися заходи, направлені на охорону атмосферного повітря, поводження з відходами, раціональне використання водних ресурсів та інші на суму понад 900,0 млн. гривень.

15.8. Технічне регулювання у сфері охорони навколишнього природного середовища, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки

Найважливішим засобом технічного регулювання відносин у сфері охорони навколишнього природного середовища та розв'язання екологічних проблем є програмно-цільове планування, розроблення та реалізація екологічних Державних цільових програм. В Україні існує система органів управління в галузі охорони навколишнього природного середовища - це юридично самостійні державні, самоврядні й громадські інституції, уповноважені здійснювати організаційно-розпорядчі, координаційні, консультативні, організаційно-експертні, контрольні та інші функції в галузі забезпечення екологічної безпеки, ефективного використання природних ресурсів і охорони навколишнього природного середовища. Технічне регулювання відносин у сфері охорони навколишнього природного середовища відіграє важливу роль у розв'язанні багатьох екологічних проблем, а саме: збереження біологічного різноманіття, вичерпання або надмірне використання не відновлюваних природних ресурсів, порушення унікальних екосистем. Адміністративні інструменти технічного регулювання охорони навколишнього природного середовища запобігають виникненню екологічних катастроф, забрудненню повітря, води та ґрунту внаслідок діяльності сільськогосподарських та промислових підприємств, сприяють захисту

біологічних видів та заповідних територій, а також регулюють використання не відновлюваних ресурсів. Застосування економічних інструментів технічного регулювання відносин у сфері охорони навколишнього природного середовища потрібно для стимулювання раціонального використання природних ресурсів, а також для зменшення обсягу викидів та відходів і підвищення конкурентоспроможності екологічно безпечних продуктів.

15.9 Державне регулювання природокористування

Управління екології та природних ресурсів облдержадміністрації у відповідності до «Положення про Управління екології та природних ресурсів облдержадміністрації», що затверджене розпорядженням голови облдержадміністрації, Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища», Закону України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності» та інших нормативно-правових актів здійснює видачу дозвільно-погоджувальних документів, які підпадають під визначення документів дозвільного характеру.

Таблиця 15.9.1.

Видача та надання погоджень документів дозвільного характеру протягом 2022 року

Назва документу дозвільного характеру	Видано
Розгляд матеріалів і видача дозволів на:	
Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами	103
Декларація про відходи	
Спеціальне водокористування та затвердження нормативів ГДС забруднюючих речовин у водні об'єкти	71*
Виробництво, зберігання, транспортування, використання, захоронення, знищення та утилізація отруйних речовин, у тому числі продуктів біотехнології та інших біологічних агентів	-
Дозволів на спецвикористання диких тварин та інших об'єктів тваринного світу.	-
Спеціальне використання природних рослинних ресурсів загальнодержавного значення;	-
Спеціальне використання природних рослинних ресурсів місцевого значення;	-
Селекційний відстріл мисливських тварин на територіях та об'єктах природно-заповідного фонду;	-
Спеціальне використання природних ресурсів у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду загальнодержавного значення;	12
Спеціальне використання природних ресурсів у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду місцевого значення;	14
Розгляд матеріалів та надання погоджень:	
Проекту лімітів на використання природних ресурсів у межах ПЗФ загальнодержавного значення	-
Лімітів використання мисливських тварин	32
Пропускної спроможності мисливських угідь у мисливський сезон	-
Лімітів спеціального використання природних рослинних ресурсів місцевого значення	11
Листів-роз'яснень для товарів, експорт-імпорт яких підлягає квотуванню та ліцензуванню в 2022 році	-

Вибору земельних ділянок для розміщення об'єктів, місць розташування об'єктів, проектів відведення земельних ділянок, документації з землеустрою	1
Для отримання підприємствами, установами, організаціями спеціальних дозволів (ліцензій) на користування надрами	-
Планів розробки родовищ корисних копалин та переробки мінеральної сировини	-
Господарських заходів у насадженнях лісового фонду, сільгоспугідь, територіях природно-заповідного фонду, смугах відведення автомобільних та залізничних шляхів	-
Проектів лімітів на використання природних ресурсів місцевого значення	11
Надання погодження або підготовка пропозицій щодо проведення рубок в межах природно-заповідного фонду.	11
Висновки з оцінки впливу на довкілля	39

* За даними сектора в Івано-Франківській області Держводагенства України

15.10 Стан та перспективи наукових досліджень

у сфері охорони навколишнього природного середовища

Науковцями Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу в 2022 році проводилися наукові дослідження, а саме:

- проведення екологічного моніторингу стану довкілля, контролю засоленості поверхневих і підземних вод, зон просідань та гірничих розробок на території гірничо-хімічних підприємств міста Калуш та сіл Сівка-Калуська і Кропивник;

- проведення моніторингу стану забруднення атмосферного повітря на межі нормативної СЗЗ. Проведення моніторингу дотримання допустимих рівнів шуму на межі найближчої житлової забудови відповідно до Державних санітарних правил планування та забудови населених пунктів;

- проведення спостереження за популяцією і угрупованням тварин та різноманітням рослинного покриву на території Битків-Бабченського родовища корисних копалин та проведення спостереження за впливом видобутку нафти і газу з Битків-Бабченського родовища на репрезентативні й унікальні наявні ландшафтні комплекси, об'єкти природно-заповідного фонду, які розташовані в районі родовища;

- контроль стану загазованості навколишнього середовища території с. Пасічна та с-ще Битків в межах ліцензійної ділянки Битків-Бабченського нафтогазового родовища.

15.11 Участь громадськості в процесі прийняття рішень з питань, що стосуються охорони навколишнього природного середовища

З метою ширшого залучення громадськості до розв'язання екологічних проблем, формування у підростаючого покоління та різних верств населення дбайливого ставлення до природи в області відпрацьована комплексна система, яка сприяє впровадженню безперервної екологічної освіти та інформування для всіх вікових та професійних категорій населення.

Відділами еколого-освітньої діяльності, рекреації, іншими науковими підрозділами установ природно-заповідного фонду загальнодержавного значення впродовж року проводяться тематичні навчальні заходи з екологічної

освіти в закладах загальної середньої освіти для формування у дітей культури поведінки і екологічної грамотності, дбайливого ставлення до природи, взаємодії з навколишнім природним середовищем.

15.12 Екологічна освіта та інформування

Для підвищення рівня інформування громадськості щодо проблем навколишнього природного середовища в управлінні діє Орхуський інформаційно-тренінговий центр, який надає послуги з питань доступу громадян до інформації, участі громадськості у процесі прийняття рішень і доступу до правосуддя з питань, що стосуються навколишнього природного середовища. У приміщенні управління систематично проводилися засідання круглих столів, диспути, інформаційно-оглядові лекції з студентською та учнівською молоддю з питань екологічного виховання підростаючого покоління, доведення до свідомості людей основних екологічних проблем, які є на території області.

Систематично проводиться наповнення веб-сайту облдержадміністрації інформацією про діяльність управління, а також інформацією про екологічний стан області та різноманітні події екологічного характеру.

15.13 Міжнародне співробітництво у галузі охорони довкілля

У 2022 році обласна державна адміністрація брала участь у реалізації проєкту «Посилення спроможності регіональних та місцевих органів влади для впровадження та застосування законодавства ЄС у сферах захисту навколишнього середовища, протидії кліматичним змінам та розвитку інфраструктурних проєктів» (Проєкт APENA 3), який впроваджується Представництвом Європейського Союзу в Україні в рамках, якого розробляється обласна стратегія адаптації до зміни клімату та відповідні плани їх реалізації.

Також, в рамках Дунайсько-Карпатської програми Всесвітнього фонду природи філія Марамуреш (Румунія) реалізовано проєкт «Поводження з мертвою деревиною для стійкості лісів у румунсько-українському транскордонному регіоні».

ВИСНОВКИ

Протягом 2022 року Управлінням екології та природних ресурсів Івано-Франківської обласної державної адміністрації здійснено комплекс заходів спрямованих на удосконалення регіональної системи управління в галузі охорони довкілля, яка забезпечує стабільну екологічну ситуацію в області.

З метою забезпечення ефективного використання природних ресурсів та покращення стану навколишнього природного середовища в області діє Програма охорони навколишнього природного середовища Івано-Франківської області до 2025 року, затверджена рішенням Івано-Франківської обласної ради від 23.12.2020 № 30-2/2020 (зі змінами). На виконання заходів програми у 2022 році з обласного фонду охорони навколишнього природного середовища передбачено 24000,00 тис. гривень. Проте, у зв'язку з триваючою агресією

російської федерації проти України вдалося реалізувати природоохоронних заходів на суму 3507,217 тис. гривень.

Рішенням Івано-Франківської обласної ради від 12.11.2021 № 277-10/2021 затверджена Програма державного моніторингу у галузі охорони атмосферного повітря зони «Івано-Франківська» на 2021-2025 роки. У 2022 році на придбання та встановлення обладнання стаціонарних постів автоматизованої системи моніторингу атмосферного повітря зони «Івано-Франківська» з обласного фонду охорони навколишнього природного середовища було передбачено 9304,6 тис. гривень. Проте, у зв'язку з триваючою агресією російської федерації проти України даний захід не був реалізований.

З метою вирішення в області проблеми захисту населених пунктів, територій, у тому числі сільськогосподарських угідь та об'єктів виробничої сфери від катастрофічних паводків і повеней рішенням Івано-Франківської обласної ради від 09.07.2021 № 181-7/2021 затверджено Обласну цільову протипаводкову програму на період до 2025 року.

Проблеми, пов'язані з погіршенням екологічного стану на території Калуського гірничопромислового району, виникли після закриття калійного та магнієвого виробництв, а також шахт Калуш-Голинського родовища калійної солі.

З метою встановлення всіх загрозливих тенденцій Калуського гірничопромислового району, їх моніторингу та розроблення комплексу обґрунтованих природоохоронних заходів для недопущення негативних наслідків і гарантування безпечних умов проживання місцевого населення, Івано-Франківською обласною військовою адміністрацією листом до Міндовкілля України направлено доопрацьований запит на виділення коштів з державного бюджету за бюджетною програмою «Здійснення природоохоронних заходів, зокрема з покращення стану довкілля» КПКВК 2701270 для здійснення у 2022 році природоохоронного заходу «Проведення моніторингу довкілля в межах впливу об'єктів Калуського гірничопромислового району на території Калуської міської ради та оцінка ризиків виникнення надзвичайних ситуацій» на суму 4313,0 тис. гривень.

Однак, у зв'язку з триваючою збройною агресією російської федерації проти України фінансування не здійснювалося.

Представники обласної державної адміністрації входять до складу Міжвідомчої комісії для вирішення питання нормалізації ситуації у Калуському гірничопромисловому районі та беруть участь у її засіданнях.

Для вжиття невідкладних заходів з недопущення екологічної катастрофи на території Калуського гірничопромислового району необхідно Міністерству фінансів України, Міндовкілля України визначити джерела фінансування для здійснення невідкладних природоохоронних заходів.

На виконання розпорядження Кабінету Міністрів України від 20.10.2021 № 1363-р «Про схвалення Стратегії екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату на період до 2030 року» в Івано-Франківській області реалізовується Проект міжнародної технічної допомоги «Посилення спроможності

регіональних та місцевих органів влади для впровадження та застосування законодавства ЄС у сферах захисту навколишнього середовища, протидії кліматичним змінам та розвитку інфраструктурних проєктів» (Проєкт APENA 3) з розробки регіональної стратегії адаптації до зміни клімату та відповідного плану її реалізації.

На виконання розпорядження Кабінету Міністрів України 20.02.2019 року № 117-р «Про затвердження Національного плану управління відходами до 2030 року» з метою реалізації Регіонального плану управління відходами в Івано-Франківській області до 2030 року, область поділена на кластери.

У 2022 році погоджено з первинними користувачами природних ресурсів розширення території національного природного парку «Синьогора» на площу 10179,5918 га в межах Калуського та Івано-Франківського районів Івано-Франківської області, матеріали направлені в Міндовкілля для підготовки проєкту Указу Президента України.

Впродовж 2022 року забезпечено виконання програми Президента України «Зелена країна»: лісогосподарськими підприємствами, природним заповідником «Горгани», НПП «Верховинський», Службою відновлення та розвитку інфраструктури Івано-Франківської області, органами місцевого самоврядування, закладами загальної середньої освіти висаджено 1069,827 тис. штук саджанців дерев на території 207,6755 гектарів.

**Начальник управління екології
та природних ресурсів Івано-Франківської
обласної державної адміністрації**

Андрій ПЛІХТЯК